

Kotnikova 28, 1000 Ljubljana

T: 01 478 35 97
F: 01 478 36 08
E: uvk.mg@gov.si
www.uvk.gov.si

Številka: 306-113/2011-233
Ljubljana, 30.11.2012

Urad Republike Slovenije za varstvo konkurence, Kotnikova 28, Ljubljana, je v senatu pod predsedstvom mag. Dajane Muženič Abramovič, imenovane po sklepu Vlade RS št. 02104-1/2012/2 z dne 26.1.2012, ob sodelovanju Sonje Grden in Janje Hribernik kot članic senata, na podlagi prvega odstavka 50. člena v povezavi z 12. in 13. členom Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence (Ur.l. RS, št. 36/08, 40/09, 26/11, 87/11 in 57/12; v nadaljevanju: ZPOmK-1) v zadevi presoje priglašene koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij Holding Slovenske elektrarne d.o.o., Koprška ulica 92, 1000 Ljubljana, in Elektro Primorska, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Erjavčeva ulica 22, 5000 Nova Gorica, nad podjetjem E 3, energetika, ekologija, ekonomija, d.o.o., Erjavčeva ulica 24, 5000 Nova Gorica, sprejel naslednjo

ODLOČBO

1. Urad Republike Slovenije za varstvo konkurence priglašeni koncentraciji pridobitve skupne kontrole podjetij Holding Slovenske elektrarne d.o.o., Koprška ulica 92, 1000 Ljubljana, in Elektro Primorska, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Erjavčeva ulica 22, 5000 Nova Gorica, nad podjetjem E 3, energetika, ekologija, ekonomija, d.o.o., Erjavčeva ulica 24, 5000 Nova Gorica, ne nasprotuje. Koncentracija je skladna s pravili konkurence.
2. Izrek odločbe se objavi na spletni strani Urada.
3. Med postopkom niso nastali dodatni stroški.

Obrazložitev:

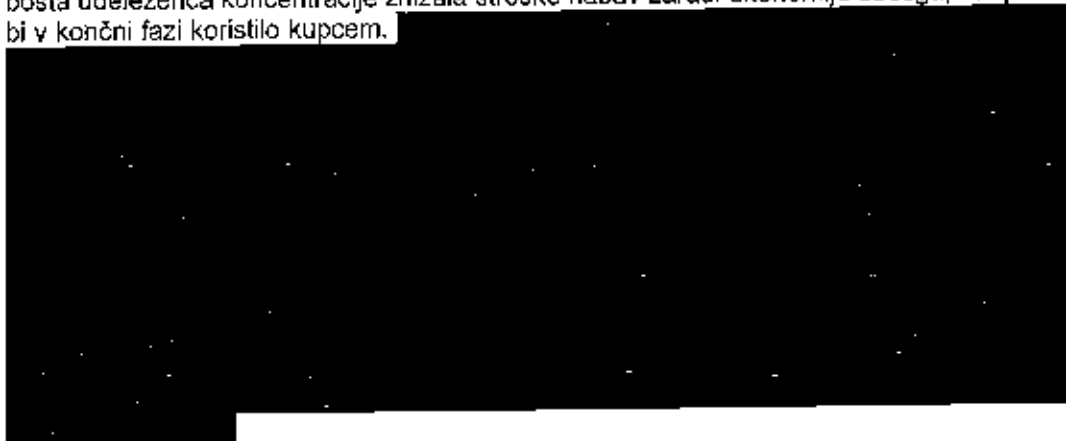
I. PRIGLASITEV IN STRANKI POSTOPKA

1. Urad Republike Slovenije za varstvo konkurence (v nadaljevanju: Urad) je dne 6.12.2011 prejel priglasitev koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij Holding Slovenske elektrarne d.o.o., Koprška ulica 92, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: HSE), in Elektro Primorska, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Erjavčeva ulica 22, 5000 Nova Gorica (v nadaljevanju: Elektro Primorska), nad podjetjem E 3, energetika, ekologija, ekonomija, d.o.o., Erjavčeva ulica 24, 5000 Nova Gorica (v nadaljevanju: E 3). Priglasitelja koncentracije sta podjetji HSE in Elektro Primorska.
2. Podjetje HSE je v 100 % lasti Republike Slovenije in je pretežno dejavno na področju trgovanja z električno energijo. Skupno HSE sestavljajo naslednja podjetja: Dravske elektrarne Maribor, d.o.o., Soške elektrarne Nova Gorica, d.o.o., Hidroelektrarne na Spodnji Savi, d.o.o., ki proizvajajo električno energijo v hidroelektrarnah, ter Termoelektrarna Šoštanj, d.o.o. in Termoelektrarna Trbovlje, d.o.o., ki proizvajata električno energijo v termoelektrarnah (v nadaljevanju: skupina HSE ali podjetje HSE). V letu 2010 so podjetja skupine HSE proizvedla skoraj 8.400 GWh električne energije. Podjetje HSE prodaja na veleprodajnem trgu energijo, ki jo samo proizvede (65 % v letu

2010), pa tudi energijo, ki jo kupuje pri zunanjih proizvajalcih (35 % v letu 2010). V letu 2010 je 66 % prodane električne energije na veleprodajnem trgu podjetje HSE prodalo na območju Republike Slovenije, približno 34 % pa v tujini. Na domačem trgu je v letu 2011 skupina HSE prodala 42 % električne energije, 58 % pa na tujem trgu. Pri tem je 32 % električne energije predstavljala električna energija iz lastnih proizvodnih virov, 68 % pa so predstavljali drugi viri. V strukturi proizvodnih virov električne energije podjetja HSE so v letu 2011 hidroelektrarne predstavljale 42 % (3.177 GWh), termoelektrarne pa 58 % (4.448 GWh). Podjetje HSE ima v svoji skupini tudi Premogovnik Velenje, ki se ukvarja z dejavnostjo proizvodnje surovin za pridobivanje električne energije. Le-ta dobavlja surovine pretežno članici skupine HSE Termoelektrarni Šoštanj, d.o.o., manjše količine pa tudi Termoelektrarni Trbovlje, d.o.o.

3. Podjetje Elektro Primorska d.d. je v večinski lasti Republike Slovenije. Skupino Elektro Primorska poleg obvladujočega podjetja Elektro Primorska sestavljajo podjetje E 3, energetika, ekologija, ekonomija, d.o.o., Erjavčeva ulica 24, 5000 Nova Gorica (v nadaljevanju: E 3), Knešca d.o.o., v kateri ima podjetje E 3 47,27 % delež, in JOD d.o.o., v kateri ima podjetje E 3 100 % delež. Osnovna dejavnost podjetja Elektro Primorska, ki je tudi lastnik distribucijskega omrežja, je opravljanje nalog sistemskega operaterja distribucijskega omrežja, njena hčerinska družba, podjetje E 3, pa po izčlenitvi opravlja dejavnost nakupa in dejavnost prodaje električne energije na maloprodajnem trgu gospodinjstvom in podjetjem. Preko hčerinskega podjetja E 3 je skupina Elektro Primorska dejavna tudi na področju proizvodnje električne energije: letni obseg soproizvodnje toplotne in električne energije 9,271 GWh, manjše vetrne elektrarne (na lokaciji Pustojna – Ravbarkomanda, Bale, Ajdovščina in Divača) 10.866 kWh letno ter male sončne elektrarne (Dekani, Izola, Pivka, Gorica) 45.471 kWh letno. Vso energijo, proizvedeno v omenjenih obratih, podjetje E 3 proda končnim uporabnikom.
4. Podjetje Elektro Primorska je tudi lastnik 8.671 km distribucijskega omrežja, ki ga na podlagi Pogodbe o najemu elektrodistribucijske infrastrukture in izvajanju storitev sistemskega operaterja distribucijskega omrežja daje v najem družbi SODO d.o.o., ki je sistemski operater distribucijskega omrežja in v imenu katerega podjetje Elektro Primorska opravlja zlasti omrežne regulirane dejavnosti, ki so: dejavnost obratovanja distribucijskega omrežja, dejavnost zagotavljanja dostopa do omrežja ter dejavnost vzdrževanja omrežja.
5. V skladu s 1. odstavkom 43. člena ZPOMK-1 morajo udeleženci koncentracije le-to priglasiti pred začetkom njenega izvrševanja, vendar najpozneje v 30 dneh od sklenitve pogodbe ali objave javne ponudbe ali pridobitve kontrole, pri čemer začne rok za priglasitev teči s prvim od teh dogodkov. Priglasitev mora vsebovati vse elemente, ki jih določa vladna Uredba o vsebini in zahtevanih elementih obrazca za priglasitev koncentracije podjetij (Ur.l. RS, št. 36/09; v nadaljevanju: Obrazec).
6. V predmetni zadevi priglase koncentracije v trenutku priglasitve še ni nastopil nobeden izmed dogodkov, ki opredeljujejo obveznost priglasitve koncentracije Uradu, sta pa priglasi telja navedla pomembnejše datume pričakovanih dogodkov glede izvedbe koncentracije. Dne 6.10.2011 sta podjetji Elektro Primorska in HSE podpisali pismo o nameri, s katerim sta izrazili skupno namero, da bosta kot družbenika v podjetju E 3 skupaj opravljali dejavnost nakupa in prodaje električne energije končnim odjemalcem električne energije in veletrgovcem. Priglasitelja sta navedla, da sta skupščina podjetja Elektro Primorska dne 27.8.2009 in nadzorni svet podjetja Elektro Primorska dne 29.11.2010 zadolžila upravo podjetja, da izvede postopek delitve podjetja Elektro Primorska z namenom ločitve dejavnosti sistemskega operaterja in tržne dejavnosti ter da se bo izčlenitev izvedla s prenosom dejavnosti na družbo E 3, na katero bo podjetje Elektro Primorska preneslo del premoženja, pravice in obveznosti podjetja Elektro Primorska v zvezi s tem premoženjem ter zaposlene, ki tvorijo oziroma so povezani z dejavnostjo nakupa in prodaje električne energije podjetja Elektro Primorska. Podpisnici pisma o nameri ugotavljata, da bi skupen nastop podjetja Elektro Primorska kot dobavitelja električne energije končnim odjemalcem in podjetja HSE kot dobavitelja električne energije proizvajalcev skupine HSE in veletrgovca preko podjetja E 3 lahko prinesel pomembne sinergijske učinke za obe podpisnici in potrošnike.

7. Priglasitelja ocenjujeta, da bo imela koncentracija pozitivne sinergijske učinke, kar bo udeležencem omogočalo zagotavljanje boljših storitev za kupce. Preko skupnih nabav bosta udeleženca koncentracije znižala stroške nabav zaradi ekonomije obsega, kar pa naj bi v končni fazi koristilo kupcem.

8. V postopku presoje skladnosti koncentracije s pravili konkurence je Urad izhajal iz s strani priglasiteljev podanega terminskega načrta izvedbe koncentracij, v katerih je soudeleženo podjetje HSE¹. Tako je, glede na predstavljen terminski načrt, v nadaljevanju kot del skupine HSE upošteval tudi podjetje Elektro Gorenjska prodaja d.o.o., nad katerim naj bi pridobil skupno kontrolo podjetji HSE in Elektro Gorenjska d.d. Glede te koncentracije je Urad dne 11.4.2011 že izdal odločbo o skladnosti s pravili konkurence, čeprav do pridobitve skupne kontrole še ni prišlo. Kot drugo v nizu predvidenih štirih koncentracij je v predloženem terminskem načrtu pridobitev skupne kontrole nad podjetjem E 3.
9. Skladno z določili Zakona o upravnih taksah (Ur.l. RS, št. 106/10; ZUT UPB5) je bila plačana upravna taksa po tarifni številki 48 v znesku 2.000,00 EUR.

II. POSTOPEK

10. Urad je dne 6.12.2011 prejel prigrasitev koncentracije, ki bo nastala s pridobitvijo skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3. Priglasitelja koncentracije sta podjetji HSE in Elektro Primorska.²
11. Dne 5.1.2012 je Urad naslovil podjetjema HSE in Elektro Primorska zahtevo za dopolnitev prigrasitve koncentracije³, s katero je od podjetij HSE in Elektro Primorska zahteval, da v skladu z Obrazcem prigrasitev dopolnita z manjkajočimi podatki in pojasnil, in sicer v roku 15 dni od njenega prejema. Podjetji HSE in Elektro Primorska sta Uradu posredovali dopolnitev prigrasitve koncentracije dne 25.1.2012.⁴

¹Urad je poleg predmetne prigrasitve prejel tudi prigrasitev koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Maribor, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Vetrinjska ulica 2, 2000 Maribor, nad podjetjem Elektro Maribor Energija plus d.o.o., Veselova ulica 10, 2000 Maribor, prigrasitev koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Celje, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Vrhunčeva 2a, 3000 Celje, nad podjetjem Elektro Celje Energija d.o.o., Vrhunčeva ulica 2a, 2000 Celje, in podjetji HSE in Elektro Celje, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Vrhunčeva 2a, 3000 Celje, nad podjetjem Elektro Celje Energija d.o.o., Vrhunčeva ulica 2a, 2000 Celje, in prigrasitev koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Gorenjska, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Ulica Mirka Vadnova 3A, 4000 Kranj (v nadaljevanju: Elektro Gorenjska), nad podjetjem Elektro Gorenjska prodaja, prodaja elektrike, d.o.o., Ulica Mirka Vadnova 3, 4000 Kranj (v nadaljevanju: Elektro Gorenjska prodaja). V zadevi prigrasitve koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Gorenjska nad podjetjem Elektro Gorenjska prodaja je Urad dne 11.4.2012 že izdal odločbo glede skladnosti koncentracije s pravili konkurence (odločba opr. št. 306-112/2011-19). Na sestanku dne 17.4.2012 (dokument opr. št. 306-113/2011-14) je bilo Uradu pojasnjeno, da bi bil zaanje najprimernejši vrstni red obravnavanja koncentracij glede na finančne probleme, ki jih imajo člana podjetja, in sicer: 1. Elektro Primorska, 2. Elektro MB in 3. Elektro Celje.

² Dokument opr. št. 306-113/2011-1.

³ Dokument opr. št. 306-113/2011-2.

⁴ Dokument opr. št. 306-113/2011-6.

12. Dne 13.2.2012 je v prostorih Urada potekal sestanek s pooblaščenecem podjetij HSE in Elektro Primorska. Predmet sestanka je bila osvežitve določenih odprtih vprašanj glede priglašene koncentracije pridobitve skupne kontrole.⁵
13. Dne 20.2.2012 je Urad podjetjema HSE in Elektro Primorska posredoval novo zahtevo za dopolnitev priglasitve koncentracije⁶, v kateri je strankama določil 8 dnevni rok za predložitev dopolnitve. Dne 27.2.2012 sta priglasi telja koncentracije na Urad naslovila prošnjo za podaljšanje roka⁷, ki ji je Urad ugodil in rok za posredovanje dopolnitve priglasitve koncentracije s sklepom⁸ podaljšal do 9.3.2012. Dne 9.3.2012 sta priglasi telja posredovala dopolnitev priglasitve⁹, z izjemo dopolnitve štirinajste točke predmetne zahteve za dopolnitev priglasitve z dne 20.2.2012. Za dopolnitev v tem delu sta priglasi telja prosila za novo podaljšanje roka. Dne 20.3.2012 je Urad s sklepom¹⁰ rok za dopolnitev v štirinajsti točki zahteve z dne 20.2.2012 podaljšal do 23.3.2012.
14. Dne 16.4.2012 je Urad v zadevi priglašene koncentracije, ki bo nastala s pridobitvijo skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 izdal sklep o začetku presoje skladnosti koncentracije s pravili konkurence¹¹. Dne 24.4.2012 je Urad na svoji spletni strani objavil izveček sklepa o uvedbi postopka in pozval vse osebe, da Uradu pošljejo podatke, ki bi bili lahko pomembni za odločitev. Na podlagi objavljenega poziva Uradu nobena oseba ni posredovala podatkov.
15. Dne 17.4.2012 je na Uradu potekal sestanek, ki sta se ga udeležila pooblaščenec podjetij HSE in Elektro Primorska ter predstavnik podjetja HSE. Urad je na sestanku pojasnil, da je v zadevi priglašene koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 dne 16.4.2012 izdal sklep o uvedbi postopka zaradi izkazanega suma glede skladnosti koncentracije s pravili konkurence. Dogovorjeno je bilo, da stranki posredujeta dopolnitev priglašene koncentracije s podatki za leto 2011 ter manjkajočo dopolnitev v skladu s štirinajsto točko zahteve za dopolnitev priglasitve koncentracije z dne 20.2.2012. Med drugim je Urad strankama pojasnil, da bo Urad izvedel natančno in podrobno analizo razmer na upoštevni trgih.
16. Dne 26.4.2012 je Urad podjetjema HSE in Elektro Primorska posredoval zahtevo za posredovanje podatkov¹², v kateri je priglasi telja pozval k posredovanju še neposredovanih podatkov ter nekaterih drugih podatkov in dokumentov, ki jih Urad potrebuje za podrobno analizo razmer na upoštevni trgih, vključno z vprašalnikom za podjetje HSE. Prav tako je Urad dne 26.4.2012 vprašalnike glede stanja in razmer na trgih nabave in prodaje električne energije posredoval proizvajalcem, uvoznikom in kupcem električne energije na debelo¹³, končnim poslovnim kupcem električne energije¹⁴, kakor tudi distribucijskim podjetjem¹⁵.
17. Urad je nekaterim podjetjem, med drugim tudi podjetju E 3, na njegovo prošnjo dne 14.5.2012 s sklepom¹⁶ podaljšal rok za posredovanje izpolnjenega vprašalnika do 21.5.2012.
18. Dne 15.5.2012 je Urad naslovil zahtevo za posredovanje podatkov¹⁷ podjetju Elektro Slovenija, d.o.o., Hajdrihova 2, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: Eles).

⁵ Dokument opr. št. 306-113/2011-7.

⁶ Dokument opr. št. 306-113/2011-8.

⁷ Dokument opr. št. 306-113/2011-9.

⁸ Dokument opr. št. 306-113/2011-10.

⁹ Dokument opr. št. 306-113/2011-11.

¹⁰ Dokument opr. št. 306-113/2011-12.

¹¹ Dokument opr. št. 306-113/2011-13.

¹² Dokument opr. št. 306-113/2011-18.

¹³ Dokument opr. št. 306-113/2011-19.

¹⁴ Dokument opr. št. 306-113/2011-20.

¹⁵ Dokument opr. št. 306-113/2011-21.

¹⁶ Dokument opr. št. 306-113/2011-37.

¹⁷ Dokument opr. št. 306-113/2011-51.

19. Dne 15.5.2012 sta podjetji HSE in Elektro Primorska na Urad posredovali prošnjo za podaljšanje roka za posredovanje odgovora na zahtevo za posredovanje podatkov z dne 26.4.2012. Urad je prošnji priglasiiteljev delno ugodil in rok za posredovanje zahtevanih podatkov in pojasnil s sklepom¹⁸ podaljšal do 24.5.2012.
20. Dne 17.5.2012 je Urad posredoval zahtevo za posredovanje podatkov podjetju BSP Regionalna Energetska Borza d.o.o., Dunajska cesta 156, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: BSP)¹⁹ in Javni agenciji Republike Slovenije za energijo, Strossmayerjeva ulica 30, 2000 Maribor (v nadaljevanju: Javna agencija RS za energijo ali JARSE)²⁰. Dne 17.5.2012 je Urad prav tako posredoval zahtevo za posredovanje podatkov nekaterim dodatnim končnim kupcem²¹ in skupini proizvajalcev, uvoznikov oziroma kupcev na debelo²², ki jih je identificiral na podlagi že prejetih izpolnjenih vprašalnikov s strani udeležencev trga električne energije.
21. Dne 24.5.2012²³ in 25.5.2012²⁴ sta podjetji HSE in Elektro Primorska posredovali z zahtevo z dne 26.4.2012 zahtevane podatke, dokumente in pojasnila, kakor tudi manjkajočo dopolnitev iz zahteve z dne 20.2.2012.
22. Dne 28.5.2012 je Urad posredoval zahtevo za posredovanje podatkov²⁵ podjetju Borzen, organizator trga z električno energijo, d.o.o., Dunajska cesta 156, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: Borzen). Prav tako dne 28.5.2012 sta svoj odgovor na zaprosilo za posredovanje podatkov posredovala sistemski distributer prenosnega omrežja Elektro – Ljubljana²⁶ in Javna agencija Republike Slovenije za energijo²⁷.
23. Dne 12.6.2012 je v prostorih Urada potekal sestanek s pooblaščenecem podjetij HSE in Elektro Primorska ter predstavnikom podjetja HSE.²⁸
24. Dne 8.6.2012 je odgovor na zaprosilo za posredovanje podatkov posredovalo podjetje BSP²⁹, dne 13.6.2012 pa podjetje Borzen.³⁰
25. Podjetja, katerim je Urad posredoval vprašalnike glede trga električne energije, so svoje odgovore posredovala Uradu v obdobju do 29.6.2012.
26. Dne 28.6.2012 je Urad prejel neuradno Poročilo o stanju na področju energetike za leto 2011, ki je bilo sprejeto na seji sveta Javne agencije RS za energijo, ki pa še bilo potrjeno s strani Vlade RS³¹. V obdobju do izdaje predmetne odločbe je Vlada RS Poročilo o stanju na področju energetike za leto 2011 potrdila, Javna agencija RS za energijo pa je poročilo objavila tudi na svojih spletnih straneh.
27. Dne 13.7.2012 je Urad izdal povzetek relevantnih dejstev.³² Priglasiitelja sta dne 31.8.2012 Uradu posredovala Izjasnitev o povzetku relevantnih dejstev in predlog korektivnih ukrepov³³ ter dne 4.9.2012 predlog za izločitev uradne osebe.³⁴
28. Dne 3.10.2012 je Urad posredoval zahtevo za posredovanje podatkov podjetju SODO, d.o.o., Minaržikova ulica 5, Maribor (v nadaljevanju: SODO), in Javni agenciji RS za

¹⁸ Dokument opr. št. 306-113/2011-83.

¹⁹ Dokument opr. št. 306-113/2011-88.

²⁰ Dokument opr. št. 306-113/2011-89.

²¹ Dokument opr. št. 306-113/2011-93.

²² Dokument opr. št. 306-113/2011-94.

²³ Dokument opr. št. 306-113/2011-112.

²⁴ Dokument opr. št. 306-113/2011-117.

²⁵ Dokument opr. št. 306-113/2011-116.

²⁶ Dokument opr. št. 306-113/2011-121.

²⁷ Dokument opr. št. 306-113/2011-122.

²⁸ Dokument opr. št. 306-113/2011-131.

²⁹ Dokument opr. št. 306-113/2011-133.

³⁰ Dokument opr. št. 306-113/2011-138.

³¹ Dokument opr. št. 306-113/2011-143.

³² Dokument opr. št. 306-113/2011-150.

³³ Dokument opr. št. 306-113/2011-155.

³⁴ Dokument opr. št. 306-113/2011-158.

energijo, dne 8.10.2012 pa podjetju BSP, d.o.o., glede najnovejših dogajanj na trgu električne energije. Dne 9.10.2012 je svoj odgovor Uradu posredovalo podjetje BSP, d.o.o., dne 19.10.2012 pa Javna agencija RS za energijo. Dne 11.10.2012 je Vlada RS izdala sklep št. 02104-6/2012/3³⁵, s katerim je zavrnila zahtevo strank za izločitev uradne osebe mag. Dajane Muženič Abramovič od vodenja in odločanja v predmetnem postopku.

29. Dne 12.10.2012 je Urad v zvezi s predlaganimi korektivnimi ukrepi povabil stranki na sestanek³⁶, čemur je sledila nova vloga s strani priglasiteljev dne 25.10.2012. V zvezi z zadnjo vlogo priglasiteljev je Urad te-ted dne 5.11.2012 posredoval pojasnilo, vključno z dodatnimi vprašanji glede možnosti korektivnih ukrepov v predmetnem postopku.³⁷
30. Dne 8.10.2012 je Urad sklical sestanek z namenom lažje in hitrejše pridobitve vseh potrebnih pojasnil, ki so ga stranke nato odpovedale. Dne 19.11.2012 sta stranki Uradu posredovali Poziv na izdajo odločbe.³⁸ Sledil je sestanek dne 20.11.2012 na Uradu na prošnjo strank postopka. Dne 25.10.2011 sta priglasitelja poslala Uradu dopolnitev k izjasnitvi o povzetku relevantnih dejstev, v kateri sta med drugim umaknila predlog korektivnih ukrepov. Na podlagi sestanka je Urad strankam postopka dne 21.11.2012 posredoval pojasnilo glede trga prodaje električne energije.³⁹

III. PODREJENOST ZPOMK-1

A. Koncentracija

31. ZPOMK-1 v prvem odstavku 10. člena določa, da gre za koncentracijo podjetij pri trajnejših spremembah kontrole nad podjetjem, in sicer pri združitvi dveh ali več predhodno neodvisnih podjetij ali delov podjetij ali kadar ena ali več fizičnih oseb, ki že obvladujejo najmanj eno podjetje, ali kadar eno ali več podjetij bodisi z nakupom vrednostnih papirjev ali premoženja, s pogodbo ali na kakršenkoli drugačen način pridobi neposreden ali posreden nadzor drugega podjetja ali delov enega ali več podjetij, kadar dve ali več neodvisnih podjetij ustanovi skupno podjetje, ki naj bi bilo samostojen gospodarski subjekt z daljšim trajanjem.
32. V trenutku priglasitve koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 še ni nastopil noben izmed dogodkov, ki ga ZPOMK-1 opredeljuje kot dogodek, s katerim začne teč rok za priglasitev koncentracije Uradu. Dne 6.10.2011 sta podjetji Elektro Primorska in HSE podpisali pismo o nameri, s katerim sta izrazili skupno namero, da bosta kot družbenika v podjetju E 3 skupaj opravljala dejavnost nakupa in prodaje električne energije končnim odjemalcem električne energije in veletrgovcem. Priglasitelja sta opredelila predlagane in pričakovane datume pomembnejših dogodkov, načrtovanih za izvedbo koncentracije. Po izvedeni statusni spremembi in izdani odločbi Urada imata namen pristopiti k izvedbi dokapitalizacije podjetja E 3, tako, da bo podjetje HSE vplačalo denarni vložek v dogovorjeni višini in tako pridobilo pravico do soupravljanja družbe E 3. Priglasitelja sta ob priglasitvi pojasnila, da načrtujeta izvedbo priglašene koncentracije v drugi polovici leta 2012 oziroma prvi polovici leta 2013.
33. Iz pisma o nameri izhaja, da bosta podjetji HSE in Elektro Primorska pridobili skupno kontrolo nad podjetjem E 3. Pri skupnem nadzoru imata dve ali več podjetij ali oseb možnost izvajanja odločilnega vpliva nad drugim podjetjem. Odločilni vpliv pomeni moč preprečiti dejanja oziroma sprejem odločitev, ki določajo strateško gospodarsko delovanje podjetja. Se pravi, da morata dve ali več podjetij doseči skupni dogovor (medsebojno soglasje) pri določanju gospodarske politike družbe, torej morajo medsebojno sodelovati.

³⁵ Dokument opr. št. 306-113/2011-224.

³⁶ Dokument opr. št. 306-113/2011-212.

³⁷ Dokument opr. št. 306-113/2011-225.

³⁸ Dokument opr. št. 306-113/2011-226.

³⁹ Dokument opr. št. 306-113/2011-227.

34. Takšna pridobitev skupne kontrole nad podjetjem pomeni koncentracijo v smislu druge alineje 1. odstavka 10. člena ZPOmK-1, ki določa, da gre za koncentracijo pri trajnejših spremembah kontrole nad podjetjem, in sicer ko eno ali več podjetij bodisi z nakupom vrednostnih papirjev ali premoženja, s pogodbo ali kako drugače pridobi neposredno ali posredno kontrolo nad celoto ali deli enega ali več podjetij.
35. Glede na to, da iz pisma o nameri izhaja pridobitev skupne kontrole nad podjetjem E 3, in sicer, kot sta nadalje navedla priglasitelja, v drugi polovici leta 2012 oziroma prvi polovici leta 2013, je Urad kot tako koncentracijo tudi presojal.

B Preseganje pragov po 1. odstavku 42. člena ZPOmK-1

36. ZPOmK-1 v 1. odstavku 42. člena določa, v katerih primerih morajo udeleženci koncentracije le-to priglasiti Uradu. Priglasitev je potrebna, če je skupni letni promet v transakciji udeleženih podjetij skupaj z drugimi podjetji v skupini v predhodnem poslovnem letu na trgu Republike Slovenije presegel 35 milijonov eurov in če je letni promet prevzetega podjetja skupaj s podjetji v skupini presegel 1 milijon eurov.
37. Podjetje E 3 v preteklem poslovnem letu (glede na trenutek priglasitve) ni poslovalo. Iz predloženih finančnih podatkov priglasiteljev izhaja, da je letni promet dejavnosti nakupa in prodaje električne energije podjetja Elektro Primorska, ki je bila v letu 2011 izločena v samostojno podjetje E 3 in nad katerim imata priglasitelja namen pridobiti skupno kontrolo, v predhodnem poslovnem letu glede na priglasitev, to je v letu 2010, na trgu Republike Slovenije znašal 79.012.587 milijonov eurov⁴⁰, čisti prihodki od prodaje podjetij HSE in Elektro Primorska skupaj z drugimi podjetji v skupini pa 565,08 milijonov eurov⁴¹, kar pomeni, da je presežen prag 35 milijonov eurov letnega prometa, določen v prvi alineji prvega odstavka 42. člena ZPOmK-1 ter hkrati prag 1 milijon eurov letnega prometa prevzetega podjetja skupaj z drugimi podjetji v skupini v predhodnem poslovnem letu na trgu Republike Slovenije, določen v drugi alineji prvega odstavka 42. člena ZPOmK-1.
38. Podrejenost koncentracije določbam ZPOmK-1 in s tem obveznost priglasitve Uradu nastane, ko sta kumulativno izpolnjena oba pogoja – pravni in ekonomski. V primeru pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 sta izpolnjena oba pogoja, kar je pojasnjeno zgoraj, zaradi česar je koncentracija pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 podrejena določbam ZPOmK-1.

IV. SKLADNOST KONCENTRACIJE S PRAVILI KONKURENCE

SPLOŠNO O TRGU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Prenosno elektroenergetsko omrežje

39. Prenosno elektroenergetsko omrežje je visokonapetostno električno omrežje od proizvajalca oziroma povezave s sosednjimi prenosnimi omrežji do distribucijskega omrežja ali do uporabnika omrežja. Prenosni elektroenergetski sistem Slovenije je dobro povezan z Avstrijo, Italijo in Hrvaško, medtem ko med Slovenijo in Madžarsko ni daljnovodnih povezav. V letu 2011 je bila skupna sistemska dolžina daljnovodov 2603 kilometrov.⁴²
40. Sistemski operater prenosnega omrežja na celotnem ozemlju Republike Slovenije je ena pravna oseba ali samostojni podjetnik posameznik. Je javno podjetje, ki opravlja gospodarsko javno službo, ali koncesionar, ki pridobi koncesijo za opravljanje te gospodarske javne službe. Izvajalca dejavnosti systemskega operaterja določi vlada za obdobje največ 50 let. Sistemski operater prenosnega omrežja je odgovoren za izvajanje

⁴⁰ Letno poročilo podjetja Elektro Primorska 2010, str. 56.

⁴¹ Podatki priglasiteljev.

⁴² Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 27.

prenosa električne energije, vzdrževanje in razvoj prenosnega omrežja električne energije, zagotavljanje dolgoročne zmožljivosti omrežja, tako da omogoča razumne zahteve za priključitev in dostop do omrežja, zanesljivost oskrbe z električno energijo s tem, da zagotavlja ustrezno zmožljivost in zanesljivost omrežja, upravljanje pretokov električne energije v omrežju in zagotavljanje sistemskih storitev, nediskriminatorno obravnavanje uporabnikov omrežja, zagotavljanje potrebnih podatkov drugim sistemskim operaterjem, z omrežji katerih je omrežje, ki ga upravlja, povezano, zagotavljanje potrebnih podatkov upravičenim odjemalcem, da lahko učinkovito uveljavljajo dostop do omrežja, vzpostavitev in nadzor mehanizmov za upravljanje pretokov in izravnave odstopanj v omrežju, opredeljenih v sistemskih obratovalnih navodilih prenosnega omrežja električne energije, napoved porabe električne energije ter potrebnih energetskih virov z uporabo metode celovitega načrtovanja. Sistemski operater prenosnega omrežja je odgovoren za odkup vse električne energije od kvalificiranih proizvajalcev, priključenih na prenosno omrežje, proizvajalcev, ki uporabljajo domača goriva, vendar največ v skupnem obsegu 15 % primarne energije, potrebne za proizvodnjo v koledarskem letu porabljene električne energije po energetski bilanci Republike Slovenije, in od proizvajalcev, ki proizvajajo električno energijo na podlagi razpisa po ceni, ki jo določi vlada. Sistemski operater prenosnega omrežja mora zagotoviti prodajo tako odkupljene električne energije na transparenten in nediskriminatoren način.

41. Gospodarsko javno službo sistema operaterja prenosnega omrežja električne energije izvaja kot svojo dejavnost podjetje Elektro Slovenija, d.o.o., Hajdrihova 2, Ljubljana (v nadaljevanju: Eles), ki je tudi lastnik omrežja in je v 100 % lasti države.

Distribucijsko elektroenergetsko omrežje

42. Distribucijsko elektroenergetsko omrežje je omrežje od prenosnega elektroenergetskega omrežja do končnega odjemalca. Sistemski operater distribucijskega elektroenergetskega omrežja je javno podjetje, ki opravlja gospodarsko javno službo, ali koncesionar, ki na določenem območju pridobi koncesijo za opravljanje te gospodarske javne službe. Izvajalca dejavnosti sistema operaterja distribucijskega omrežja določi vlada za obdobje največ 50 let. Sistemski operater distribucijskega omrežja je odgovoren za izvajanje distribucije električne energije, vzdrževanje in razvoj omrežja za distribucijo električne energije, zagotavljanje dolgoročne zmožljivosti omrežja, zanesljivost oskrbe z električno energijo s tem, da zagotavlja ustrezno zmožljivost in zanesljivost omrežja, upravljanje pretokov električne energije v omrežju in zagotavljanje sistemskih storitev, nediskriminatorno obravnavanje uporabnikov omrežja, zagotavljanje potrebnih podatkov upravičenim odjemalcem, da lahko učinkovito uveljavijo dostop do omrežja, napoved porabe električne energije ter potrebnih energetskih virov z uporabo metode celovitega načrtovanja. Sistemski operater distribucijskega omrežja je odgovoren za odkup vse električne energije od kvalificiranih proizvajalcev, priključenih na distribucijsko omrežje, proizvajalcev, ki proizvajajo električno energijo na podlagi razpisa po ceni, ki jo določi vlada. Sistemski operater distribucijskega omrežja mora zagotoviti prodajo tako odkupljene električne energije na transparenten in nediskriminatoren način.
43. Gospodarsko javno službo sistema operaterja distribucijskega omrežja električne energije izvaja na podlagi koncesije podjetje SODO, ki opravlja izključno to dejavnost, in je v 100 % lasti države. Sistemski operater distribucijskega omrežja SODO ima v najemu distribucijsko elektroenergetsko omrežje v skupni sistemski dolžini 65.576 kilometrov. V lasti odjemalcev je 955 kilometrov, podjetje SODO pa je lastnik 19 kilometrov distribucijskega elektroenergetskega omrežja. Podjetje SODO ima v najemu 17.267 km distribucijskega elektroenergetskega omrežja podjetja Elektro Celje, 5.349 km distribucijskega elektroenergetskega omrežja podjetja Elektro Gorenjska, 17.150 km distribucijskega elektroenergetskega omrežja podjetja Elektro Ljubljana, 16.165 km distribucijskega elektroenergetskega omrežja podjetja Elektro Maribor in 8.671 km distribucijskega elektroenergetskega omrežja podjetja Elektro Primorska. Skladno z zakonodajo ima podjetje SODO z lastniki distribucijskega elektroenergetskega omrežja sklenjene pogodbe o najemu elektrodistribucijske infrastrukture in izvajanju storitev za sistema operaterja distribucijskega omrežja, v katerih so urejena vsa vprašanja v zvezi z obsegom in namenom uporabe elektrodistribucijske infrastrukture, višina najemnine,

pogoji in način vzdrževanja elektrodistribucijske infrastrukture in druga vprašanja v zvezi z elektrodistribucijsko infrastrukturo in izvajanjem drugih storitev, ki sistemskemu operaterju distribucijskega omrežja omogočajo učinkovito opravljanje nalog.⁴³

44. Večja preglednost na trgu in negativna ekonomska gibanja so slovenske odjemalce spodbudile k aktivnejšemu trgovanju. K preglednejšemu trgovanju je vplivala zakonsko zahtevana izločitev omrežne in tržne dejavnosti. Izčlenitve dobaviteljev, ki so delovali znotraj distribucijskih podjetij, so se izvajale od septembra do decembra 2011. Na aktivnejšo vlogo dobaviteljev je vplivala tudi osveščenost in aktivnost odjemalcev, ki so v letu 2011 do sedaj največkrat zamenjali dobavitelja.⁴⁴

Trgovanje na organiziranem trgu

45. Skladno z Energetskim zakonom, Uredbo o načinu izvajanja gospodarske javne službe organiziranja trga z električno energijo, Aktom o ustanovitvi družbe Borzen in drugimi veljavnimi predpisi družba Borzen opravlja gospodarsko javno službo organiziranja trga z električno energijo, ki vključuje tudi izvajanje dejavnosti Centra za podpore. Poleg tega opravlja še tržno dejavnost - opravljanje storitev za podjetje BSP.⁴⁵ V skladu z določbami Energetskega zakona je podjetje Borzen zadolženo, da evidentira vse pogodbe, sklenjene na organiziranem trgu, v katerih se električna energija kupi ali proda v Sloveniji oziroma se energija prenese preko regulacijskega območja. To zajema evidentiranje vseh pogodb, sklenjenih med člani bilančne sheme, vseh izvoznih in uvoznih zaprtih pogodb ter poslov, sklenjenih na borzi. Organizator trga v obliki obratovalnih napovedi proizvodnje in odjema evidentira tudi pogodbe med dobavitelji in odjemalci ter proizvajalci električne energije.
46. Borzen je sprva opravljal nalogo zagotavljanja organiziranega trgovanja z električno energijo, od leta 2008 pa je to vlogo prevzelo podjetje BSP Regionalna Energetska Borza d.o.o., ki sta ga ustanovili podjetji Borzen in Eurex. Vloga borze električne energije je organizirana izmenjava povpraševanj po nakupu s ponudbami po dobavi električne energije in energentov ter trgovanje s standardizirani produkti z električno energijo za dan časovni okvir, ki pod enakimi pogoji omogoča sodelovanje vsakemu borznemu članu ter zagotavlja pregledno in nediskriminatorno oblikovanje sklenitvene cene. Prav tako izvaja finančne poravnave in elektronsko trgovanje.
47. V letu 2011 je bilo skupaj evidentiranih 93.958 zaprtih pogodb, medtem ko je znašala skupna količina električne energije iz evidentiranih obratovalnih napovedi v okviru odprtih pogodb 73.114.379 MWh. V primerjavi s predhodnim letom je bilo število evidentiranih zaprtih pogodb in obratovalnih napovedi višje za 19,8 %, skupna količina električne energije iz evidentiranih zaprtih pogodb in obratovalnih napovedi pa je bila višja za 16,2 %.⁴⁶
48. Trgovanje je lahko avkcijsko ali sprotno. Pri avkcijskem trgovanju lahko trgovci do zaključka trgovanja vnašajo in preklicujejo svoje ponudbe, posli pa se sklepajo šele po zaključku trgovanja. Pri avkcijskem trgovanju lahko trgovci trgujejo z naslednjimi proizvodi: urni proizvodi (za vsako uro med 00.00 in 24.00), pasovna energija (00.00 – 24.00), evro trapezna energija (08.00 – 20.00). Pri sprotnem trgovanju lahko trgovci vnašajo in preklicujejo svoje doslej nesprejete ponudbe, vidijo trenutne cene ter imajo vpogled v knjigo ponudb. Posli se sklepajo, kakor hitro za to obstajajo pogoji v obliki prekrivanja ponudbe in povpraševanja. Pri sprotnem trgovanju so trgovci lahko izbirali med proizvodi: pasovna energija (00.00 – 24.00), trapezna energija (06.00 – 22.00), evro trapezna energija (08.00 – 20.00), nočna energija 1 (00.00 – 06.00), nočna energija 2 (22.00 – 24.00), evro nočna energija 1 (00.00 – 08.00), evro nočna energija 2 (20.00 – 24.00).

⁴³ Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 28.

⁴⁴ Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 10.

⁴⁵ Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 20.

⁴⁶ Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 32.

49. Na veleprodajnem trgu udeleženci posle sklepajo bilateralno na tako imenovanem OTC trgu ali na borzah v Sloveniji ali v tujini. Gre za zaprte pogodbe, pri katerih so količine in časovni potek dobave pogodbenih količin električne energije vnaprej določeni.
50. V letu 2010 je celotni obseg trgovanja znašal 195.433 MWh, od tega je bilo le za 120 MWh poslov sklenjenih v okviru sprotnega trgovanja, preostalih 195.313 MWh pa v okviru avkcijskega.⁴⁷ Povprečna cena za pasovno energijo je v letu 2010 znašala 46,70 EUR/KWh, za evro trapezno energijo pa 53,52 EUR/KWh, kar je pri pasovni energiji za 8,9 % več kot v predhodnem letu, pri evro trapezni pa za 14,2 % več. To povečanje cen je po navedbah Javne agencije RS za energijo predvsem posledica povečanja obsega trgovanja v letu 2010, kar pomeni, da so cene za to leto bolj realen odsev dejanskih razmer na trgu, kot so bile v preteklih letih.
51. Celotni obseg trgovanja na borzi BSP je v letu 2011 znašal 1.527.966 MWh. To je bistveno več kot v predhodnem letu 2010, ko je znašal le 195.433 MWh. Razlog za povečanje obsega trgovanja je tudi uvedba spojitve trgov z Italijo. V okviru spojitve trgov je obseg trgovanja znašal 1.132.441 MWh, kar pomeni, da je tudi brez nje bilo na borzi prodanih in nakupljenih 395.525 MWh električne energije, kar predstavlja več kot podvojitev količin iz leta 2010, ko spojitve trgov še ni bilo.⁴⁸ V letu 2011 je povprečna cena za pasovno energijo znašala 57,20 EUR/MWh, za evro trapezno energijo pa 64,67 EUR/MWh, kar je pri pasovni energiji za 22,5 % več kot v predhodnem letu, pri evro trapezni energiji pa kar za 20,8 %. V istem obdobju so se povprečne cene za pasovno energijo na nemški borzi EEX povečale s 44,5 na 51,1 EUR/MWh, cene evro trapezne energije pa s 55,0 na 61,1 EUR/MWh. Tako stopnje povečanja kot povprečne vrednosti so bile v letu 2011 na slovenskem trgu višje kot na nemškem. Med razlogi za to povečanje je tudi uvedba spojitve trga z italijanskim, na katerem so cene električne energije med najvišjimi v Evropi.⁴⁹

Spajanje trgov

52. Spajanje trgov pomeni implicitno dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti, kjer se za razliko od eksplicitnega načina dodeljevanja energija in prenosna zmogljivost dodelita skupaj. Glavna prednost implicitnega načina je zmanjševanje transakcijskih stroškov in večja enostavnost za udeležence. Ti dve prednosti vodita tudi do zmanjševanja mrtvih izgub. Prednosti so bile prepoznane tudi s strani Evropskega sveta ter agencije ACER, saj je zastavljeni cilj v okviru združevanja evropskega trga z električno energijo vzpostavitev enotnega spajanja trgov na celotnem območju Evropske Unije do leta 2014. V tem sistemu se ponudbe in povpraševanja dveh ali več trgov združijo, dodelitev pa poteka meritorno ob upoštevanju (prenosnih) omejitev.
53. Proces spajanja trgov torej znižuje stroške udeležencem, poveča transparentnost ter z večjo likvidnostjo tudi zanesljivost cenovnih signalov. Samega pretoka električne energije ne more povečati, lahko pa poveča učinkovitost uporabe zmogljivosti. Kot navaja podjetje Borzen, je v evropski praksi dokazano, da taki mehanizmi zmanjšujejo tako imenovane nelogične poslovne transakcije (npr. prodaja iz cenovno bolj ugodnega področja v cenovno manj ugodno področje), ki nastanejo zaradi netransparentnosti ali napak udeležencev in so pogosti pri uporabi ločenega trgovanja s prenosnimi zmogljivostmi in energijo.
54. Mehanizem spajanja trgov vpliva na povečanje splošne konkurenčnosti na trgu preko enostavnejših postopkov, kar pomeni, da lahko tudi manjši subjekti tekmujejo z velikimi. Prav tako ni več ločitve med trgovanjem na domačem trgu in trgovanjem na tujem trgu, saj subjekt vnese ponudbo in povpraševanje na slovenski borzi, ki se lahko zapre doma ali pa v tujini. To pomeni, da lahko vsi sodelujoči na borzi posredno tudi uvažajo ali izvažajo. Pri tem pa je treba poudariti, da navedeno velja le za segment t.i. dnevnega/promptnega (spot) trga, ki je le eden od segmentov. Dolgoročno (terminsko) trgovanje (leto, mesec) še vedno poteka z uporabo eksplicitne metode dodeljevanja čezmejnih prenosnih zmogljivosti.

⁴⁷ Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2010, str. 52.

⁴⁸ Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 39.

⁴⁹ Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 39.

55. Spajanje trgov lahko prinese koristi k likvidnosti trga dnevne električne energije, vendar zaradi tega ne moremo zaključiti, da je slovenski veleprodajni trg električne energije del širšega geografskega trga, niti da nakup v državah, kjer poteka implicitno dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti, predstavlja zadosten konkurenčni pritisk nakupu električne energije, proizvedene na območju Republike Slovenije.

Nadzor nad delovanjem trga z električno energijo

56. Za nadzor nad delovanjem trga z električno energijo je Republika Slovenija ustanovila Javno agencijo RS za energijo, ki opravlja regulatorne, razvojne in strokovne naloge na energetskem področju, z namenom, da zagotovi pregledno in nepristransko delovanje trga z električno energijo (in zemeljskim plinom) v interesu vseh udeležencev.
57. Na podlagi določil Energetskega zakona (Ur.l. RS, št. 27/07 in dopolnitve; v nadaljevanju: Energetski zakon) Javna agencija RS za energijo vsako leto pripravi Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji (v nadaljevanju: Poročilo). Med drugim poročilo zajema tudi analizo tržnih deležev dobaviteljev na maloprodajnem trgu z električno energijo v različnih segmentih, ki jih oblikujejo določene skupine odjemalcev glede na velikost letnega odjema. Vir podatkov za analizo dogajanja na maloprodajnem trgu Javna agencija RS za energijo pridobi s pomočjo spletne aplikacije EPOS na Informacijskem portalu Energetika, ki deluje pod okriljem Ministrstva za infrastrukturo in prostor. Pri teh analizah dogajanja na maloprodajnem trgu je Javna agencija RS za energijo sledila stari metodologiji evropskega statističnega urada (Eurostat) za prikaz cene električne energije med državami EU, ki je bila v veljavi do leta 2007. Staro metodologijo Eurostat je nadomestila nova, nekoliko spremenjena metodologija, po kateri so skupine odjemalcev določene z razredi letnega odjema električne energije brez opredelitve priključne moči. Zaradi primerljivosti stanja maloprodajnega trga z električno energijo Javna agencija RS za energijo v Poročilu ohranja informacijo v obliki analiz, ki temelji na stari metodologiji. V Poročilu za leto 2011 pa bo dodatno prikazala tudi stanje na podlagi nove metodologije.⁵⁰
58. Javna agencija RS za energijo je pojasnila, da so dejavniki, ki vplivajo na to, ali se odjemalec električne energije oskrbuje iz prenosnega oziroma iz distribucijskega omrežja, opredeljeni na podlagi splošnih pogojev za dobavo in odjem električne energije, ki natančno določajo vrsto priključitve in priključno mesto. Za vsakega odjemalca se določi predviden odjem, ki je izražen s priključno močjo uporabnika na omrežje in s predvideno porabo električne energije na letni osnovi. Odjemalci s priključno močjo, večjo od 20 MW, se praviloma priključujejo na visokonapetostno omrežje (110 kV), in sicer zaradi tehničnih omejitev, ki so sicer značilne za nižje napetostna omrežja. Z visokonapetostnim omrežjem večinoma upravlja sistemski operater prenosnega omrežja, to je Eles. Pri posebno velikih odjemalcih, kot so na primer železarne, se kot kriterij načina priključitve upošteva tudi pričakovan vpliv, ki ga bo tovrstni odjemalec prenašal na druge uporabnike (pričakovano je poslabšanje nekaterih parametrov kakovosti napetosti, predvsem flikerja, zaradi značilnega delovanja velikih elektro-obločnih peči). Vsi ostali odjemalci, ki po zgornjih kriterijih niso priključeni na prenosno omrežje, se z električno energijo oskrbujejo iz distribucijskega omrežja.⁵¹
59. Oktobra 2012⁵² je začel delovati izravnalni trg z električno energijo, na katerem lahko sistemski operater prenosnega omrežja na pregleden način kupuje električno energijo, ki jo potrebuje za izravnavo odstopanj od vozniških redov v slovenskem elektroenergetskem sistemu. Kot je pojasnila Javna agencija RS za energijo, je do sedaj to potekalo na nepregleden način, saj sistemski operater prenosnega omrežja ni imel na razpolago trga, na katerem bi lahko v krajšem roku kupil potrebno manjkajočo energijo ali prodal morebitne viške. Javna agencija RS za energijo tudi meni, da vzpostavitev izravnalnega trga zaradi njegove narave in namena ne bo bistveno vplivala na zadevno problematiko, bo pa zaradi preglednosti trga zagotovljen večji pritisk na ceno izravnalne energije, kar lahko posredno

⁵⁰ Javna agencija RS za energijo, dokument opr. št. 306-113/2011-122, str. 1.

⁵¹ Javna agencija RS za energijo, dokument opr. št. 306-113/2011-122, str. 2.

⁵² Dokument opr. št. 306-113/2011-219.

ugodno vpliva na zavarovanje tveganj (stroške odstopanj od vozni redov) na strani dobaviteljev električne energije končnim odjemalcem.⁵³

Dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti

60. Evropski trg z električno energijo je v osnovi razdeljen na osem regij, pri čemer je Slovenija članica treh regij, in sicer je slovensko avstrijska meja del Centralno-vzhodne evropske regije (CEE), slovensko-hrvaška meja del Jugovzhodne evropske regije (SEE) in slovensko-italijanska meja del Centralno-južne evropske regije (CSE). Navedene regije v tem trenutku predstavljajo raven, na kateri se izvaja koordinacija dodeljevanja čezmejnih prenosnih zmogljivosti.
61. Dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti na evropski ravni ureja Uredba št. 714/2009 Evropskega parlamenta in Sveta skupaj s pripadajočimi smernicami. Že predhodnica navedene uredbe, Uredba št. 1228/2003 do 2. marca 2011, od 3. marca nova Uredba o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 714/2009, ki glede na predhodno ureditev ne prinaša bistvenih novosti, in pripadajoče smernice so od sistemskih operaterjev prenosnega omrežja zahtevale koordinirano izvajanje dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti. Na slovenski ravni to področje ureja Energetski zakon, ki v 22.a členu nalaga sistemskemu operaterju prenosnega omrežja sprejetje pravil dodeljevanja zmogljivosti povezovalnih vodov, za katera mora pridobiti soglasje Javne agencije RS za energijo.⁵⁴
62. Za to področje je v vsaki državi odgovoren sistemski operater prenosnega omrežja. Uredba predpisuje temeljna načela v zvezi z obvladovanjem prezasedenosti, kamor spadata dodeljevanje pravic čezmejnih prenosnih zmogljivosti in izvajanje operativnih ukrepov obvladovanja prezasedenosti. Z ustreznim postopkom dodeljevanja pravic uporabe čezmejnih prenosnih zmogljivosti se zagotovi, da so pretoki po čezmejnih prenosnih vodih in tudi na vseh delih notranjih prenosnih omrežij v mejah, ki še omogočajo varno in zanesljivo obratovanje vseh med seboj povezanih elektroenergetskih sistemov. V skladu z Uredbo je obvezna uporaba tržnih metod dodeljevanja pravic uporabe prostih čezmejnih prenosnih zmogljivosti, med katerimi se v Evropi trenutno uporabljajo eksplicitne in implicitne dražbe.
63. Na področju dodeljevanja ČPZ je bilo v letu 2011 uvedenih več pomembnih sprememb glede na pretekla leta. Najpomembnejša sprememba je bila uvedba spojitve trgov Slovenije in Italije, s katero so se ČPZ za dan vnaprej začele dodeljevati prek implicitnih dražb. To je bil prvi korak Slovenije v smeri uvedbe ciljnega evropskega modela trga po letu 2014, ki predvideva implicitno dodeljevanje ČPZ za dan vnaprej na vseh evropskih mejah. Naslednja pomembna sprememba je bil začetek skupnega koordiniranega eksplicitnega dodeljevanja ČPZ v regijah Srednja vzhodna Evropa (CEE) in Srednja južna Evropa (CSE). Tako je v regiji CEE v letu 2011 vse razpoložljive zmogljivosti dodeljevala dražbena hiša CAO s sedežem v Nemčiji, v regiji CSE pa je od aprila 2011 zmogljivosti dodeljevala dražbena hiša CASC EU s sedežem v Luksemburgu. Naslednja sprememba v letu 2011 je bila uvedba bilateralno koordiniranih eksplicitnih dražb na meji med Slovenijo in Hrvaško. Tako je Eles v letu 2011 izvajal eksplicitne dražbe na slovensko-hrvaški meji v smeri Slovenije, v prvih treh mesecih pa še na slovensko-italijanski meji v smeri Italije. V nasprotnih smereh sta dražbe izvajala sosednja sistemsko operaterja prenosnega omrežja, HEP-OPS na meji s Hrvaško in Terna na meji z Italijo. S tem je Slovenija na obeh mejah proti državama EU na področju dodeljevanja ČPZ v celoti zadostila zahtevam zgoraj navedenih uredb, pomemben korak pa je storila tudi na meji s Hrvaško, kjer je uvedla osnovno raven izvajanja koordiniranih dražb. Na vseh treh slovenskih mejah so se v okviru skupnega regijskega ali bilateralno koordiniranega dodeljevanja dodeljevale zmogljivosti na letni, mesečni in dnevni osnovi. Razen na meji z Italijo, kjer so se v okviru spojitve trgov zmogljivosti za dan vnaprej dodeljevale prek implicitnih dražb v okviru spojitve trgov, so bile vse preostale dražbe eksplicitne.⁵⁵

⁵³ Dokument opr. št. 306-113/2011-229.

⁵⁴ Vir: Dokument podjetja Eles opr. št. 306-113/2011-121.

⁵⁵ Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 29-30.

Dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti na slovensko-avstrijski meji

64. Na slovensko-avstrijski meji za ELES od leta 2011 dalje avkcije izvaja skupna avkcijska pisarna CEE regije (Central Allocation Office GmbH –CAO), katere lastniki so poleg podjetja ELES še sistemski operaterji Avstrije (APG), Madžarske (MAVIR), Slovaške (SEPS), Nemčije (TenneT TSO in 50hertz) in Poljske (PSEO).
65. Avkcijska pisarna izvaja letne, mesečne in dnevne avkcije. Letna avkcija poteka enkrat letno, predvidoma v mesecu novembru za prihodnje leto. Mesečne avkcije potekajo enkrat mesečno za prihodnji mesec, dnevne pa vsak dan v tednu za prihodnji dan. Edni pogoj za sodelovanje na teh avkcijah so ustrezna finančna kritja, ki jih mora zagotoviti udeleženec avkcije za pokrivanje obveznosti, ki izhajajo iz pridobljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti, do avkcijske pisarne. V tem primeru so ustrezna finančna kritja lahko bančna garancija ali depozit v ustrezni višini. V primeru letne avkcije mora dobitnik čezmejne prenosne zmogljivosti zagotoviti 1/12 letne vrednosti prenosne zmogljivosti, pri mesečnih in dnevni pa celotno vrednost.
66. Pogoji uporabe pridobljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti so odvisni od nacionalnih pravil. V primeru Slovenije to pomeni, da, v kolikor želi imetnik čezmejnih prenosnih zmogljivosti sistemskemu operaterju prenosnega omrežja najaviti uporabo le-teh in s tem najavo tako imenovanega čezmejnega voznege reda, mora imeti sklenjeno bilančno pogodbo z organizatorjem trga, to je s podjetjem Borzen, ali podpisano pogodbo o izravnavi z odgovornim bilančne skupine, kar je enako podpisniku bilančne pogodbe. Pogoje za najavo mora imetnik čezmejnih prenosnih zmogljivosti izpolnjevati samo, v kolikor želi vozni red najaviti na slovenski strani meje. Imetnik čezmejnih prenosnih zmogljivosti lahko poišče partnerja, ki bo namesto njega najavil vozni red v Sloveniji, sam pa se bo pojavil zgolj na avstrijski strani ali obratno. Imetnik mora uporabo letne in mesečne čezmejne prenosne zmogljivosti sistemskemu operaterju najaviti v dnevni D-2 do 17.00. Uporabo dnevne čezmejne prenosne zmogljivosti mora imetnik najaviti v dnevni D-1 do 14.30. V kolikor imetnik čezmejnih prenosnih zmogljivosti izrabe le-te ne najavi v navedenih rokih, so letne in mesečne čezmejne prenosne zmogljivosti avtomatično na voljo na dnevni avkciji po principu »uporabi ali prodaj«, kar pomeni, da sistemski operater nenajavljene čezmejne prenosne zmogljivosti upošteva pri izračunu razpoložljivih čezmejnih prenosnih zmogljivosti za dnevno avkcijo. Za nenajavljeno mesečno in letno čezmejno prenosno zmogljivost dobi imetnik povrnjeno ceno, doseženo na dnevni avkciji. Imetnik ima poleg tega tudi možnost prenosa čezmejne prenosne zmogljivosti na drugega imetnika. Edina omejitev je, da je čezmejna prenosna zmogljivost plačana in da je prenos avkcijski pisarni najavljen v rokih, ki jih predvidevajo avkcijska pravila. Za dnevne avkcije velja, da so v primeru nenajave avtomatično na voljo za dodeljevanje znotraj dneva, pri čemer imetnik ni upravičen do finančnega nadomestila, kot to velja v primeru letne in mesečne čezmejne prenosne zmogljivosti. Za dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti znotraj dneva je na slovensko-avstrijski meji pristojen ELES, ki čezmejne prenosne zmogljivosti po principu »first come first serve« dodeljuje v lastnem imenu in tudi v imenu sosednjega sistema operaterja APG. Te prenosne zmogljivosti se dodeljujejo brezplačno.

Dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti na slovensko-hrvaški meji

67. Na slovensko-hrvaški meji avkcije izvajata sistemski operaterja ELES in HEP OPS. ELES izvaja avkcije v smeri Hrvaška – Slovenija, HEP OPS pa v smeri Slovenija – Hrvaška. Tudi na tej meji potekajo letne, mesečne in dnevne avkcije skladno s skupnimi avkcijskimi pravili, ki veljajo samo za to mejo. Pravila določajo, da lahko na avkciji nastopi tisti, ki ima z organizatorjem trga podpisano bilančno pogodbo oziroma pogodbo o izravnavi. Z izpolnitvijo tega pogoja izpolnjuje tudi pogoj za najavo čezmejnih prenosnih zmogljivosti na slovenski strani meje. Podjetij, ki bi teoretično lahko sodelovala in najavila uporabo čezmejnih prenosnih zmogljivosti, je po evidenci Borzena 56. Za razliko od avstrijske in italijanske meje na hrvaški meji imetnik čezmejnih prenosnih zmogljivosti nima pravice avtomatičnega vračila letne in mesečne čezmejne prenosne zmogljivosti v primeru nenajave, temveč mora vračilo najaviti sistemskima operaterjem v dnevni D-2. V kolikor to stori do omenjenega roka, dobi povrnjeno ceno, doseženo na dnevni avkciji. Imetnik pa

ima tudi pravico prenosa na drugega imetnika. Rok za najavo dolgoročnih čezmejnih prenosnih zmogljivosti je D-1 do 8.00, za najavo dnevnih čezmejnih prenosnih zmogljivosti pa D-1 do 14.00. Tudi na slovensko-hrvaški meji je za dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti znotraj dneva v obe smeri odgovoren ELES, tudi dodeljevanje poteka po enakih prncipih, kot na avstrijski meji.

Dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti na slovensko-italijanski meji

68. Za slovensko-italijansko mejo veljajo podobna pravila kot za slovensko-avstrijsko mejo. Čezmejne prenosne zmogljivosti v imenu ELES-a dodeljuje skupna avkcijska pisarna CWE in CSE regije CASC.EU SA (CASC), ki je v solastništvu še desetih sistemskih operaterjev omenjenih dveh regij (Italija - Terna, Francija - RTE, Luksemburg - CREOS, Belgija - Elia, Nizozemska - TenneT, Nemčija - TransnetBW, Amrion, TenneT TSO, Avstrija - APG In Grčija - IPTO). Čezmejne prenosne zmogljivosti se dodeljujejo skladno s skupnimi avkcijskimi pravili CWE in CSE regije. Za ELES izvaja CASC zgolj letne in mesečne avkcije. Edini pogoj za sodelovanje je tudi na tej meji izpolnjevanje finančnih obveznosti. Za zavarovanje terjatev mora udeleženec avkcije pri CASC položiti ustrezen depozit; za letno avkcijo 1/6 vrednosti pridobljene letne čezmejne prenosne zmogljivosti, za mesečno avkcijo celotno vrednost mesečne čezmejne prenosne zmogljivosti. Pogoji za uporabo so enaki kot na slovensko-avstrijski meji, razlikuje se le rok za najavo D-1 do 7.00.
69. Dnevne čezmejne prenosne zmogljivosti so podvržene implicitnemu dodeljevanju, kar pomeni, da je prenosna zmogljivost pridobljena skupaj z nakupom ali prodajo električne energije na borzi z električno energijo. To tudi pomeni, da trgovanje poteka po pravilih lokalne borze. Gre za spajanje trgov med Slovenijo in Italijo, pri katerem sta nepogrešljiva deležnika poleg obeh sistemskih operaterjev tudi borzi na obeh straneh meje, BSP na slovenski in GME na italijanski strani. Spajanje trgov pomeni združevanje knjige ponudb dveh (ali več) borz, pri čemer je mogoče iz cenovno ugodnejše države v cenovno dražjo sprejeti samo toliko prodajnih ponudb, kolikor je razpoložljivih čezmejnih prenosnih zmogljivosti na dnevni ravni v določeni smeri. Preostali posli se realizirajo lokalno. Najavo čezmejnega posla izvede ELES, katerega partner na nasprotni strani je italijanski sistemski operater TERNA. To pomeni, da so z vidika preostalih kupcev in prodajalcev vsi posli sklenjeni lokalno.
70. Za implicitne avkcije velja, da povečujejo učinkovitost dodeljevanja predvsem na cenovno sorodnih trgih, in sicer iz dveh razlogov: i) nemogoča je situacija, v kateri bi različna trgovca ob isti uri hkrati uvažala energijo iz države in v državo, saj se tovrstne ponudbe realizirajo lokalno in kot take ne obremenjujejo čezmejnih prenosnih zmogljivosti, in ii) zaradi elementa sočasnosti (v nasprotju z eksplicitnimi avkcijami, kjer poteka nakup energije ločeno od nakupa čezmejnih prenosnih zmogljivosti) so tveganja trgovcev zaradi morebitnega neuspešnega nakupa energije ali čezmejnih prenosnih zmogljivosti izničena. Tudi na slovensko-italijanski meji imajo imetniki čezmejnih prenosnih zmogljivosti možnost UFOSI in prenosa čezmejnih prenosnih zmogljivosti.
71. Trenutno trgovanje znotraj dneva na italijanski meji zaradi omejitev italijanskega notranjega trga z električno energijo ni mogoče, kar pomeni, da neuporabljene prenosne zmogljivosti po dnevnem dodeljevanju ostanejo nedodeljene.

Čezmejne prenosne zmogljivosti v prihodnje

72. Kot je navedel sistemski operater prenosnega omrežja ELES, za prihodnje triletno obdobje obstaja vrsta vplivnih faktorjev in negotovosti, ki vplivajo na višino čezmejnih prenosnih zmogljivosti na posamezni meji. Ni zagotovil, da bodo čezmejne prenosne zmogljivosti večje od današnjih, verjetno pa se ne bodo znižale, zato v tem trenutku podjelje ELES ocenjuje, da je najbolj verjetno, da bodo čezmejne prenosne zmogljivosti ostale blizu današnje ravni. Sicer pa je višina čezmejnih prenosnih zmogljivosti na vsaki meji odvisna od najmanj dveh partnerjev, na slovensko-italijanski meji celo od petih. Pri gibanju višine čezmejnih prenosnih zmogljivosti torej Slovenija ni odvisna le od slovenskega omrežja, ampak tudi od stanja prenosnih omrežij, ki mejijo na slovenskega.

A Upoštevni proizvodni oziroma storitveni trg

73. Skladno s sedmo točko 3. člena ZPOmK-1 je upoštevni proizvodni oziroma storitveni trg tisti trg, ki praviloma vključuje vse liste proizvajalcev ali storitve, ki jih potrošnik ali uporabnik šteje za zamenljive. Zamenljivi so tisti proizvajalci oziroma storitve, ki so v očeh uporabnika z vidika lastnosti, cene in namena uporabe medsebojno zamenljivi ali nadomestljivi. Upoštevni proizvodni trg se lahko določi na podlagi zamenljivosti povpraševanja, zamenljivosti ponudbe, potencialne konkurence ter morebitnih ovir za vstop na trg.
74. Priglasitelj sta navedla, da se skladno s prakso Evropske komisije sektor električne energije deli na naslednje upoštevne trge: proizvodnja in prodaja električne energije na debelo, prenos električne energije (upravljanje in gospodarjenje z visoko napetostnim omrežjem), distribucija električne energije (upravljanje in gospodarjenje z nizko napetostnim omrežjem), prodaja električne energije na drobno končnim poslovnim odjemalcem in končnim gospodinjstvom odjemalcem.
75. Podjetje HSE posluje na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem, na trgu nabave električne energije, podjetje E 3 pa na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem. Iz navedenega sledi, da se dejavnosti v koncentraciji udeleženih podjetij, in sicer podjetij HSE in E 3, prekrivajo na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem. Trgi, na katerih sta prisotni podjetji HSE in E 3, pa so med seboj tudi vertikalno povezani, in sicer trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, na katerem posluje podjetje HSE, in trg prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem, na katerem posluje podjetje E 3.
76. Na podlagi posredovanih podatkov priglasiteljev Urad ugotavlja, da bo z obravnavano koncentracijo prišlo tako do horizontalnih kot vertikalnih povezav dejavnosti v koncentraciji udeleženih in z njimi povezanih podjetij, zato bo v nadaljevanju opredelil in presojal učinke obravnavane koncentracije na trgu prodaje električne energije na drobno, na katerem sta prisotni podjetji HSE in E 3. Glede na to, da je trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji, na katerem posluje podjetje HSE, in trg prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem, na katerem posluje podjetje E 3, med seboj v vertikalni povezavi, je Urad opredelil tudi upoštevni trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, hkrati pa preučil vertikalne povezave med trgom in vpliv le-teh na učinkovito konkurenco na upoštevni trgih. Glede na to, da podjetje HSE, ki je s podjetjem Elektro Primorska udeleženo v pridobitvi skupne kontrole nad podjetjem E 3, z električno energijo tudi trguje na veleprodajnem trgu, kar posledično pomeni, da jo tudi nabavlja in prodaja drugim udeležencem trga, je Urad analiziral tudi njegovo tržno moč pri proizvodnji in uvozu električne energije.

TRG PROIZVODNJE IN PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DEBELO

77. Priglasitelj sta navedla, da predstavlja trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo ločen upoštevni trg. Ta trg obsega proizvodnjo električne energije in uvoz električne energije, in sicer za potrebe prodaje prodajalcem električne energije na drobno, ki prodajajo električno energijo na drobno končnim odjemalcem (distribucijskim podjetjem) na slovenskem trgu, in velikim industrijskim odjemalcem s prenosnega omrežja na slovenskem trgu (v nadaljevanju tudi: veleprodajni trg).⁵⁶
78. Za veleprodajni trg električne energije je značilno, da praviloma na njem nastopajo le ponudniki z velikimi količinami električne energije in da se na njem trguje le z zaprtimi pogodbami, torej z vnaprej znano količino energije za vnaprej določena obdobja. Vsak udeleženec tega trga, ki hoče prodati ali kupiti električno energijo na veleprodajnem trgu, mora izkazati bilančno pokritost, kar pomeni, da mora biti član bilančne skupine, za katero veljajo določena pravila za napovedovanje odjema in izravnavo odstopanj ter še nekatere

⁵⁶ Odločba Evropske komisije št. COMP/M.3440 ENI/EDP/GDP, odstavki 37.

druge omejitve in posebnosti (npr. obravnava prednostno dispecirane električne energije, licenčni pogoji, ipd).

79. Vsa podjetja za proizvodnjo električne energije od začetka odpiranja trga neodvisno od sistemskih distributerjev prosto trgujejo tako na slovenskem kot na skupnem evropskem trgu električne energije. Na veleprodajnem trgu nastopajo proizvodna podjetja, trgovci, dobavitelji električne energije in tuji trgovci z električno energijo. Na slovenskem veleprodajnem trgu so dejavni tudi tuji trgovci z električno energijo, prek slovenskega trga pa na tuje trge dostopajo tudi domači trgovci in proizvajalci električne energije.
80. Slovenski trg z električno energijo je vpet med tri različne regionalne trge z zelo različnimi cenami energije, in sicer trge Srednje vzhodne Evrope (Nemčija, Avstrija, Poljska, Češka, Slovaška in Madžarska), italijanski trg in trg Jugovzhodne Evrope. Na slovenskem trgu z električno energijo nastopajo tako trgovci, ki električno energijo dobavljajo slovenskim končnim odjemalcem, kot tudi trgovci, ki zgolj kupujejo električno energijo in jo prodajajo drugim trgovcem oziroma dobaviteljem. Večina v Sloveniji delujočih trgovcev trguje tudi na sosednjih trgih. Manjkajoče količine električne energije za Slovenijo kupujejo na trgih Srednje vzhodne Evrope in Jugovzhodne Evrope. Priglasitelja sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla, da je Madžarska uvrščena na trg Jugovzhodne Evrope in je ne uvrščamo med trge Srednje vzhodne Evrope. Urad na tem mestu pojasnjuje, da Javna agencija RS za energijo⁵⁷ uvršča Madžarsko na trg Srednje vzhodne Evrope, kar je povzel tudi Urad.
81. Priglasitelja sta navedla, da so kupci električne energije na debelo v Sloveniji distribucijska podjetja, kot so Elektro Energija, Elektro MB Energija plus, Elektro Celje energija, Elektro Gorenjska prodaja in E 3 ter v manjši meri veliki odjemalci ter vsa podjetja z bilančno skupino v Sloveniji. Pogodbe pri trgovanju z električno energijo na debelo so večinoma dolgoročne, kratkoročni posli se sklepajo bilateralno in preko brokerskih portalov (v Sloveniji le v manjši meri) ter v večji meri preko slovenske borze z električno energijo. Z električno energijo se trguje na urnem nivoju. Kot navajata priglasitelja se zaradi lažjega trgovanja na veleprodajnem trgu poleg urnih proizvodov trguje tudi z različnimi proizvodi, kot so pasovna, trapezna in nočna energija, vendar so po navedbah priglasiteljev ti proizvodi le izvedenka urne energije. Glede na to, da se mora vsak udeleženec trga balansirati na urni osnovi, hkrati pa se na slovenski in ostalih večjih evropskih borzah trguje na urni osnovi, priglasitelja menita, da ni potrebe po ožji delitvi trga.
82. Ne glede na to, da veleprodajni trgi električne energije med seboj niso zadosti homogeni in ne dovoljujejo medsebojne zamenjave (urna energija na primer ni zamenljiva z dolgoročnimi proizvodi)⁵⁸, Urad trga proizvodnje in prodaje električne energije na debelo ni nadalje delil na ločene upoštevne trge.
83. Priglasitelja sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla, da je neustrezno govoriti o nehomogenosti veleprodajnih trgov in nezmožnosti medsebojne izmenjave. Navajata, da mora vsak dobavitelj svoj portfelj balansirati na urni osnovi in da so dolgoročne pogodbe lahko specificirane tako na urni osnovi kot v obliki standardnih proizvodov. Nadalje sta navedla, da trditve, da urna energija ni zamenljiva z dolgoročnimi proizvodi, ni pravilna. Po njunem mnenju trgovanje z električno energijo poteka na urni osnovi, proizvodi, ki obsegajo izbrana časovna obdobja, pa so namenjeni poenostavitvi trgovanja. Navajata tudi, da je odločitev glede kupovanja električne energije na urni osnovi ali preko dolgoročnejših proizvodov stvar prevzemanja tveganj.
84. Urad glede zgornjih navedb priglasiteljev pojasnjuje, da je v primeru obravnavane koncentracije v povzetku relevantnih dejstev nakazal na možnost podrobnejše delitve upoštevne trga prodaje električne energije na debelo, ni pa ga dejansko opredelil ožje glede na ročnost električne energije. S konkurenčno pravnega vidika je za dobavitelja električne energije končnim kupcem namreč pomembno, da si zagotovi določen del električne energije kot dolgoročni proizvod, saj s tem minimizira tveganja glede dobave in

⁵⁷ Javna agencija RS za energijo, Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 31.

⁵⁸ Odločba Evropske komisije št. COMP/M.5549 EDF/SEGEBEZ, odstavek 36.

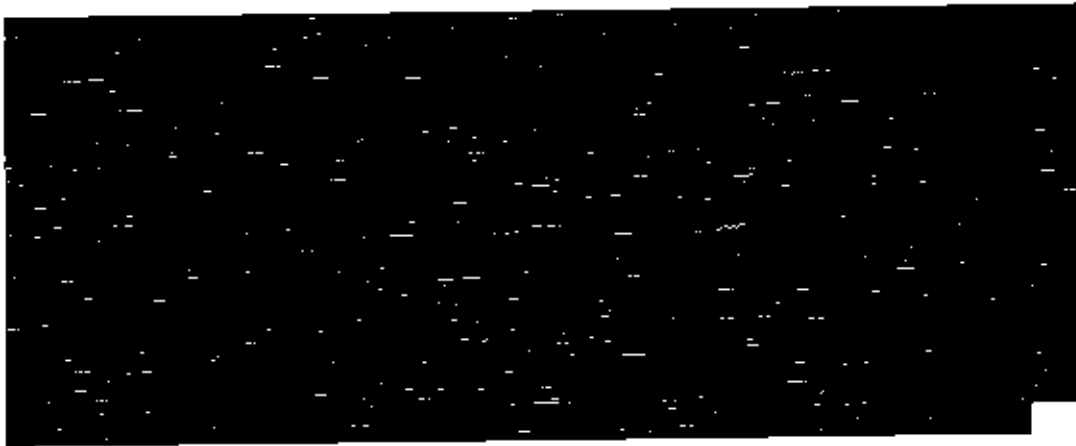
glede cene električne energije, prav tako pa so zanj pomembni urni proizvodi, s katerimi izravnava nihanja v porabi svojih kupcev. Ne nazadnje je tudi Evropska komisija v svoji odločbi⁶⁹ ugotovila, da veleprodajni trgi električne energije med seboj niso zadosti homogeni in ne dovoljujejo medsebojne zamenjave.

85. Na podlagi zgoraj navedenega Urad ugotavlja, da trg prodaje električne energije na debelo obsega proizvodnjo električne energije in uvoz električne energije, in sicer za potrebe prodaje prodajalcem električne energije na drobno, ki prodajajo električno energijo na drobno končnim odjemalcem (distribucijskim podjetjem) na slovenskem trgu, in velikim industrijskim odjemalcem s prenosnega omrežja na slovenskem trgu.

TRG PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DROBNO

86. Urad je trg prodaje električne energije na drobno (v nadaljevanju tudi: maloprodajni trg) opredelil kot trg, ki vključuje prodajo električne energije končnemu potrošniku in na katerem nastopajo dobavitelji električne energije na ponudbeni strani in končni odjemalci na strani povpraševanja. Na maloprodajnem trgu električne energije dobavitelji in odjemalci sklepajo odprte pogodbe, pri katerih količine dobavljene energije in časovni potek dobave niso vnaprej določeni. Odjemalci plačajo dobavljeno energijo na podlagi dejansko porabljene količine energije, merjene z ustreznimi števci. Na maloprodajnem trgu električne energije lahko nastopajo tudi proizvajalci, ki neposredno prodajajo energijo odjemalcem. V takem primeru nastopajo v vlogi dobaviteljev na tem trgu.

87.

88. Priglasitelja sta navedla, da ni razlike v električni energiji, ki jo kupujejo neposredni odjemalci iz prenosnega omrežja in električni energiji, ki jo kupujejo končni odjemalci iz distribucijskega omrežja. Kot navajata, se dobava fizično razlikuje le v napetostnem nivoju, kar pa se ne pozna na ceni električne energije, ampak na omrežnini, ki je regulirana s strani Javne agencije RS za energijo. Hkrati sta priglasitelja navedla, da je trg električne energije enak tako za gospodinjstva kot za podjetja in da so razlike le v količini odjema električne energije. Navajata, da ločevanje trga prodaje električne energije na drobno na trg prodaje električne energije na drobno gospodinjstvom in na trg prodaje električne energije na drobno podjetjem ne bi bilo smiselno, poleg tega pa bi bilo težko določiti mejo, katerega odjemalca uvrstiti na kateri trg.
89. Kot sta pojasnila priglasitelja, so se posamezni manjši kupci odločili za nakup električne energije iz obnovljivih virov, to je električna energija, proizvedena v hidroelektrarnah in sončnih elektrarnah, in za katero so pripravljene kupci plačati doplačilo. S tem kupci podpirajo obnovljive vire proizvodnje električne energije. Kot sta navedla priglasitelja, že praktično vsi dobavitelji ponujajo tudi energijo iz obnovljivih virov, zaradi česar se je vzpostavila tudi konkurenca.

⁶⁹ Odločba Evropske komisije št. CPMP/5549 EDF/SEGEBEZ, odstavek 36.

90. Odjemalci, ki so priključeni na omrežje, so po navedbah priglasiteljev, ne glede na to, ali so priključeni na prenosno ali na distribucijsko omrežje, tehnično omejeni le s priključno močjo, ki je stvar pogodbe med odjemalcem in sistemskim operaterjem prenosnega ali distribucijskega odjemalca, dobavitelji pa na to nimajo vpliva. Odjemalci, ki so priključeni na prenosno omrežje, imajo fiksen priključek, zato jih v večini primerov ni mogoče oskrbovati preko distribucijskega omrežja. V primerih, ko je to možno, pa je to običajno povezano z delno oskrbo. Običajno so na prenosno omrežje (110, 220, 400 KV) priključeni porabniki, ki glede na velikost odjema ne bi mogli biti oskrbovani iz distribucijskega omrežja. Za odjemalce na prenosnem omrežju je značilen večji letni odjem. Odjemalci na distribucijskem omrežju se za potrebe statističnih obdelav Javne agencije RS za energijo delijo na poslovne, ki imajo letno velikost odjema do 50 MWh, med 50 MWh in 2 GWh ter nad 2 GWh. Tipični gospodinjiski odjemalec v Sloveniji ima letni odjem električne energije okoli 4 MWh.
91. Priglasitelja sta tudi navedla, da je to, ali je določen odjemalec električne energije priklopljen na distribucijsko omrežje ali na prenosno omrežje, odvisno od tega, kako je ta odjemalec fizično povezan na omrežje, kar pa je odvisno od njegove velikosti, lokacije in konfiguracije omrežja v njegovi okolici. Kot sta navedla priglasitelja, večina odjemalcev nima možnosti prehoda iz enega na drugo omrežje, saj bi bilo to povezano z ogromnimi stroški, v večini primerov pa bi bilo tudi tehnično neizvedljivo.
92. Kot je pojasnila Javna agencija RS za energijo, oskrba iz distribucijskega oziroma oskrba iz prenosnega omrežja ne pogojuje tega, s kom odjemalec podpisuje pogodbo o dobavi električne energije. Na podlagi navedenega Urad sklepa, da delitev odjemalcev električne energije glede na to, ali so odjemalci s prenosnega ali odjemalci z distribucijskega omrežja, za potrebe presoje zadevne koncentracije, ni potrebna.
93. Priglasitelja sta navedla, da Javna agencija RS za energijo podaja le statistične podatke za različne segmente odjemalcev, kar pa ne pomeni, da bi bilo treba deliti upoštevne trge na te segmente, saj za nakup in prodajo električne energije veljajo enaka pravila in zakonitosti, ne glede na velikost odjemalca. Hkrati pa sta priglasitelja navedla, da po večini razpolagata s podatki Javne agencije RS za energijo, ki sta jih tudi predložila, nekatere pa je Urad pridobil iz letnih poročil Javne agencije RS za energijo.
94. Na podlagi vsega navedenega in na podlagi podatkov in informacij, ki jih je Urad pridobil od udeležencev s trga, izhaja, da ni potrebe po ožji delitvi maloprodajnega trga električne energije glede na vrsto omrežja, na katerega so priklopljeni posamezni odjemalci.
- Urad je v nadaljevanju preveril, ali razlike v velikosti letne porabe električne energije posameznih kategorij uporabnikov narekujejo ožjo opredelitev tega trga. Iz pridobljenih podatkov izhaja, da so poslovna razmerja med dobavitelji in posameznimi kategorijami odjemalcev zelo različna, poleg tega podjetja za distribucijo električne energije sklepajo različne pogodbe
96. Za razliko od velikih poslovnih odjemalcev, ki porabijo velike količine električne energije pri svojih dejavnostih, ima ta skupina odjemalcev tudi bistveno manjšo pogajalsko moč in ni deležna individualne obravnave, temveč običajno dobava električne energije temelji na standardnih ponudbah.
97. Na trg malih poslovnih uporabnikov, katerih letna poraba električne energije znaša do 50 MWh, sodijo mala podjetja. Za odjemalce na navedenem trgu je značilno, da so cenovno neelastični, ker električna energija zanje ne predstavlja bistvenega stroška, ki bi

predstavljal ključni dejavnik njihove celotne potrošnje, poleg tega pa imajo ti odjemalci manj možnosti za primerjavo različnih ponudb in nimajo možnosti za pogajanja o končni ceni električne energije, zaradi česar so posledično bistveno manj občutljivi za dvige cen in izkazujejo manjšo pripravljenost za zamenjavo dobavitelja. Temeljna razlika med navedeno kategorijo uporabnikov in gospodinjstvi obstaja z vidika zakonodajnega okvira, zlasti pravic, ki jih imajo gospodinjstvi odjemalci in ne tudi drugi majhni poslovni uporabniki.

98. Čeprav bi lahko glede na dosedanje prakso Urada⁶⁰ in Evropske komisije⁶¹ ter glede na zgoraj navedene razlike pri porabi električne energije smiselno ožje opredelili trge, in sicer na upoštevni trg dobave gospodinjstvom odjemalcem, upoštevni trg dobave malim poslovnim odjemalcem (letni odjem do 50 MWh), upoštevni trg dobave drugim poslovnim odjemalcem (letni odjem nad 50 MWh do 2 GWh) in upoštevni trg dobave velikim poslovnim odjemalcem (odjem nad 2 GWh), Urad na tem mestu zaključuje, da morebitna ožja opredelitev trgov ne bi bistveno vplivala ali spremenila presoje zadevne koncentracije.
99. Ne glede na to, ali bi Urad opredelil upoštevni trg prodaje električne energije na drobno ožje ali širše, kot to predlagata tudi priglasielja, bi bila presoja o skladnosti obravnavane koncentracije s pravili konkurence, ki sledi v nadaljevanju, enaka. Povečanje tržnih deležev na upoštevni trgih v predmetni koncentraciji po mnenju Urada še ne izkazuje konkretne nevarnosti za nastanek protikonkurenčnih učinkov, zato Urad ni dokončno opredelil upoštevni trgov.

VERTIKALNA POVEZANOST TRGA PROIZVODNJE IN PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DEBELO IN TRGA PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DROBNO

100. Trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo je tesno vertikalno povezan s trgom prodaje električne energije na drobno. Podjetja, ki se ukvarjajo s prodajo električne energije na drobno, kupujejo električno energijo na trgu nabave električne energije, na katerem so prisotna tudi podjetja, ki so prisotna na trgu prodaje električne energije na debelo. Nekatera podjetja na slovenskem trgu so že vertikalno integrirana in so s svojo skupino podjetij prisotna tako na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji, kakor tudi na trgu prodaje električne energije na drobno podjetjem in gospodinjstvom, hkrati pa tudi uvažajo električno energijo. Glede na to, da bo tudi z obravnavano koncentracijo prišlo do združitve dejavnosti podjetij, od katerih ima eno visok tržni delež na trgu prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji, s koncentracijo pa bo okrepljeno tudi tržni delež na trgu prodaje električne energije na drobno, je Urad v nadaljevanju tudi preučil možnost, ali bi lahko predmetna koncentracija povzročila izključevanje konkurentov pri dostopu do surovin in izključevanje pri kupcih.

B Upoštevni geografski trg

101. V skladu z osmo točko 3. člena ZPOMK-1 je upoštevni geografski trg tisti trg, ki praviloma vključuje območje, na katerem si konkurenti na upoštevni proizvodni trg medsebojno konkurirajo pri prodaji in nakupu proizvodov in storitev, na katerem so pogoji konkurence dovolj homogeni in ki ga je mogoče oddeliti od sosednjih območij zato, ker so pogoji konkurence na teh območjih bistveno drugačni. Dejavniki, ki so ključni pri presoji upoštevni trga, so različne pravne zahteve, standardi, davčna bremena, transportni stroški, cenovne razlike med različnimi deli trga, tržne navade ipd.

⁶⁰ Odločba Urada št. 306-80/2011-5 z dne 4.10.2011.

⁶¹ Odločbe Evropske komisije v zadevah EDP-ENI-GDP (št. M.3440 z dne 9.12.2004), E.ON/MOL (št. M.3969 z dne 21.12.2005), EBN/Cogas energy (št. M.4370, z dne 28.9.2006), Preussen Elektra/EZH (št. M.1659, z dne 30.9.1999), VATTENFALL/NUON ENERGY (št. M.5496), Gaz de France/Suez (M.4180) in druge.

TRG PROIZVODNJE IN PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DEBELO

102. Priglasitelja sta navedla, da je Evropska komisija v svojih odločbah upoštevalni geografski trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo praviloma opredeljevala kot nacionalni trg. Glede na to, da je slovenski veleprodajni trg z električno energijo dobro povezan s sosednjimi in s tem z ostalimi trgi, priglasitelja menita, da je treba upoštevni geografski trg v tem primeru definirati širše. Tako sta kot upoštevni geografski trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo opredelila območje Srednje vzhodne Evrope in območje Jugovzhodne Evrope, ker se na tem območju kupuje elektrika za porabo v Republiki Sloveniji. Priglasitelja kot argument navajata, da je na podlagi znanih čezmejnih prenosnih zmogljivosti mogoče iz Avstrije uvoziti 900 MW, iz Hrvaške 900 MW in iz Italije 180 MW, skupaj torej 1980 MW električne energije. Priglasitelja zaključujeta, da mora za pokrivanje porabe slovenskega trga slovenska proizvodnja zagotoviti le okoli 10 MW, iz česar po njunem mnenju lahko sklepamo, da bi slovenski kupci svojo porabo lahko pokrili praktično brez nakupov proizvodnje kateregakoli slovenskega proizvajalca. Priglasitelja sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla podatke o čezmejnih prenosnih zmogljivostih v letu 2012, in sicer za uvoz iz Avstrije 950 MW, s Hrvaške 1200 MW in iz Italije 180 MW, skupaj 2330 MW. Hkrati priglasitelja navajata, da so cene električne energije na slovenskem veleprodajnem trgu v letu 2009 in 2010 v veliki meri sledile cenam, doseženim na nemški borzi EEX, tako na dnevnem kot na terminskem trgu.
103. Urad je navedbe priglasiteljev podrobneje proučil. Dejansko obstajajo relativno visoke čezmejne prenosne zmogljivosti za uvoz električne energije v Slovenijo, vendar je potrebno tudi proučiti, kakšen konkurenčni pritisk lahko predstavlja uvožena električna energija, kakor je preučila tudi Evropska komisija⁶². Eden izmed dejavnikov je konkurenčnost cen električne energije. Iz podatkov o uvozu električne energije v Slovenijo, s katerimi razpolaga Urad, izhaja, da so na primer cene električne energije v Italiji bistveno višje od cen električne energije v Sloveniji in da tudi količinski uvoz iz te države predstavlja minimalen delež v celotnem uvozu električne energije v Slovenijo. V tem primeru tudi spajanje trgov med Slovenijo in Italijo ne more izenačiti pogojev nabače na obeh trgih. Tudi Evropska komisija je v svoji odločbi⁶³ ugotovila, da spajanje trgov ni spremenilo definicije upoštevnege geografskega trga kot nacionalnega trga niti v primerih, ko so bile zmogljivosti za uvoz električne energije znatnega obsega. Poleg tega spajanje trgov zadeva dnevno trgovanje z električno energijo, dolgoročnejši proizvodi se še vedno dodeljujejo preko eksplicitnih avkcl. Je pa v preteklih letih veljala za vir sorazmerno poceni električne energije centralna Evropa, kjer so bili tudi odstotki izkoriščenosti čezmejnih prenosnih zmogljivosti v smeri iz Avstrije v Slovenijo višji kot v smeri iz Italije v Slovenijo, zanemarljivi pa niso niti deleži v obratni smeri. V veliki meri so posledica občasnih ugodnih hidroloških razmer v Jugovzhodni Evropi, ko se viški plasirajo na nemški trg z električno energijo.⁶⁴ Drugi dejavnik, ki je pomemben pri definiciji upoštevnege geografskega trga, je dejstvo, da trgovci z električno energijo svoje ponudbe končnim porabnikom dajejo tudi za dolgoročnejša obdobja, čezmejne prenosne zmogljivosti pa se dodeljujejo šele konec leta in le za obdobje naslednjega leta. Tako je tveganje dobaviteljev električne energije končnim odjemalcem, ki so v večji meri odvisni od uvožene električne energije, večje. Tem tveganjem so dobavitelji končnim odjemalcem v Republiki Sloveniji izpostavljeni tudi v primeru uvoza električne energije iz držav, ki imajo v povprečju presežke električne energije (na primer Avstrija), iz katere izvira največji delež uvožene električne energije na slovenski trg. Da je uvožena električna energija bistveno dražja, je pojasnilo tudi podjetje HSE, ko je navedlo, da je bilo treba zaradi remonta v NEK električno energijo zagotoviti iz uvoza in pri tem za uvoženo električno energijo odšteti tudi precej več denarja, kot ga sicer plačujemo za doma proizvedeno električno energijo.⁶⁵ Priglasitelja sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedel, da je Urad napačno povzel izjave HSE in da ni res, da je uvožena električna energija dražja. Navajata, da je električna energija iz uvoza v mnogih primerih celo cenejša. Dražja pa je po njunih navedbah takrat, ko pride do izrednih

⁶² Odločba Evropske komisije št. COMP/M.4180, Gaz de France/Suez, odst. 711.

⁶³ Odločba Evropske komisije št. COMP/M.5549, EDF/SEGEBEL, odst. 26.

⁶⁴ Eles, dokument opr. št. 306-113/2011-121, str. 12.

⁶⁵ Vir: Naš stik, revija slovenskega elektro gospodarstva: TEŠ aprila prispeval tudi do polovico energije, 26.4.2012 (<http://www.nas-stik.si/1/Novice/novice/abid/87/ID/850/TEŠ-aprila-prispeval-tudi-do-polovico-energije.aspx>). Dokument opr. št. 306-113/2011-149.

dogodkov in jo prیمانjuje. V nadaljevanju navajata, da to ne velja le za uvoženo električno energijo, ampak tudi za domačo in da proizvajalci v Sloveniji prodajajo električno energijo tako, kot ostali trgovci na veleprodajnem trgu, po tržni ceni, ki jo v glavnem določajo cene na sosednjih trgih. Navajata tudi, da se ob izpadu proizvodnje, kot je remont Nuklearne elektrarne Krško, in istočasno še nizki proizvodnji iz hidroelektrarn poviša cena električne energije, vendar se ta poviša za vse trgovce. Ob nižji proizvodnji od pričakovane morajo proizvajalci uvažati električno energijo, da zadostijo prodajnim pogodbam. Na drugi strani pa morajo proizvajalci ob viških proizvodnje oziroma zmanjšani porabi energijo prodajati po nižjih cenah. Urad ugotavlja, da navedeno kljub vsemu ne dokazuje, da bi uvožena električna lahko predstavljala zadosten konkurenčni pritisk v Republiki Sloveniji proizvedeni električni energiji.

104. Iz navedenega Urad zaključuje, da je za potrebe presoje priglašene koncentracije upoštevni geografski trg prodaje električne energije na debelo nacionalni trg, torej območje Republike Slovenije. Ker se nabavni viri električne energije za slovenske kupce nahajajo tudi izven Republike Slovenije, bi lahko za nabavo opredelili območje Republike Slovenije in območje sosednjih držav, od koder izvira uvoz električne energije.

TRG PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DROBNO

105. Priglasitelj sta za namen presoje zadevne koncentracije kot upoštevni geografski trg za trg prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem opredelila območje Republike Slovenije. Na celotnem območju Republike Slovenije lahko od 1. julija 2007 vsak končni odjemalec prosto izbira svojega dobavitelja električne energije. Urad je za potrebe presoje zadevne koncentracije kot geografski trg za trg prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem opredelil območje Republike Slovenije.

V. PRESOJA KONCENTRACIJE

106. Urad je ugotovil, da se dejavnosti udeležencev koncentracije in z njimi povezanih podjetij prekrivajo na trgu prodaje električne energije na drobno in da je ta trg v vertikalni povezavi s trgov proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, pomembno tržno moč pa imajo nekateri udeleženci trga tudi pri nabavi električne energije, zato je za potrebe presoje obravnavane koncentracije opredelil navedena trga in na njih presojal učinke koncentracije ter hkrati preučil učinke vertikalne povezanosti trgov na učinkovito konkurenco na upoštevni trgih.

TRG PROIZVODNJE IN PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DEBELO

Velikost trga

107. Tabela št. 1: Velikost nacionalnega trga proizvodnje in prodaje električne energije (v GWh)

	2008	2009	2010	2011
Količina *	17.459	17.734	19.749	21.568

*Proizvodnja v Sloveniji (upoštevana slovenska polovica NEK) in uvoz.

Vir: Podatki priglasiteljev na podlagi letnih poročil podjetja Eles.

108. Priglasitelj sta velikost nacionalnega trga proizvodnje in prodaje električne energije ocenila na podlagi količinskih podatkov v letu 2011 na 21.568 GWh, kar je nekoliko več kot v letu 2010, ko je znašala 19.749 GWh in v letu 2009, ko je znašala 17.734 GWh. Priglasitelj sta navedla, da je električna energija izrazito homogen in zamenljiv proizvod in se ocene tržnih deležev ne bi razlikovale, če bi kot osnovo za izračun vzeli bodisi podatke o količinskem obsegu bodisi podatke o vrednosti prodaj. Ker nista imela na razpolago vrednostnih podatkov, sta velikost trga ocenila samo glede na količinske podatke. Urad se ne strinja z navedbo, da bi bili zaradi narave homogenosti proizvoda, v tem primeru električne energije, tržni deleži na podlagi podatkov o vrednosti prodaje enaki kot na podlagi količinskih podatkov o prodaji, saj je cena bistveni element konkurence na trgu.

Strinja pa se, da se glede na strukturo trga razmerja na trgu tudi ob izračunu tržnih deležev na podlagi vrednostnih podatkov ne bi spremenila in zato tržni deleži, izračunani na podlagi količine prodane električne energije, lahko odražajo realno sliko tržne strukture na slovenskem trgu prodaje električne energije.

109. Zaradi narave proizvodnje električne energije proizvodnja le-te nujno sledi porabi, saj skladiščenje električne energije ni mogoče. Poraba električne energije pa je povezana s stopnjo gospodarske dejavnosti v Sloveniji in na trgih, kamor slovenska proizvodna podjetja izvažajo električno energijo. Po navedbah priglasiteljev je v naslednjih letih pričakovati zmerno gospodarsko rast, posledično pa se pričakuje tudi zmerno povečanje porabe in s tem tudi proizvodnje električne energije.
110. Priglasitelja sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev ponovno navedla podatke o obsegu veleprodajnega trga v Republiki Sloveniji, pri čemer sta za obseg veleprodajnega trga vzela količino vseh evidentiranih zaprtih pogodb po podatkih podjetja Borzen, ki naj bi bila enaka obsegu prodane količine električne energije preko zaprtih pogodb v Sloveniji in izvoza. Pri obsegu prodaje podjetja HSE na veleprodajnem trgu sta upoštevala vse zaprte prodajne pogodbe za dobavo v slovenskem omrežju in evidentirane izvozne pogodbe na slovenskih mejah in to primerjala s prodajnimi in izvoznimi pogodbami. Na ta način sta ocenila delež podjetja HSE na slovenskem veleprodajnem trgu na 46 % v letu 2009, na 40 % v letu 2010 in na 34 % v letu 2011.
111. Urad je navedbe priglasiteljev proučil in ugotovil, da metodologija, ki sta jo uporabila priglasitelja, za določitev velikosti veleprodajnega trga ni pravilna. Količine prodane oziroma kupljene električne energije preko zaprtih pogodb, kot jih evidentira Borzen, namreč zajemajo vse pogodbe med člani bilančne sheme, vse izvozne zaprte pogodbe in vse uvozne zaprte pogodbe. Količina prodane oziroma kupljene električne energije preko zaprtih pogodb dejansko ne odraža velikosti trga prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji, saj poleg tega, da zajema tako zaprte pogodbe za dobavo električne energije preko meja Republike Slovenije, zajemajo tudi količine medsebojne preprodaje električne energije med člani bilančnih skupin na slovenskem trgu, zaradi česar podatke o količini prodane oziroma kupljene električne energije po zaprtih pogodbah zajema določeno količino električne energije večkrat. Urad za potrebe presoje zadevne koncentracije potrebuje oceno velikosti trga prodaje električne energije na slovenskem trgu in ne količine sklenjenih poslov glede trgovanja z električno energijo.
112. Pri izračunu tržnih deležev je Urad za velikost slovenskega trga prodaje električne energije na debelo izhajal iz podatka o velikosti porabe v RS, ki ga je Javna agencija RS za energijo za leto 2011 ocenila na 13.498 GWh⁶⁶ (z izgubami v omrežju). Podatke o prodaji posameznih podjetij na trgu na debelo na slovenskem trgu pa je Urad preračunal iz podatkov o proizvodnji, uvozu in izvozu.

Konkurenti na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo

113. Na trgu proizvodnje in prodaje električne energije so bila v letih 2008, 2009, 2010 in 2011 prisotna podjetja Skupine HSE, in sicer: Dravske elektrarne Maribor, d.o.o. (v nadaljevanju: DEM), Soške elektrarne Nova Gorica, d.o.o. (v nadaljevanju: SENG), Termoelektrarna Šoštanj, d.o.o. (v nadaljevanju: TEŠ), Hidroelektrarne na spodnji Savi, d.o.o. (v nadaljevanju: HESS) in Termoelektrarna Trbovlje, d.o.o. (v nadaljevanju: TET), ki so tvorila prvi energetski steber na slovenskem veleprodajnem trgu. V drugi energetski steber so bila vključena podjetja Skupine GEN energija, d.o.o., ki jo sestavljajo podjetja Savske elektrarne Ljubljana, d.o.o. (v nadaljevanju: SEL), Hidroelektrarne na spodnji Savi, d.o.o. (v nadaljevanju: HESS), Termoelektrarna Brestanica, d.o.o. (v nadaljevanju: TEB) in Nuklearna elektrarna Krško, d.o.o. (v nadaljevanju: NEK). Podjetje Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, d.o.o. (v nadaljevanju: TE-TOL) prodaja električno energijo na trgu samostojno. Podjetja DEM, SEL, HESS in SENG proizvajajo električno energijo v hidroelektrarnah, NEK v jedrski elektrarni, TEŠ in TET v termoelektrarnah na premog, TEB v termoelektrarni, ki kot gorivo uporablja tekoča in plinasta goriva, TE-TOL

⁶⁶ Javna agencija RS za energijo, Poročilo o stanju na področju energike v Sloveniji v letu 2011, str. 15, tabela 2.

pa proizvaja toploto in električno energijo v soproizvodnji na premog. Navedena podjetja imajo proizvodne objekte z močjo nad 10 MW in so priključena na prenosno omrežje.

114. Na prenosno in distribucijsko omrežje so v slovenski elektroenergetski sistem priključeni tudi manjši proizvodni objekti, izmed katerih je pomembna predvsem proizvodnja v malih hidroelektrarnah in proizvodnja v industrijskih objektih za soproizvodnjo toplote in električne energije. V zadnjih letih se je zelo povečalo število malih sončnih elektrarn, do česar je prišlo predvsem zaradi padca cen fotonapetostnih modulov in zaradi relativno ugodnih odkupnih cen in obratovalnih podpor za električno energijo iz malih sončnih elektrarn. Poleg sončnih elektrarn se je povečalo tudi število novo zgrajenih in v omrežje vključenih elektrarn, ki električno energijo proizvajajo iz drugih obnovljivih virov (biomasa, bioplin, lesna biomasa, odlagališčni plin,...).

115. Tabela št. 2: Tržni deleži podjetij HSE in Elektro Primorska s povezanimi podjetji ter njihovih konkurentov na prenosnem omrežju (po inštalirani moči; v %)

	2008	2009	2010	2011
HSE	69	72	70	66,5
Elektro Maribor	<1	<1	<1	np
Elektro Celje	<1	<1	<1	np
Elektro Gorenjska	<1	<1	<1	np
Elektro Primorska	<1	<1	<1	np
GEN-E	29,8	29,0	25,8	28,4
TE-TOL	4,2	3,9	3,7	4,2
Ostali	7,6	11,6	9,2	0,09

Vir: Javna agencija RS za energijo – Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji 2008, str. 43; 2009, str. 36; 2010, str. 50; Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji 2011, str. 36.

116. S pojmom inštalirana moč proizvodnega objekta je opredeljena moč, ki jo ima proizvodni objekt na svojem pragu in je določena kot razlika med močjo generatorja in močjo tehnološke lastne rabe (to je porabe električne energije, ki je nujno potrebna za delovanje celotnega objekta).⁶⁷
117. Iz gornje tabele izhaja, da je imelo podjetje HSE v letu 2011 po inštalirani moči 66,5 % tržni delež, v letih od 2010 do 2008 pa tržni delež okrog 70 % (v letu 2008 odstotno točko manj in v letu 2009 za dve odstotni točki več). V zadnjih treh letih po navedbah priglasiateljev ni bilo upoštevanja vrednih vstopov na trg proizvodnje električne energije. Po podatkih priglasiateljev je podjetje HSE s povezanimi podjetji v letu 2011 na veleprodajnem trgu prodalo 7.598 GWh električne energije, v letu 2010 8.429 GWh električne energije, leta 2009 8.408 GWh električne energije in v letu 2008 7.771 GWh električne energije iz lastne proizvodnje.
118. Podjetja skupine Elektro Primorska so v letu 2011 po navedbah priglasiateljev z lastno proizvodnjo električne energije dosegla manj kot 1 % tržni delež na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo.

Kupci in dobavitelji električne energije

- 119.

⁶⁷ Javna agencija RS za energijo, dokument opr. št. 306 113/2011-122, str. 1-2.

120. Podjetje HSE je pojasnilo, da izpad prodaje kateremu izmed njegovih večjih kupcev za podjetje ne bi predstavljalo večjega problema, saj je velikost slovenskega veleprodajnega trga glede na velikost prodaje podjetja HSE na slovenskem veleprodajnem trgu relativno velika. Tako bi lahko električno energijo plasirali kakemu drugemu kupcu v Sloveniji ali pa jo izvozili na sosednje veleprodajne trge električne energije. Zaradi razpršenosti prodajnega portfelja pa se podjetje HSE trudi obdržati kupce in graditi na dobrem dolgoročnem sodelovanju. Priglasitelja sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev pojasnila, da se pojasnila podjetja HSE nanašajo na prodajne količine, saj sta želela pojasniti, da bi lahko količinski izpad prodaje kateremu od domačih kupcev nadomestili s prodajo v tujino, za kar obstajajo ustrezne čezmejne prenosne zmogljivosti. To pa po njihovih navedbah ne pomeni, da bi se mu to tudi splačalo početi. Ob zmanjšani prodaji električne energije v Sloveniji bi bilo treba zakupiti izvozne prenosne zmogljivosti ali prodajati po nižjih cenah (odvisno od trga, na katerega bi morali plasirati viške električne energije), s tem pa bi bili po njihovih navedbah realizirani prihodki nižji, kot v primeru prodaje domačim porabnikom. Nadalje navajata, a ima podjetje HSE vzpodbudo, da prodaja doma in ne v tujino, dokler je taka prodaja zanj bolj ali enako ugodna. Tudi Urad ugotavlja, da je ekonomski interes poslovanja podjetja zasledovanje največjega dobička, zato ni pričakovati, da priložnosti za doseganje večjega dobička podjetje v pogojih proste konkurence na trgu ne bi izkoristilo.

121. Navedeno pomeni, da bi podjetje HSE neprodane količine katerega izmed večjih svojih kupcev brez večjih težav prodalo drugje, iz česar lahko sklepamo, da ima podjetje HSE veliko tržno moč na trgu prodaje električne energije na debelo. Glede na tržni delež, ki ga podjetje HSE dosega na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, tako po inštalirani moči kot glede na obseg prodaje Urad ocenjuje, da podjetje HSE vsekakor dosega tolikšno stopnjo tržne moči, da se lahko na trgu obnaša neodvisno od svojih konkurentov. Priglasitelja sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla, da se glede na obseg porabe, proizvodnje in čezmejnih prenosnih zmogljivosti ne strinja z navedbo, da se lahko podjetje HSE na trgu obnaša neodvisno od svojih konkurentov. Urad pojasnjuje, da k temu, da se podjetje HSE na trgu lahko obnaša neodvisno od svojih konkurentov, pripomore tudi cena čezmejnih prenosnih zmogljivosti električne energije, dejstvo, da se te dodeljujejo na letni ravni (nakupne in prodajne pogodbe pa se sklepajo na večletni ravni) in velikost in raznolikost proizvodnega portfelja podjetja HSE, saj se slednje zaradi tega lahko učinkoviteje prilagaja spremembam ponudbe in povpraševanja na trgu, kar predstavlja, glede na tekmece, ki nimajo lastnih proizvodnih zmogljivosti v Republiki Sloveniji, veliko konkurenčno prednost.

122. Tabela št. 3: Velikost trga in tržni deleži na trgu prodaje električne energije na debelo v RS (v GWh) za leto 2011

		Proizvodnja (P)	Uvoz (U)	Izvoz (I)	P+U-I (prodaja na debelo na slo trgu)	v %
1.	HSE	[7.500-8.000]	[3.000 - 3.500]	[2.500- 3.000]	[8.000- 8.500]	[55-65]
2.	Skupina GEN	[3.000-3.500]	[1.000- 1.500]	[1.000- 1.500]	[3.000- 3.500]	[20-30]
3.	TETOL	[0-1.000]	[0-1.000]	[0-1.000]	[0-1.000]	[0-10]
4.	Alpiq	[0-1.000]	[0-1.000]	[0-1.000]	[0-1.000]	[0-10]
5.	Ostali*	[0-1.000]	[5.000- 6.000]	[8.000- 9.000]	[1.000- 2.000]*	[0-10]
6.	Slovenija		10.471,9	11.737,8	13.498**	100,0

*Ostali: proizvodnja malih HE in neodvisni uvoz.

**Če bi upoštevali podatke o količinah električne energije brez izgub v omrežju, bi bil delež HSE nekoliko višji ([60-70] %).

Vir: Podatki Javne agencije RS za energijo, podjetja ELES in lastni izračuni Urada.

- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
133. Priglasitelja sta nadalje v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla, da slovensko veleprodajno ceno za dobavo električne energije določajo razmerje cen na sosednjih trgih, in sicer je to v večini primerov srednja cena izmed treh cen (avstrijske, italijanske in liste na Balkanu). Podjetje HSE je navedlo, da ažurno spremlja razmere na vseh sosednjih trgih in temu ustrezno sproti prilagaja cene, po katerih ponuja električno energijo na trgu po primerljivih pogojih. Navaja tudi, da cenovno povezanost s sosednjimi državami dokazuje močna statistična koleracija gibanja cen električne energije.
134. Dejstvo, da so veleprodajne cene električne energije na slovenskem trgu odraz gibanja veleprodajnih cen električne energije na evropskih borzah, še ne pomeni, da se veleprodajne cene na slovenskem veleprodajnem trgu ne oblikujejo na tržni način. Trg prodaje električne energije v RS je liberaliziran, zato se veleprodajne cene električne energije na slovenskem trgu oblikujejo na tržni način, pri čemer pa vsem udeležencem trga električne energije služi v pomoč spremljanje razmer na trgu električne energije, pri čemer je za njih pomemben kazalec konkurenčnosti primerjava s cenami električne energije na nekaterih borzah v evropskem prostoru, v katerega sodi tudi Slovenija. Urad pojasnjuje, da kljub temu, da se cene električne energije v Sloveniji oblikujejo v korelaciji s cenami na borzah električne energije, subjekti na trgu samostojno določajo ceno električne energije,

⁶⁸ Vir: Letno poročilo družbe in skupine HSE 2010, str. 68.

⁷⁰ Dokument opr. št. 306-113/2011-117.

⁷¹ Dokument opr. št. 306-113/2011-102, str. 5.

po kateri bodo le-to prodajali svojim kupcem. Pri tem se obnašajo oziroma naj bi se obnašali tržno, pri čemer na njihovo odločitev glede ponudbene cene električne energije vplivajo vrsta električne energije, trenutek prodaje električne energije, njihova pričakovanja glede gibanja cen električne energije v prihodnosti, cene čezmejnih prenosnih zmogljivosti, nivo cen električne energije na sosednjih geografskih trgih itd. Proizvajalec oziroma prodajalec električne energije ima v vsakem primeru aktivno vlogo pri oblikovanju svoje veleprodajne cene. Ne nazadnje je tudi iz posredovanih pogodb podjetja HSE s kupci razvidno, da ima podjetje HSE aktivno vlogo pri oblikovanju svoje veleprodajne cene električne energije, pri čemer ceno električne energije na evropskih borzah uporablja le kot enega izmed dejavnikov pri njenem izračunu.

135. Da so cene električne energije v Sloveniji močno povezane s cenami na evropski termiski borzi EEX, ugotavlja tudi konkurent podjetja HSE. Pri tem ugotavlja, da je posebnost regije močna odvisnost od proizvodnje hidroenergije, ki pride do izraza predvsem v neobičajnih razmerah, na primer v primeru sušnega obdobja, kot je bilo v zadnjem kvartalu leta 2011, in je bil vpliv pomanjkanja zadostnih razpoložljivih vodnih virov izredno velik. V letu 2011 je bilo dodatno povečanje razlike med evropskimi cenami na borzi EEX in cenami v regiji jugovzhodne Evrope. Tako so bile cene v regiji vedno višje kot cene v osrednji Evropi. Razlike so na mesečni ravni dosegle vrednost tudi do 3,2 EUR/MWh, na umi ravni tudi 50 EUR/MWh in več, letna pravica za uvoz električne energije iz Avstrije v Slovenijo v letu 2012 pa je na avkciji v začetku decembra dosegla vrednost 3,41 EUR/MWh.⁷²

Uvoz in izvoz

136. Tabela št. 5: Količina uvoza in izvoza električne energije (v GWh)

	2008	2009	2010	2011
Uvoz (v GWh)	6.224	7.280	8.014	9.592
Izvoz (v GWh)	7.826	10.906	10.135	10.797
Uvoz – Izvoz (v GWh)	- 1.602	- 3.626	- 2.121	- 1.205

Vir: Podatki priglasiteljev, podjetja Eles in preračun Urada.

137. Iz gornje tabele je razvidno, da je bil v letih od 2008 do 2011 izvoz električne energije iz Slovenije večji od uvoza oziroma vnosa električne energije v Slovenijo. Električno energijo v Slovenijo je mogoče uvoziti iz Italije, Avstrije in Hrvaške, čezmejne prenosne zmogljivosti pa se dodeljujejo na tržni način, kar pomeni, da lahko vsak udeleženec na trgu nastopi kot kupec le-teh. Električna energija slovenskih proizvajalcev se prodaja na slovenskem veleprodajnem trgu pod tržnimi pogoji v trenutku prodaje in po mnenju priglasiteljev ni odvisna od stroškovne cene slovenskih proizvajalcev. Slovenski proizvajalci s ceno konkurirajo električni energiji iz uvoza. Priglasitelja sta podala pogodbene vrednosti dejanskega uvoza in izvoza preko slovenskih meja.

⁷² <http://www.elektrno-energija.si/Portals/0/Content/Dokumenti/letna-porocila/letno-porocilo-2011.pdf>

138. Tabela št. 6: Pogodbene vrednosti dejanskega uvoza in izvoza preko slovenskih meja za leti 2009, 2010 in 2011 (v GWh)

IZVOZ		2009	2010	2011
1.	Italija	3.046,3	2.860,5	3.678,1
2.	Avstrija	2.168,2	3.253,4	2.226,5
3.	Izvoz HEP (50 % NEK)	2.727,0	2.687,5	2.731,5
4.	Ostali izvoz	1.257,3	1.334,2	2.160,8
5.	Hrvaška (3+4)	3.984,3	4.021,6	4.892,3
A	Skupaj Izvoz (1+2+5)	9.198,7	10.135,5	10.796,9
UVOZ				
1.	Italija	52,1	23,3	33,1
2.	Uvoz (HE Golica)	20,5	17,2	0,2
3.	Ostali uvoz (b)	3.563,2	4.426,6	5.327,6
4.	Avstrija (2+3)	3.583,7	4.443,7	5.327,8
5.	Hrvaška	2.520,6	3.555,0	4.231,2
B	Skupaj Uvoz (1+4+5)	6.156,5	8.022,0	9.592,1

Vir: Podatki priglasiateljev na podlagi podatkov podjetja Eles.

139. Tabela št. 7: Energetska bilanca Slovenije od 2008-2011 (v GWh)

	2011	2010	2009	2008
Skupna proizvodnja v Sloveniji	11.096,75	11.727,65	11.703,00	11.329,30
Skupna poraba in izgube v Sloveniji	12.868,70	12.355,00	11.425,90	12.797,60
Neto pozicija v Sloveniji	-1.771,95	-627,35	277,10	-1.468,30

Vir: Podatki priglasiateljev po podatkih Eles-a.

140. V gornji tabeli je prikazana skupna oddaja proizvodnje in prevzem električne energije v prenosno omrežje ELES. Zaradi negativne energetske bilance je potrebno električno energijo v Slovenijo uvažati. Koliko električne energije iz uvoza konča v Sloveniji in koliko se je izvozi v druge države, pa je tudi po navedbah priglasiateljev težko določiti.
141. Po navedbah priglasiateljev so glavni stroški, ki vplivajo na ceno uvožene električne energije, stroški, povezani z zakupom čezmejnih prenosnih zmogljivosti, te pa se prodajajo na avkcijah, kjer jih lahko vsi udeleženci trga kupijo pod enakopravnimi pogoji. Priglasitelja sta navedla, da je lahko uvoznik električne energije v Slovenijo vsako podjetje, ki je v Sloveniji in v državi, iz katere energijo uvažata, član bilančne skupine. Za sam postopek uvoza električne energije mora podjetje poleg energije za primerno ročnost zakupiti tudi potrebne čezmejne prenosne zmogljivosti od države, iz katere energijo dobavlja do Slovenije, pri čemer je treba ob nakupu prenosnih zmogljivosti predložiti bančne garancije. Ob izpolnjenih pogojih znotraj se nato z vsakodnevnim pošiljanjem vozniških redov bilančne skupine za dan vnaprej ta energija uvozi oziroma izvozi.
142. Cena električne energije na veleprodajnem trgu v Evropi se v največji meri oblikuje na likvidnem trgu električne energije EEX v Leipzigu. Priglasitelja navajata, da je treba pri izračunu cene električne energije na drugih trgih upoštevati še cene čezmejnih prenosnih zmogljivosti med trgi. Cena pasovne električne energije za dobavo v letu naprej se v posameznem trenutku v Sloveniji oblikuje s ceno proizvodnje EEX, k čemur se prišteje še ceno čezmejnih prenosnih zmogljivosti.
143. Po podatkih podjetja ELES je celoten izvoz iz Slovenije leta 2011 znašal 10.797 GWh električne energije. V celotnem izvozu je zajet tudi izvoz polovice električne energije, ki jo je proizvedla jedrska elektrarna v Krškem in ki po meddržavni pogodbi pripada Republiki Hrvaški. Dejanski izvoz električne energije je znašal 8.065 GWh, v istem obdobju pa je Slovenija uvozila skupaj 9.592 GWh električne energije, kar pomeni, da je bila Slovenija tudi v letu 2011 bruto uvoznica električne energije. Javna agencija RS za energijo ugotavlja, da ta sprememba verjetno ni posledica pomanjkanja energije v Sloveniji, temveč

razpoložljivosti večjih količin cenejše električne energije. Ta ugotovitev naj bi po mnenju priglasiateljev potrjevala njuno trditev, da je uvoz konkurenčen domači proizvodnji in da ceno električne energije ne določa podjetje HSE, ampak razmere na trgu v regiji. Navedeno naj bi tako po njenem mnenju samo po sebi zanikalo ugotovitev Urada, da naj električna energija iz uvoza ne bi bila konkurenčna doma proizvedeni električni energiji.

144. Dejstvo, da je Slovenija v letu 2011 postala bruto uvoznica električne energije in da je bil večji uvoz električne energije posledica razpoložljivosti cenejše električne energije, še ne pomeni, da uvožena električna energija lahko predstavlja zadosten konkurenčni pritisk na morebiten dvig cene električne energije v koncentraciji udeleženih podjetij. Slovenija je tranzitna država, kar ne nazadnje pojasni tudi podatek o izvozu električne energije, ki je v preteklih treh letih dosegel primerljive količine kot uvoz. Navedeno pomeni, da se velik del cenejše električne energije uvozi le zaradi nadaljnjega izvoza in posledično ne pomeni prodaje na slovenskem trgu.

Pregled dodeljenih količin čezmejnih prenosnih zmogljivosti

145. Tabela št. 8: Pregled dodeljenih količin čezmejnih prenosnih zmogljivosti in prihodkov od dražb po posameznih mejah v letih 2009 in 2010

Meja	Dodeljeno (MWh)		Prihodek (EUR)*		Cena dodeljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti (EUR/MWh)	
	2010	2009	2010	2009	2010	2009
SI - IT	2.875.655	3.062.544	45.786.912	38.425.247	15,92	12,55
IT - SI	433.257	336.621	14.044	39.531	0,03	0,12
SI - AT	11.812.269	8.836.377	787.978	738.939	0,07	0,08
AT - SI	5.267.844	2.705.706	1.323.917	10.615.211	0,25	3,92
SI - HR	4.907.349	3.489.968	108.756	291.387	0,02	0,08
HR - SI	3.590.057	3.417.001	3.771.050	2.425.361	1,05	0,71

* Vsi prihodki na mejah z Avstrijo in Italijo se delijo na polovico, tako da slovenskemu sistemskemu operaterju pripada polovica prihodkov, druga pa avstrijskemu oziroma italijanskemu, prihodki na hrvaški meji v obeh smereh prenosa pa v celoti pripadajo slovenskemu sistemskemu operaterju prenosnega omrežja.

Vir: Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2010, Javna agencija RS za energijo, str. 40 (vir: Eles), Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2009, str. 34 (vir: Eles) in lastni preračun Urada.

146. Iz gornje tabele je razvidno, da je imela v letih 2009 in 2010 največjo dodeljeno prenosno zmogljivost meja med Slovenijo in Avstrijo v smeri Avstrije, medtem ko so bili največji prihodki v obeh letih doseženi na meji med Slovenijo in Italijo v smeri Italije, kar je predvsem posledica razlik v cenah električne energije na veleprodajnih trgih Slovenije in Italije.⁷³

147. V letu 2010 se je v primerjavi z letom 2009 cena dodeljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti iz Slovenije v Italijo povečala z 12,55 EUR na 15,92 EUR. Cena dodeljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti iz Slovenije v Avstrijo se je v letu 2010 glede na leto 2009 zmanjšala z 0,08 EUR na 0,07 EUR, cena dodeljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti iz smeri Avstrije v Slovenijo pa se je zmanjšala s 3,92 EUR/MWh na le 0,25 EUR/MWh, kar je posledica bistvenega povečanja razpoložljivih čezmejnih prenosnih zmogljivosti iz Slovenije v Avstrijo v letu 2010 zaradi novih objektov v avstrijskem prenosnem omrežju, kar je povzročilo zmanjšanje razlike med cenami na avstrijskem in slovenskem veleprodajnem trgu.⁷⁴ Posledično se je pojavila večja cenovna razlika med italijanskim in slovenskim trgom, zaradi česar so imele čezmejne prenosne zmogljivosti iz Slovenije v Italijo višjo

⁷³ Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2010, str. 40-41 (vir: Eles), Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2009, str. 34 (vir: Eles).

⁷⁴ Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2010, str. 40-41.

ceno ter manjšo ceno iz Italije v Slovenijo. Povečala se je tudi cena čezmejnih prenosnih zmogljivosti s Hrvaške v Slovenijo. V smeri Slovenije so se cene čezmejnih prenosnih zmogljivosti v letu 2010 v primerjavi z letom 2009 znižale iz Avstrije in Italije, medtem ko so se s Hrvaške povečale.

148. Tabela št. 8b: Pregled dodeljenih količin čezmejnih prenosnih zmogljivosti in prihodkov od dražb po posameznih mejah v letu 2011

Meja	Dodeljeno (MWh)	Prihodek (EUR)*	Cena dodeljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti (EUR/MWh)
SI - IT	2.545.325	35.609.338	13,99
IT - SI	347.561	18.989	0,05
SI - AT	7.202.288	490.570	0,07
AT - SI	4.450.765	5.542.644	1,25
SI - HR	6.486.518	275.232	0,04
HR - SI	15.779.555	9.061.030	0,57

* Vsi prihodki na mejah z Avstrijo in Italijo pripadajo slovenskemu sistemskemu operaterju prenosnega omrežja, medtem ko se prihodki na meji s Hrvaško delijo na polovico med slovenskim in hrvaškim sistemskim operaterjem prenosnega omrežja.

Vir: Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, Javna Agencija RS za energijo, str. 30 (vir: Efes).

149. Iz tabele 8b je razvidno, da je imela v letu 2011 najvišjo vrednost prenosna zmogljivost v smeri iz Slovenije v Italijo, kar je predvsem posledica razlik v cenah električne energije na veleprodajnih trgih Slovenije in Italije. V primerjavi z letom 2010 se je vrednost zmogljivosti iz Slovenije v Italijo sicer nekoliko znižala, in sicer s 15,92 EUR/MWh na 13,99 EUR/MWh. Hkrati pa se je vrednost zmogljivosti iz Avstrije v Slovenijo povečala z 0,25 EUR/MWh na 1,25 EUR/MWh.

150. Slovenija sodeluje tudi v regionalni pobudi Skupine evropskih regulatorjev za električno energijo in zemeljski plin in je vključena v tri regionalne trge z električno energijo: Srednja vzhodna Evropa, Srednja južna Evropa in tako imenovano osmo regljo Jugovzhodna Evropa. Sodelovanje v teh regijah pri obvladovanju prezasedenosti je predvideno tudi v Smernicah za obvladovanje prezasedenosti, ki so sestavni del Uredb 1228/2003 in 714/2009.

Izkoriščenost čezmejnih prenosnih zmogljivosti

151. Dejanska uporaba čezmejnih prenosnih zmogljivosti se predvsem na mejah, kjer so cene med sosednjima trgoma nizke, bistveno razlikuje od dodeljene prenosne zmogljivosti, saj tako prenosno zmogljivost trgovci z električno energijo pogosto dojemajo zgolj kot opcijo, ki jo v dani situaciji izkoristijo ali tudi ne.

152. Tabela št. 9: Izkoriščenost posameznih čezmejnih prenosnih zmogljivosti (ČPZ) v posameznem letu od 2008 do 2011

	uvoz v MWh	ČPZ v MWh	povprečna letna izkoriščenost ČPZ	izvoz v MWh	ČPZ v MWh	povprečna letna izkoriščenost ČPZ
Avstrija						
2008	3142503,0	3837015,0	81,9	1292856,0	3985200,0	32,4
2009	3583714,0	4328518,0	82,8	2168078,0	4338550,0	50,0
2010	4443715,0	7771855,0	57,2	3253566,0	7746560,0	42,0
2011	5964263,0	7487650,0	79,7	2264397,0	7890512,0	28,7
Hrvaška						
2008	2795760,0	7173600,0	39,0	3446773,0	7158000,0	48,2
2009	2520624,0	7325100,0	34,4	3984247,0	7759400,0	51,3
2010	3554169,0	6934400,0	51,3	4021051,0	7083200,0	56,8
2011	4454014,0	7956000,0	56,0	5441076,0	8536700,0	63,7
Italija						
2008	281261,0	1350080,0	20,8	3081246,0	3205440,0	96,1
2009	22893,0	1340380,0	1,7	3046266,0	3073143,0	99,1
2010	16065,0	1340100,0	1,2	2860333,0	2875429,0	99,5
2011	53637,7	1340360,0	4,0	4032288,0	4295598,0	93,9
skupa]						
2008	6219524,0	12360695,0	50,3	7820875,0	14348640,0	54,5
2009	6127231,0	12993998,0	47,2	9198591,0	15171093,0	60,6
2010	8013949,0	16046355,0	49,9	10134950,0	17705189,0	57,2
2011	10471914,7	16784010,0	62,4	11737761,0	20722810,0	56,6

Vir: Podatki in izračun podjetja ELES.

153. Primerjava med dejansko uporabo čezmejnih prenosnih zmogljivosti in neto prenosno zmogljivostjo pokaže visoke odstotke izkoriščenosti predvsem v smeri proti Italiji, kar je glede na dejstvo, da so v povprečju cene na italijanskem trgu najvišje v Evropi, pričakovano.⁷⁶ Hkrati pa je delež izkoriščenosti izjemno nizek v obratni smeri, saj so priložnosti, v katerih bi se trgovcem izplačal nakup na italijanskem trgu, sorazmerno redke.

154. Glede na to, da je v preteklih letih centralna Evropa veljala za vir sorazmerno poceni električne energije, so odstotki izkoriščenosti čezmejnih prenosnih zmogljivosti v smeri iz Avstrije v Slovenijo nekoliko višji, zanemarljivi pa niso niti deleži v obratni smeri. So pa v veliki meri posledica občasnih ugodnih hidroloških razmer v jugovzhodni Evropi, ko se viški plasirajo na nemški trg z električno energijo.

⁷⁶ Vir: Podatki podjetja ELES, dokument opr. št. 306-113/2011-121, str. 12.

155. Podobna ugotovitev bi lahko veljala za hrvaško mejo, saj Slovenija v primeru presežkov ali primanjkljaja električne energije v jugovzhodni Evropi predstavlja zgolj tranzitno pot za električno energijo. Temu primerno se dnevno spreminjajo tudi deleži zasedenosti čezmejnih prenosnih zmogljivosti.

Izkoriščenost prvotno zakupljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti

156. Tabela št. 10: Izkoriščenost prvotno zakupljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti v %

	2011			2012*		
	letne	mesečne	dnevne	letne	mesečne	dnevne
AU-SL	77,3	74,2	39,7	96,9	91,7	80,5
SL-AU	7,6	18,0	15,9	0,0	0,2	2,9
HR-SL	33,1	18,1	26,1	2,7	7,0	26,2
SL-HR	58,9	18,7	17,2	59,6	43,2	17,8
SL-IT	84,9	68,0	100,0	5,5	10,9	100,0
IT-SL	0,0	3,4	100,0	15,2	20,6	100,0

*Vključeni so podatki do 30.4.2012.

Vir: Podatki podjetja ELES⁷⁶.

157. Podjetje ELES je pojasnilo, da so vzroki za različne deleže izkoriščenosti prvotno zakupljenih čezmejnih proizvodnih zmogljivosti tržne narave. Na mejah, kjer so velike cenovne razlike med sosednjima trgoma stalne, bo tudi delež izkoriščenosti višji. Kjer so razlike manjše, pa se trga v cenovnem smislu celo izmenjujeta in so deleži v povprečju nižji.
158. Posebnost je 100 % izkoriščenost dnevnih čezmejnih prenosnih zmogljivosti na italijanski meji, in sicer iz razloga, da se pri implicitnem trgovanju hkrati trguje z energijo in čezmejnimi prenosnimi zmogljivostmi, zato izkoriščenost ne more biti drugačna od 100 %, saj je uporaba čezmejnih prenosnih zmogljivosti po logiki implicitnih avkcij obvezna.

Zakup čezmejnih prenosnih zmogljivosti za leto 2012 na letni in mesečni

159. Tabela št. 11: Podatki o zakupljenih količinah čezmejnih prenosnih zmogljivosti skupaj in za podjetje HSE na letnih aukcijah v MWh za leto 2012

	HSE	skupaj	delež HSE (v %)
AU-SL	[1-2 mio]	3074400	[30-50]
SL-AU	[0-1 mio]	3074400	[10-30]
HR-SL	[0-1 mio]	5270400	[5-25]
SL-HR	[0-1 mio]	7027200	[5-25]
SL-IT	[0-1 mio]	2146795	[20-50]
IT-SL	[0-100.000]	702720	[0-10]

Vir: Podatki podjetja ELES in lastni preračun Urada.

⁷⁶ Dokument opr. št. 306-113/2011-121.

160. Tabela št. 12: Podatki o zakupljenih količinah čezmejnih prenosnih zmogljivosti skupaj in za podjetje HSE na mesečnih avkcijah do vključno maja v MWh za leto 2012

	HSE	skupaj	delež HSE (v %)
AU-SL	[200000-400000]	947700	[20-40]
SL-AU	[100000-200000]	1094100	[10-30]
HR-SL	[250000-550000]	947700	[20-40]
SL-HR	[0-10.000]	72700	[0-10]
SL-IT	[100000-200000]	578616	[10-30]
IT-SL	[0-10000]	196248	[0-10]

Vir: Podatki podjetja ELES in lastni preračun Urada.

161. Iz posredovanih podatkov podjetja ELES je razvidno, da je delež zakupljenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti podjetja HSE za leto 2012 za uvoz iz Avstrije znašal [30-50] % razpoložljivih čezmejnih prenosnih zmogljivosti, s Hrvaške [5-25] % in iz Italije [0-10] %. Na mesečnih avkcijah do vključno maja leta 2012 pa je podjetje doseglo [20-40] % delež v smeri iz Avstrije, [20-40] % delež v smeri s Hrvaške in [0-10] % delež v smeri iz Italije.

Pomen borze z električno energijo

162. Podjetje BSP⁷⁷ je pojasnilo, da je največji pomen borze z električno energijo v tem, da daje transparentne cenovne signale vsem udeležencem na trgu, poleg tega pa borza zmanjšuje kreditno tveganje med udeleženci z izvajanjem obračuna in finančne poravnave poslov – kliring. Razvoj borze se je na slovenskem trgu začel leta 2001. V času do danes je šla borza skozi obdobja trgovanja v letih 2001-2003, skozi obdobja zamrznjenega trgovanja 2004-2010, ter obdobje ponovne vzpostavitve razvoja. Storitev borze dnevno koristi 25 podjetij, pri čemer delež prvih petih predstavlja 30 % prometa. Pomemben mejnik predstavlja vzpostavitev spajanja trgov med Italijo in Slovenijo, ki slovenski borzi zagotavlja določene volumne trgovanja. V naslednjem letu je realno pričakovati vzpostavitev spajanja trgov na preostalih mejah slovenskega energetskega sistema. Uvedba terminskega trgovanja na slovenski borzi električne energije, kar priglasi telja posebej izpostavljata, je po navedbah podjetja BSP odložena vsaj do tretjega kvartala leta 2013 (prvotno predvidena za leto 2012).⁷⁸
163. Borzno trgovanje je za podjetja povezano z določenimi stroški, ki jih lahko razdelimo v dva dela, in sicer trenutno znaša letna članarina 12.700 EUR in pristop v članstvo pri BSP 7.500 EUR. Kot navaja podjetje BSP, se poleg tega za trgovanje tržnemu udeležencu zaračuna provizija za trgovanje za pretekli mesec, ki je odvisna od transakcij posameznega tržnega udeleženca in se giblje od 0,04 EUR/MWh do 0,08 EUR/MWh.
164. Podjetje BSP je navedlo, da bi distribucijsko podjetje, ki ima svojo skupino končnih odjemalcev električne energije, lahko v celoti pokrilo svoje potrebe po električni energiji s čezmejnimi nakupi električne energije in/ali nakupi električne energije preko borze. Ključno pri tem pa je, da tak način nakupa predstavlja za takšne družbe večje tveganje, ker bi šlo za čezmejno trgovanje, pri čemer pa lahko zaradi tehničnih težav v omrežju pride pri čezmejnih prenosih do odpovedi čezmejnih pogodb. Poleg tega pa je ključno vprašanje, ali so cene takšnih nakupov konkurenčne nakupom električne energije v Sloveniji.
165. Po navedbah podjetja BSP samo nakupi preko borze, tako na slovenskem kot na tujih trgih, niso dovolj za zagotovitev enakovredne konkurence izvenborznim nakupom električne energije. Glavni razlogi so v tem, da izvenborzni nakupi omogočajo nakupe nestandardiziranih proizvodov ter omogočajo dogovarjanje ugodnejših plačilnih pogojev

⁷⁷ Dokument opr. št. 306-113/2011-133.

⁷⁸ Dokument opr. št. 306-113/2011-210.

nakupa v primerjavi z borznimi nakupi (daljši plačilni roki). Oboje ima vpliv predvsem na samo poslovanje (cenovna struktura nakupov in likvidnost podjetja).

166. Tabela št. 13: Delež nakupov na borzi v porabi električne energije v RS v obdobju 2008-2011

	Volumen trgovanja (v MWh)	Delež nakupov v porabi električne energije v RS (v %)
2008	1680	0,13
2009	11.044	0,10
2010	195.433	1,66
2011	1.527.966	12,40

Vir: Podatki podjetja BSP⁷⁹.

167. Kot je razvidno iz gornje tabele, borzno trgovanje z električno energijo v Sloveniji do leta 2010 ni bilo razvito, opaznejši delež v strukturi slovenske porabe električne energije je doseglo v letu 2011, in sicer 12,4 %. Podjetje BSP ocenjuje, da bo delež nakupov na borzi električne energije v letu 2012 predstavljal 30 % porabe električne energije v Republiki Sloveniji.
168. Slovenski kupci električne energije imajo možnost električno energijo kupiti tudi na tujih borzah, najpogosteje na avstrijski borzi EXAA, madžarski HUPX, nemško francoski EPEX, italijanski GME. V vseh primerih pa si morajo kupci v primeru, da želijo nabavljeno električno energijo uvoziti v Slovenijo, zagotoviti čezmejne prenosne zmogljivosti. Te pa si zagotovijo z nakupom na avkcijah. Navadno cena čezmejnih prenosnih zmogljivosti odraža razliko v ceni med posameznimi trgi. Poleg stroškov, povezanih z nakupom čezmejnih prenosnih zmogljivosti, se dodatno pojavijo stroški, povezani s članarino in trgovalno provizijo na posamezni tuji borzi, potreba po ustanovitvi bilančne skupine na tujem trgu ter kompleksnejše obvladovanje tveganj trgovanja med državami.
169. V primerjavi z direktnimi nakupi električne energije pri slovenskem dobavitelju obstaja razlika v delu, ko so v relaciji do dobavitelja na voljo pogodbe, ki so dolgoročneje (za več let vnaprej), te pa na borzi (še) niso na voljo. Poleg tega lahko dobavitelj ponuja ob enaki ceni ugodnejše plačilne pogoje (zamik plačil), ne zahteva 100 % kritij za nakupe, lahko poleg bančne garancije ali depozita sprejme tudi cenejše instrumente zavarovanj, kot je na primer menična izjava. Vse to pa se lahko odrazi kot cenejši nakup električne energije. Pomembno je, da pri izvenborznih nakupih lahko pride do nakupov nestandardiziranih proizvodov, ugodnejših plačilnih pogojev ter ugodnejših oblik zavarovanja za plačilo nakupov.
170. Bilančne skupine se ustanovijo skladno s pravili organizatorja trga. Odgovorni bilančne skupine sklene bilančno pogodbo z organizatorjem trga (Borzen). V skladu z navedbami podjetja BSP so pogoji ustanovitve enostavni, potreben pa je polog bančne garancije v višini 50.000 EUR. Razlika med obveznostmi vodje bilančne skupine in člani bilančne skupine je predvsem v naravi urejanja odnosov, povezanih z obračunom odstopanj od napovedanih vozni redov – napovedi porabe električne energije in proizvodnje električne energije. Medtem ko ima vodja urejen odnos z organizatorjem trga in je podvržen pravilom, ki so regulirana, so člani podvrženi pogodbenim obveznostim z vodjem bilančne skupine, kjer je mogoče pogoje prosto določiti. Navadno so pogoji med člani bilančne skupine in vodjem ugodnejši od pogojev, ki so predpisani s pravili trga, kar stimulira člane, da ne ustanovijo samostojne bilančne skupine.
171. Odgovorni bilančne skupine prevzema vsa tveganja za celotno bilančno skupino in je odgovoren neposredno organizatorju trga, medtem ko so hierarhično nižji člani bilančne skupine odgovorni neposredno hierarhično višjemu članu bilančne skupine.

⁷⁹ Dokument opr. št. 306-113/2011-133.

172. V bilančni skupini, v kateri je več odjemnih in oddajnih mest, ali v bilančni skupini, ki kombinira odjem in proizvodnjo, je upravljanje z odstopanji lažje. Tudi različni proizvodni viri znotraj bilančne skupine pomenijo za celotno bilančno skupino prednost (večja prilagodljivost, boljša možnost optimizacije in razpršitve tveganj).
173. Podjetja, ki so povezana s pogodbami o članstvu v določeni bilančni skupini, si na trgu lažje medsebojno konkurirajo. Podjetje, ki je vertikalno integrirano, je lahko konkurenčnejše na trgu prodaje končnim odjemalcem. Prednostni dostop do proizvedene električne energije na majhnih tranzitnih trgih predstavlja bistveno prednost pri nakupu, tako zaradi lažjega obvladovanja tveganj nakupov, kot zaradi cenejšega poslovanja. S predmetno koncentracijo bi se okrepila druga skupina ponudnikov električne energije končnim odjemalcem; skupina okoli podjetja GEN-E je že sedaj lažje konkurira drugim ponudnikom električne energije na trgu, podobne učinke je pričakovati tudi v primeru vertikalne integracije okoli HSE.⁸⁰
174. Iz navedenega Urad zaključuje, da je borzno trgovanje v Sloveniji še vedno v razvoju. V tem trenutku, kljub spajanju trgov z Italijo in povečanju trgovanja preko borze (trgovanje za dan vnaprej), za kupca električne energije nakup električne energije na borzi ne more predstavljati učinkovite konkurence nakupu od slovenskega proizvajalca, saj nakup na borzi ne omogoča nakupa nestandardnih proizvodov in dolgoročnejših proizvodov, nakup na borzi je povezan z večjimi tveganji, ker gre za čezmejno trgovanje, z dodatnimi stroški članarine in pristopa v članstvo pri BSP, dobavitelj lahko neposredno kupcu ponudi ugodnejše plačilne pogoje; vse navedeno pa navadno pomeni ugodnejši nakup električne energije.
175. Priglasitelja sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla, da Urad ni pojasnil, kako je prišel do zaključka, da si podjetja, ki so člani iste bilančne skupine, težko konkurirajo. Navajata, da se združevanje v članstvo v isto bilančno skupino izvaja izključno zaradi zniževanja stroškov odstopanj, medtem ko na samo poslovanje na trgu in medsebojno konkuriranje nima to nobenega vpliva. Priglasitelja sta navedla tudi, da nimata vpliva na tržno ceno, zato ne bi mogla dvigniti cen ostalim nepovezanim podjetjem. Navedla sta tudi, da podjetja HSE ne bi imela interesa dajati svojim povezanim podjetjem električno energijo po cenah, ki so nižje od tržnih.
176. Urad pojasnjuje, da je trg prodaje električne energije liberaliziran in vsak subjekt na trgu sam določa ceno enote električne energije, pri čemer v razmerah proste konkurence obnaša v skladu s tržnimi zakonitostmi. Podjetja, ki proizvajajo in prodajajo električno energijo, imajo vpliv na oblikovanje svoje veleprodajne cene in jo določajo sami, ne glede na to, da je za njih cena na evropskih borzah referenčna. Delovanje trga, ki ni reguliran, sili podjetja, da se pri prodaji svojih proizvodov ali storitev obnašajo tržno in pri tem zasledujejo cilj maksimizirati svoj dobiček. Urad je že v povzetku relevantnih dejstev ugotovil, da prednostni dostop kupca do doma proizvedene električne energije na majhnih tranzitnih trgih predstavlja bistveno prednost pri nakupu, tako zaradi lažjega obvladovanja stroškov nakupov, kot zaradi cenejšega poslovanja. Podjetje Borzen⁸¹ je navedlo, da sestava bilančne skupine, ki vsebuje različne vrste proizvodnih virov, predstavlja za bilančno skupino kot celoto prednost, ki se lahko prenese tudi na podrejene člane bilančne skupine. Podjetje Borzen je tudi navedlo, da so prednosti lahko ekonomsko – tehnične narave v smislu večje prilagodljivosti, boljših možnosti optimizacije ter razpršitve tveganj ter da se prednosti podobno izrazijo v bilančnih skupinah, ki kombinirajo tako odjem kot proizvodnjo in da je pomembna velikost bilančne skupine z vidika inštalirane moči odjema in proizvodnje. Kot sta navedla tudi priglasitelja, se združevanje v članstvo v bilančni skupini izvaja zaradi zniževanja stroškov odstopanj. Vodja bilančne skupine ima vpogled v trgovalne aktivnosti članov bilančne skupine, s čimer pridobi določeno konkurenčno prednost. Zato je konkurenca med podjetji, ki niso člani iste bilančne skupine lahko izrazitejša, kot med člani iste bilančne skupine.

⁸⁰ Dokument opr. št. 306-113/2011-133.

⁸¹ Dokument opr. št. 306-113/2011-154, str.4.

TRŽNI POLOŽAJ UDELEŽENCEV KONCENTRACIJE

Proizvodnja in uvoz električne energije

177. Tabela št. 14: Količine (v GWh) in deleži (v %) podjetij HSE in Elektro Primorska s povezanimi podjetji ter njihovih konkurentov na trgu proizvodnje in prodaje električne energije (upoštevana proizvodnja in realiziran uvoz)

	2008	2009	2010	2011
HSE				
Elektro Maribor				
Elektro Celje				
Elektro Gorenjska				
Elektro Primorska				
GEN-E				
GEN-I				
TE-TOL				
EFT				
HEP				
Elektro prodaja E.U.				
Ostali				
Skupaj				

Vir: Podatki priglasiteljev za podjetja HSE, Elektro Maribor, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska ter podatki posameznih podjetij ter lastni preračun Urada.

178.

179. Priglasitelja sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla, da iz inštalirane moči elektrarn proizvodnega podjetja ni mogoče sklepati na njegov tržni delež, saj iz inštalirane moči elektrarn ne moremo sklepati o dejanski proizvodnji električne energije, ki je odvisna tudi od variabilnih stroškov, remontov, razpoložljivosti vode, tehničnih karakteristik itd. Hkrati navajata, da so bili Uradu dostavljeni tudi podatki o dejanski proizvodnji in da ni nobenega razloga, da jih Urad ne bi upošteval pri svoji analizi. Tudi Evropska komisija v svojih odločbah enega od pokazateljev tržne moči podjetja upošteva njegovo inštalirano moč.⁸²

180.

⁸² Odločbe Evropske komisije COMP/M.3696 E.ON/MOL, odsl. 596, COMP/M.2434 Grupo Villar Mir/EnBW/Hidroeléctrica del Cantabrico, odsl. 35.

Proizvodne zmogljivosti

181. Podjetje HSE je v odgovoru na vprašalnik⁶³ navedlo, da so proizvodne zmogljivosti podjetja HSE vedno polno zasedene, ob upoštevanju ekonomskih kriterijev. Pri tem pojasnjuje, da je proizvodnja iz hidroelektrarn pogojena s pretokom rek, višina proizvodnje iz termoelektrarn pa je odvisna od variabilnih stroškov posamezne termoelektrarne in cen za električno energijo v posamezni uri. Če so cene na veleprodajnem trgu za posamezno uro višje od variabilne cene termoelektrarne, potem le-ta to uro obratuje na polni moči, če pa so cene na veleprodajnem trgu nižje od variabilne cene termoelektrarne, potem le-ta obratuje to uro na minimalni moči. Priglasiteljica sta tudi navedla, da je zasedenost proizvodnih kapacitet oziroma proizvodnja električne energije odvisna od tipa elektrarne (nuklearna elektrarna je skoraj vedno razpoložljiva na polni moči in deluje preko celega dneva konstantno, medtem ko hidroelektrarne ne obratujejo ponoči zaradi akumuliranja vode v bazenih in delujejo na maksimumu podnevi oziroma v konici porabe), remontov in obnov elektrarn, napredvidenih izpadov elektrarn, toplotnega odjema, itd.

182. Struktura proizvodnih virov električne energije v Republiki je bila v letu 2011 naslednja: hidroelektrarne 28,2 %, termoelektrarne 31,8 %, jedrska elektrarna 32,2 % in mali proizvajalci 4,8 %.⁶⁴ Podjetje HSE je imelo v letu 2011 v svoji strukturi 42 % proizvodnih virov oziroma 3.177 GWh iz hidroelektrarn in 58 % oziroma 4.448 GWh proizvodnih virov iz termoelektrarn.

183. Tabela št. 15: Proizvodne zmogljivosti proizvajalcev električne energije v Republiki Sloveniji v letih 2008 do 2011

Letna proizvodnja (v GWh)	2008	2009	2010	2011
HSE	7.605	8.263	8.275	7.494
GEN-E	3.322	3.093	3.309	3.216
TE-TOL	409	349	385	388

Vir: Podatki podjetja HSE na podlagi podatkov podjetja ELES.

184. Po navedbah največjega konkurenta podjetja HSE, podjetja GEN-E njegove proizvodne zmogljivosti na letni ravni znašajo med 3.000 GWh in 3.400 GWh, odvisno od hidroloških razmer in dejstva, ali je v Nuklearni elektrarni Krško remont ali ne.⁶⁵ Kot navaja podjetje GEN-E, so zmogljivosti polno zasedene, če izvzamemo tehnične in druge omejitve. Te omejitve se nanašajo na remonte in ostala dela na agregatih. Proizvodne zmogljivosti tretjega konkurenta, ki v Republiki Sloveniji proizvaja električno energijo, podjetja TE-TOL, pa so okrog 400 GWh.

⁶³ Dokument opr. št. 306-113/2011-117.

⁶⁴ Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 14.

⁶⁵ Dokument opr. št. 306-113/2011-111, str. 5; točka 7.

185. Tabela 16: Struktura proizvodnje električne energije na slovenskem trgu po glavnih proizvajalcih v letu 2011

	Proizvodne zmogljivosti (v GWh)	Proizvodne zmogljivosti (v %)
HSE*	7.400	68,6 (64,9)
GEN-E	3.000 (3.400)	27,8 (29,8)
TE-TOL	400	3,7 (3,5)
SKUPAJ	10.800 (11.400)	100,0

*Podatek za HSE je dejanska proizvodnja v letu 2011.

Vir: Izračun Urada na podlagi podatkov, ki so jih posredovala podjetja.

186. Iz gornje tabele je razvidno, da delež podjetja HSE v celotnih proizvodnih zmogljivostih na slovenskem trgu znaša 68,6 %, ob upoštevanju najnižje možne proizvodne zmogljivosti za podjetje GEN-E in podatka o dejanski proizvodnji za podjetje HSE za leto 2011 (v letih 2010 in 2009 je bila dejanska proizvodnja podjetja HSE višja). Ob upoštevanju najvišje proizvodne zmogljivosti podjetja GEN-E pa so proizvodne zmogljivosti znotraj skupine HSE v celotnih proizvodnih zmogljivostih na slovenskem trgu znašale 64,9 %. Pri izračunu niso upoštevane proizvodne zmogljivosti malih proizvajalcev električne energije, ki so večinoma priključeni na distribucijsko omrežje in nekoliko znižujejo navedene tržne deleže največjih proizvajalcev električne energije v Republiki Sloveniji. Po navedbah podjetja HSE⁸⁶ na podlagi podatkov Javne agencije RS za energijo je proizvodnja malih kvalificiranih proizvajalcev znašala 995 GWh. Po podatkih priglasieljev v zadnjih treh letih ni bilo upoštevanja vrednih vstopov na trg proizvodnje električne energije.
187. V letu 2011 je bilo na slovensko elektroenergetsko omrežje priključenih za 79 MW novih proizvodnih zmogljivosti, največ je bilo sončnih elektrarn, in sicer na distribucijsko omrežje. Hkrati pa na elektroenergetskem omrežju ni prišlo do zaustavitve starih proizvodnih zmogljivosti.⁸⁷ Na slovensko prenosno omrežje pa v letu 2011 ni bilo vključenih nobenih novih zmogljivosti, zato sta vrednosti inštalirane moči in razpoložljive moči za slovenski trg ostali nespremenjeni.⁸⁸ Priglasielja sta navedla, da je edina investicija, predvidena do leta 2015, izgradnja hidroelektrarne Krško, ki naj bi pričela z obratovanjem v letu 2013. Ocenjujeta, da se bo povečala proizvodnja električne energije iz obnovljivih virov.
188. Priglasielja sta navedla, da je neustrezno razpravljati o tržnem deležu podjetja glede na inštalirano moč njegovih elektrarn, ter nadalje, da šteje samo dejanska proizvodnja in da si je podjetje HSE primorano zagotoviti dovolj velik obseg čezmejnih kapacitet za pokrivanje vseh tveganj, ki izhajajo iz negotove hidro proizvodnje in izpadov termoelektarn.
189. Urad je že v povzetku relevantnih dejstev navedel in utemeljil tržne deleže posameznih proizvajalcev električne energije na slovenskem trgu. Pri tem je upošteval odstopanja dejanske proizvodnje od inštalirane moči, pri čemer podatek za HSE predstavlja dejansko proizvodnjo v letu 2011, pri podatku za GEN-E sta navedena tako podatek za najvišjo možno proizvodno zmogljivost kot tudi podatek za najnižjo dejansko proizvodnjo v preteklih letih. S tem se je Urad želel izogniti kakršnimkoli dvomom v pravilnost predstavljenih podatkov. Če v izračunu upoštevamo delež malih kvalificiranih proizvajalcev električne energije, bi tudi ob za podjetje HSE najugodnejši razlagi delež podjetja HSE v proizvodnji električne energije na slovenskem trgu v preteklem letu znašal skoraj 59,7 %.

⁸⁶ Dokument opr. št. 306-113/2011-111, str. 4, točka 7.

⁸⁷ Javna agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 34.

⁸⁸ Javna agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 57.

Uvoz električne energije

190. Tabela št. 17: Uvoz podjetja HSE v letih 2008 do 2011 po državah uvoza v GWh in v % celotnega uvoza

		Avstrija	Hrvaška	Italija	skupaj
2008	uvoz skupaj	3142503,0	2795760,0	281261,0	6219524,0
	Uvoz HSE v GWh	[1-2 mio]	[0-1 mio]	[0-1]	[2-3 mio]
	uvoz HSE v %	[40-60]	[20-40]	[30-40]	[30-50]
2009	uvoz skupaj	3583714,0	2520624,0	22893,0	6127231,0
	Uvoz HSE v GWh	[1-2 mio]	[0-1 mio]	[0-100000]	[1-2 mio]
	uvoz HSE v %	[30-50]	[10-30]	[60-80]	[20-40]
2010	uvoz skupaj	4443715,0	3554169,0	16065,0	8013949,0
	Uvoz HSE v GWh	[1-2 mio]	[0-1 mio]	[0-100000]	2695866,0
	Uvoz HSE v %	[30-50]	[20-40]	[0-20]	[20-40]
2011	uvoz skupaj	5964263,0	4454014,0	53637,7	10471914,7
	Uvoz HSE v GWh	[2-3 mio]	[0-1 mio]	[0-100000]	[3-4 mio]
	Uvoz HSE v %	[30-50]	[10-30]	[0-20]	[20-40]

Vir: Podatki podjetja ELES in lastni preračun Urada.

191. Tabela št.18: Struktura celotnega uvoza v letih 2008-2011 po državah uvoza in struktura uvoza podjetja HSE v letih 2008-2011 po državah uvoza

		Avstrija	Hrvaška	Italija
2008	uvoz skupaj	50,5	45,0	4,5
	Uvoz HSE	[50-70]	[20-40]	[0-20]
2009	uvoz skupaj	58,5	41,1	0,4
	Uvoz HSE	[70-90]	[10-30]	[0-20]
2010	uvoz skupaj	55,4	44,3	0,2
	Uvoz HSE	[60-80]	[20-40]	[0-10]
2011	uvoz skupaj	57,0	42,5	0,5
	Uvoz HSE	[70-90]	[10-30]	[0-20]

Vir: Lastni preračun Urada na podlagi podatkov podjetja ELES.

192.

193. V strukturi uvoza iz Avstrije, od koder izvira več kot polovica uvožene električne energije v posameznem letu, pa je delež podjetja HSE v letu 2011 predstavljal [30-50%], v strukturi uvoza s Hrvaške pa [10-30]%. Delež uvoza podjetja HSE iz Avstrije se je sicer v obdobju 2008-2010 gibal med [30-50] % in [40-60] %, s Hrvaške pa med [10-20] % in [20-30] %.

194. Od celotnega uvoza v Republiko Slovenijo je v letu 2011 uvoz iz Avstrije predstavljal 57 %, uvoz s Hrvaške 42,5 % in uvoz iz Italije 0,5 %. Uvoz iz Avstrije je največji delež predstavljal tudi v letu 2010, in sicer 55,4 %, s Hrvaške 44,3 % in iz Italije 0,2 %, v letu 2009 uvoz iz Avstrije 58,5 %, s Hrvaške 41,1 % in iz Italije 0,4 %, v letu 2008 iz Avstrije 50,5 %, s Hrvaške 45 % in iz Italije 4,5 %. Iz navedenega lahko povzamemo, da je v celotnem obdobju 2008-2011 več kot polovica uvožene električne energije po izvoru iz Avstrije, s Hrvaške okrog 40 %, uvoz iz Italije pa je v posameznem letu v tem obdobju predstavljal zanemarljiv delež.
195. [REDACTED]
196. Iz analize razpoložljivosti, zakupa in izkoriščenosti čezmejnih prenosnih zmogljivosti ter na podlagi analize strukture uvoza električne energije v Slovenijo v letih 2008 do 2011 je razvidno, da ima podjetje HSE pomembne deleže na vseh proučevanih segmentih.
197. Urad je preveril, ali je od izdaje povzetka relevantnih dejstev do trenutka izdaje odločbe na trgu proizvodnje in prodaje električne energije prišlo do sprememb, ki bi lahko vplivale na presojo skladnosti koncentracije s pravili konkurence. Javna Agencija RS za energijo je pojasnila⁹⁰, da v letu 2012 ni prišlo do sprememb ponujenih količin čezmejnih prenosnih zmogljivosti na slovenskih mejah, prav tako tudi ni bilo sprememb v načinu njihovega dodeljevanja. Kot je pojasnila Javna Agencija RS za energijo, ima še naprej ugoden vpliv na slovenski trg spojitve trgov Slovenije in Italije, saj zagotavlja bolj verodostojen indeks urnih cen na slovenskem trgu. Javna agencija RS za energijo je tudi pojasnila, da je v septembru leta 2012 prišlo do spajanja trgov Češke, Slovaške in Madžarske. Kot pojasnjuje, gre za novost v regiji, kamor sodi Slovenija, zato je sprememba delno vplivala tudi na dogajanja na slovenskem trgu, čeprav večjih sprememb v obsegu trgovanja in cen na slovenskem trgu ni bilo zaznati.
198. Borzno trgovanje na BSP je zaradi spajanja trgov v fazi rasti, saj zaradi povečanja volumna trgovanja daje vedno bolj kredibilen cenovni impulz na upoštevni trg. Z vidika vpliva na upoštevni trg pa tudi po mnenju Javne agencije RS za energijo ni bistven, saj platforma ne nudi ustreznih produktov, ki glede na obseg in ročnost prevladujejo na strani povpraševanja.⁹¹
199. Razlika v ceni električne energije med sosednjima trgoma se običajno odraža v ceni čezmejnih prenosnih zmogljivosti. Podatki o izkoriščenosti čezmejnih prenosnih zmogljivosti⁹² kažejo visoke izkoriščenosti le-teh predvsem v smeri proti Italiji, kar je glede na dejstvo, da so v povprečju cene na italijanskem trgu najvišje v Evropi, logično. Delež izkoriščenosti čezmejnih prenosnih zmogljivosti v obratni smeri pa je izjemno nizek, saj so situacije, v katerih bi se trgovcem izplačal nakup na italijanskem trgu, sorazmerno redke. Nekoliko višje odstotke izkoriščenosti čezmejnih prenosnih zmogljivosti je zaznati v smeri Avstrije, kar je glede na to, da je v preteklih letih centralna Evropa veljala za vir sorazmerno poceni električne energije, logično. Tudi deleži v obratni smeri niso zanemarljivi. So pa v veliki meri posledica občasnih ugodnih hidroloških razmer v JV Evropi, ko se viški plasirajo na nemški trg z električno energijo. Po navedbah podjetja Eles bi lahko zelo podobna ugotovitev veljala tudi za hrvaško mejo, saj Slovenija v primeru presežkov ali primanjkljaja električne energije v jugovzhodni Evropi predstavlja zgolj tranzitno pot za električno energijo. Temu primerno se dnevno spreminjajo tudi deleži zasedenosti čezmejnih prenosnih zmogljivosti.
200. Priglasiteljica sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev podala svoj komentar, in sicer, da bi moral Urad v tej in vseh nadaljnjih točkah upoštevati skupne podatke GEN-I, GEN Energija in Petrola, saj so te družbe dejansko že upravljavsko povezane. To je ugotovil tudi Urad v povzetku relevantnih dejstev, kjer je navedel, da je največji konkurent, skupina vertikalno povezanih podjetij GEN-E in GEN-I, na tem trgu v letu 2011 dosegla več

⁹⁰ Dokument opr. št. 306-113/2011-219.

⁹¹ Javna agencija RS za energijo, dokument opr. št. 306-113/2011-229.

⁹² Dokument opr. št. 306-113/2011-153.

kot polovico nižji tržni delež. Glede na to, da se podjetje Petrol na trgu pojavlja v vlogi proizvajalca električne energije ali v vlogi uvoznika električne energije le v za to analizo zanemarljivih količinah, ga Urad v predhodni tabeli ni navedel točno. Podjetje Petrol se na trgu električne energije pomembneje pojavi šele na naslednji stopnji v distribucijski verigi električne energije.

201. Priglasitelj sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla, da Urad v povzetku relevantnih dejstev ni opravil izračuna korelacije gibanja ravni cen električne energije med Slovenijo in sosednjimi državami. Hkrati sta priglasitelja navedla, da so ugotovljive Urada zmotne in temeljijo na nepravilno in nepopolno ugotovljenih dejstvih, ter da Urad ni upošteval dejstva, da obstaja drugi veliki domači proizvajalec električne energije GEN-E, ki lahko v povezavi z uvozom električne energije kadarkoli zagotovi učinkovito konkurenco podjetju HSE in posledično zagotovi (skupaj z uvozom) konkurenčne dobave ostalim konkurentom na trgu maloprodaje, celo v primeru, če bi podjetje HSE dejansko konkurentom ponudilo slabše pogoje kot svojim distribucijskim podjetjem.⁹³ Priglasitelj sta za primerjavo podala pretekle nabavne cene električne energije na različnih borzah.

202.

203. Urad je nadalje analiziral uvozne aktivnosti konkurentov na trgu prodaje električne energije v Sloveniji. Skupina GEN, ki je konkurent podjetja HSE tako na trgu proizvodnje električne energije, kot na trgu uvoza električne energije v Republiko Slovenijo, je pri uvozu te-te na slovenski trg v letu 2011 dosegla [redacted] % delež. V celotni strukturi uvoza je v letu 2011 podjetje HSE doseglo [redacted] % celotnega uvoza) od prvega konkurenta na nabavnem trgu, od skupine GEN. Med podjetji, ki na slovenskem trgu nimajo svoje proizvodnje električne energije, ampak z električno energijo le trgujejo, so bila v letu 2011 prisotna podjetja EFT z [redacted] % deležem, Rudnap z [redacted] % deležem, ALPIQ z [redacted] % deležem, sledili pa so Interenergo d.o.o., Ezpada in HEP trgovina d.o.o. Pri tem je treba poudariti, da navedeni deleži uvoza posameznega podjetja zajemajo tudi količine električne energije, ki niso namenjene porabi na slovenskem trgu, ampak pomenijo le tranzit preko Slovenije do trgov drugih držav, zato ne odražajo dejanskih deležev uvoza električne energije za porabo na slovenskem trgu.

204. Analiza strukture uvoza nam pokaže, da je v strukturi uvoza podjetja HSE v letu 2011 prevladoval uvoz iz Avstrije ([70-90]%).

205. Analiza primerjave uvoza in izvoza električne energije po posameznih podjetjih nam pokaže, da sta bila v letu 2011 največja konkurenta podjetju HSE pri uvozu električne energije (poleg podjetja GEN-I), in sicer podjetji EFT in Rudnap, neto izvoznika električne energije (več električne energije sta izvozila kot uvozila v Republiko Slovenijo), kar pomeni, da je bila s strani teh dveh podjetij uvožena električna energija v veliki meri namenjena tranzitu čez ozemlje Republike Slovenije in ni bila porabljena s strani končnih kupcev na slovenskem trgu.

206. Iz vsega navedenega lahko zaključimo, da že podjetje GEN-I oziroma skupina GEN ne predstavlja podjetju HSE povsem enakovrednega konkurenta na slovenskem trgu. Kot je

⁹³ Dokument opr. št. 306-113/2011-155, str. 2.

Urad že navedel, sta druga dva največja konkurenta podjetja HSE pri uvozu električne energije neto izvoznika, ki po podatkih za leto 2011 tudi pri uvozu dosega bistveno nižje deleže [redacted] oz. [redacted] %) kot podjetje HSE [redacted] %). Dejansko h količini električne energije na slovenskem trgu od uvoznikov največ prispeva podjetje Alpiq, katerega uvoz v strukturi celotnega uvoza predstavlja [redacted] %. Razlika med uvozom in izvozom podjetja Alpiq nam pokaže, da to podjetje prispeva [redacted] GWh električne energije za prodajo na slovenskem trgu.

207. Slovenski proizvajalci električne energije so vpeti med tri glavne trge z električno energijo (italijanski, nemški in madžarski), ki jim narekujejo strategijo prodaje proizvedene električne energije, njihovo osnovno vodilo pa je doseči čim višjo ceno. Za slovenske proizvajalce je prioritetni trg italijanski, saj na njem lahko dosežejo najvišjo ceno. Zaradi fizičnih omejitev na ta trg ni možno prodati vseh količin, zato poleg oskrbe domačega trga proizvajalci prodajajo tudi na drugi trg z visokimi cenami, to je madžarski trg, za katerega se zaradi ne dovolj likvidnega madžarskega trga kot referenčna uporablja cena na nemški terminski borzi. V primeru prodaje električne energije slovenskim odjemalcem imajo tako proizvajalci večinoma električno energijo že prodano oziroma zavarovano pred nizkimi cenami, zato se na slovenskem trgu pojavi cena, ki je enaka cenovno že zavarovani ceni na tujih trgih.⁹⁴
208. Dejstvo je, da je imelo podjetje HSE na trgu proizvodnje in uvoza električne energije v Slovenijo v preteklih treh letih pomembno tržno moč. Največji konkurent, skupina vertikalno povezanih podjetij GEN-E in GEN-I, je v letu 2011 na tem trgu dosegla več kot polovico nižji tržni delež (podjetje GEN-E električno energijo le proizvaja, z uvozom električne energije pa se ukvarja podjetje GEN-I, v katerem ima podjetje GEN-E 50 % lastniški delež in je tako eno izmed podjetij, udeleženih v skupni kontroli nad tem podjetjem), preostali konkurenti pa imajo razdrobljene tržne deleže. V gornji oceni niso zajeta vsa podjetja, ki delujejo na trgu proizvodnje in uvoza električne energije v Slovenijo, saj Urad s poslanim vzorcem vprašalnikov in prejetih odgovorov ni uspel zajeti vseh udeležencev trga, kar pa ne spremeni položaja v koncentraciji udeleženih podjetij na tem trgu.
209. Z zadevno koncentracijo se bo tržna moč podjetja HSE na tem trgu minimalno povečala. Čeprav sama koncentracija ne bo povzročila bistvenih sprememb na nabavnem trgu, je tržna moč podjetja HSE na tem trgu ključnega pomena za analizo učinkov koncentracije na trgih prodaje električne energije na drobno.

Ovire za vstop na trg

210. Pravna ali fizična oseba, ki želi vstopiti na trg električne energije, mora pridobiti licenco Javne agencije RS za energijo. Vloga mora vsebovati izpolnjen obrazec za izdajo licence in dokazila o izpolnjevanju pogojev, določenih v Energetskem zakonu in Uredbi o pogojih in postopku za izdajo ter odvzem licence za opravljanje energetske dejavnosti. Pravna ali fizična oseba, ki zaprosi za licenco, mora izpolnjevati naslednje pogoje: da je ustrezno registrirana ali ima priglašeno dejavnosti za opravljanje energetskih dejavnosti, da ima strokovno usposobljene delavce za izvajanje dejavnosti, za katere želi pridobiti licenco, da razpolaga s finančnimi sredstvi ali dokaže, da jih lahko dobi v obsegu, potrebnem za izvajanje energetske dejavnosti, za katero želi pridobiti licenco, da ji v zadnjih desetih letih ni bila odvzeta enaka licenca in da ni bila v zadnjih petih letih pravnomočno obsojena za kaznivo dejanje, povezano z opravljanjem gospodarskih dejavnosti. Javna agencija RS za energijo izda odločbo v zvezi z vlogo za izdajo licence v roku enega do dveh mesecev od prejema vloge.
211. Priglasitelja sta navedla, da so kvalitetni in izkušeni kadri z že razvitimi analitičnimi orodji, viri informacij in utečenimi postopki delovanja pogoj za optimalno upravljanje proizvodnje in uspešno trgovanje z električno energijo na debelo in na drobno. Hkrati pa priglasitelja navajata, da lahko na trg električne energije vstopijo tudi tretje osebe, saj imajo

⁹⁴ Dokument opr. št. 306-113/2011-229.

na voljo razna izobraževanja in konference s področja trga električne energije, kjer je mogoče pridobiti potrebno znanje.

212. Po navedbah priglasiiteljev obstaja verjetnost vstopa novih dobaviteljev na slovenski maloprodajni trg električne energije, pri čemer predstavlja pridobitev licence za opravljanje dejavnosti na maloprodajnem trgu s strani Javne agencije RS za energijo edino pravno oziroma administrativno vstopno oviro za vstop na omenjeni trg, ki pa je dejansko le formalne narave in jo vsak potencialni dobavitelj pridobi brez večjih težav in stroškov, zaradi česar to ne predstavlja dejanske vstopne ovire. Namen liberalizacije evropskega energetskega trga je namreč odstranjevanje meja med nacionalnimi trgi, tako da bi se oblikoval skupni evropski trg, zaradi česar je v prihodnosti po navedbah priglasiiteljev mogoče pričakovati vstop dobaviteljev električne energije tudi iz drugih držav članic EU. Po navedbah priglasiiteljev naj bi bila zaradi nizkih vstopnih ovir verjetnost, da bodo podjetja, ki se združujejo, povečala cene oziroma poslabšale dobavne pogoje, nizka.
213. Urad se povsem ne strinja s priglasiiteljevimi navedbami, saj bo samo povečanje tržnih deležev v koncentraciji udeleženih podjetij in zmanjšanje števila konkurentov na posameznem maloprodajnem trgu povečalo vstopne ovire na trg maloprodaje električne energije. S povečanjem tržnih deležev na trgu maloprodaje električne energije si bo lahko podjetje HSE tudi povečalo portfelj kupcev, kar lahko pomembno pripomore k lažji izravnavi odstopanj od napovedanih količin in večji možnosti prilagajanja spremembam ponudbe in povpraševanja na trgu. Za obstoječe in potencialne konkurente pa lahko pomeni večje stroške in tveganje in s tem povečanje vstopnih ovir. Še posebej pa povečanje vstopnih ovir na trg prodaje električne energije pomeni dejstvo povečanja tržnih deležev na trgu prodaje električne energije na drobno ob dejstvu pomembne tržne moči podjetja HSE na trgu prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji. Tako bi potencialni konkurent moral za učinkovito konkuriranje vstopiti na oba vertikalno povezana trga.
214. Povečanje vstopnih ovir na maloprodajni trg lahko pomeni tudi večje ponotranjenje nabav in prodaj električne energije med podjetji, ki se združujejo, kar povzroči zmanjšanje likvidnosti veleprodajnega trga, zaradi česar potencialni konkurenti ne bodo v enaki meri sposobni uravnnavati odstopanj v sklopu svojega portfelja⁸⁵, če ne bodo imeli dostopa do zadostnih virov nabave električne energije znotraj Republike Slovenije.
215. Učinkovita konkurenca na trgu veleprodaje električne energije lahko zmanjša vstopne ovire za trg prodaje električne energije na debelo in za trg prodaje električne energije na drobno. Vstop potencialnih konkurentov na trg je lažji, kadar ni nuje, da le-ti vstopijo kot vertikalno povezano podjetje, na oba trga (trg proizvodnje in trg maloprodaje). Ta možnost obstaja samo v primeru obstoja likvidnega trga prodaje električne energije na debelo. V tem primeru so tveganje in stroški vstopa nižji. V primeru neobstoja učinkovite konkurence na trgu veleprodaje električne energije bi morali potencialni novi konkurenti vstopiti hkrati na trg proizvodnje in trg maloprodaje električne energije, da bi lahko učinkovito konkurirali obstoječim podjetjem na trgu.⁸⁶ Prav tako pomenijo dodatno vstopno oviro za hiter in učinkovit vstop na trg obstoječe dolgoročne pogodbe proizvajalcev električne energije.

⁸⁵ Odločba Evropske komisije M.4180 GDF/Suez.

⁸⁶ European Commission, Competition DG, DG Competition Report on Energy Sector Inquiry, 10 January 2007, str. 152 in str. 119. Vr: http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/full_report_part1.pdf.

TRG PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DROBNO

216. V letu 2011 je bilo na maloprodajnem trgu električne energije dejavnih 16 aktivnih dobaviteljev električne energije, ki so na podlagi pogodb dobavljali električno energijo tako velikim odjemalcem, priključenim na prenosno omrežje (posebej ČHE Avče) in 925.283 poslovnim in gospodinjstvom odjemalcem, priključenim na distribucijsko omrežje. Električno energijo je bilo mogoče kupovati tudi na borzah z električno energijo v Sloveniji na Borzenu, na tujih borzah pa ob upoštevanju zmogljivosti oziroma zasedenosti čezmejnih prenosnih zmogljivosti.

Trg prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem – odjem s prenosnega omrežja

217. Tabela št. 19: Velikost trga prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem

	2008	2009	2010	2011
Količina (v GWh)*	12.798	11.426	12.355	12.300

*odjem s prenosnega omrežja, skupaj z izgubami.

Vir: Podatki priglasiateljev in Javne agencije RS za energijo za leto 2011.

218. Velikost trga prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem sta priglasiatelja ocenila na 12.355 GWh v letu 2010, 11.426 GWh v letu 2009, v letu 2008 pa na 12.798 GWh. V letu 2011 je ocenjena velikost trga prodaje električne energije končnim odjemalcem 12.300 GWh. Za razvoj trga v prihodnjih treh letih sta priglasiatelja ocenila, da je pričakovati zmerno povečanje porabe električne energije zaradi zmerne rasti gospodarske aktivnosti. V zadnjih petih letih sta na trg prodaje električne energije vstopila dva nova dobavitelja, in sicer GEN-I in Petrol.
219. Glede na to, da je v letu 2011 prišlo do izčlenitve dejavnosti prodaje električne energije končnim odjemalcem distribucijskih podjetij v nova podjetja, prodajo električne energije končnim odjemalcem od trenutka izčlenitve opravljajo ta podjetja. Ker proučevano obdobje zajema tudi prehodno leto 2011 in ker do izvedbe koncentracij pridobitve skupne kontrole s podjetjem HSE še ni prišlo, je Urad v nadaljevanju uporabljal imena distribucijskih podjetij, pri čemer se navedeni deleži po izčlenitvi dejavnosti prodaje električne energije posameznega distribucijskega podjetja nanašajo na deleže novih podjetij, in sicer: podjetje Elektro Maribor je izločilo dejavnost prodaje električne energije v podjetje Elektro MB Energija plus, podjetje Elektro Celje v Elektro Celje energija, Elektro Gorenjska v Elektro Gorenjska prodaja in Elektro Primorska v E 3.

Prodaja električne energije na drobno končnim odjemalcem

220. Tabela št. 20: Tržni deleži podjetij HSE in Elektro Primorska s povezanimi podjetji ter njihovih konkurentov na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem v letih 2008 do 2011 (v %)

	2008	2009	2010	2011
HSE	16,8	8,0	9,3	7,1
Elektro Maribor	15,5	14,9	14,9	12,8
Elektro Celje	13,5	13,2	11,1	12,0
Elektro Gorenjska	7,9	7,9	8,3	6,3
Elektro Primorska	10,1	10,4	10,1	9,5
Elektro Ljubljana	26,7	29,2	25,4	22,0
GEN-I	8,1	14,0	19,9	22,1
Petrol Energetika	np	np	np	5,4
Ostali	1,4	2,3	1,4	2,8

Vir: Podatki priglasiželjev, za leto 2011 podatki Javne agencije RS za energijo⁹⁷.

221. Največji tržni delež pri prodaji električne energije na drobno končnim odjemalcem je v letu 2011 imelo podjetje GEN-I, in sicer 22,1 %, kateremu se je tržni delež v letu 2010 povečal za 5,9 odstotnih točk glede na leto prej, v letu 2011 pa ponovno povečal za 2,2 odstotni točki. Sledilo mu je podjetje Elektro Ljubljana, kateremu se je tržni delež v letu 2010 glede na leto prej zmanjšal za več kot 3 odstotne točke, in sicer z 29,2 % na 25,4 %, v letu 2011 pa se je njegov tržni delež še dodatno zmanjšal na 22 %. Podjetje Elektro Maribor je svoj tržni delež v letu 2011 glede na leto prej nekoliko znižalo, in sicer na 12,8 %, medtem ko se je tržni delež podjetja Elektro Celje nekoliko povečal, in sicer na 12 %, tržni delež podjetja Elektro Primorska pa se je znižal z 10,1 % na 9,5 %. Tržni delež podjetja Elektro Gorenjska prodaja se je v letu 2011 nekoliko zmanjšal, in sicer z 8,3 % na 6,3 %. Svoj tržni delež je v letu 2011 glede na leto prej povečala tudi podjetje Petrol Energetika, ki je ob koncu leta 2011 električno energijo dobavljala 5,4 % vsem končnim odjemalcem v Sloveniji. Največja posamezna ponudnika na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem sta podjetji GEN-I in podjetje Elektro Ljubljana, vsak s po 22 % tržnim deležem, ponudnik z najhitreje rastočim deležem pa je podjetje GEN-I.

222. Glede na posredovane podatke Urad ugotavlja, da je na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem poleg podjetja HSE in podjetja Elektro Gorenjska prodaja prisotna tudi podjetje E 3, kar pomeni, da bo podjetje HSE preko pridobitve skupne kontrole nad podjetjem E 3 obvladovalo 22,9 % trga prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem. Priglasitelja navajata, da na trg vstopajo novi ponudniki, v letu 2010 je na ta trg vstopilo novo podjetje Petrol.⁹⁸

⁹⁷ Pomembnejši kazalniki na področju oskrbe z električno energijo in zemeljskim plinom za leto 2011, junij 2012, str. 5.

⁹⁸ Dne 4.10.2012 je Urad izdal odločbo opr. št. 306-80/2011-5 o skladnosti koncentracije podjetij Petrol in IGES s pravili konkurence. S to koncentracijo je podjetje Petrol preko podjetja IGES posredno pridobilo tudi kontrolo nad podjetjem GEN-I, v kateri ima podjetje IGES 50 % poslovni delež (preostali 50 % lastniški delež pa pripada podjetju GEN-E, ki je v 100 % lasti države).

Prodaja električne energije na drobno odjemalcem na distribucijskem omrežju

223. Tabela št. 21: Tržni deleži podjetij na trgu prodaje električne energije na drobno odjemalcem na distribucijskem omrežju (v %) v letih 2008 - 2011

	2008	2009	2010	2011
HSE	-	-	-	-
Elektro Maribor	18,4	17,0	16,8	15,1
Elektro Celje	16,1	15,0	12,6	13,9
Elektro Gorenjska	9,4	9,0	9,4	7,5
Elektro Primorska	12,0	11,0	11,5	11,2
Elektro Ljubljana	31,9	32,0	28,9	25,9
GEN-I	9,6	13,0	19,6	23,1
Ostali	2,5	3,0	1,2	3,3

Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2010, str. 56, v letu 2009, str. 52 in v letu 2008, str. 56, za leto 2011 Pomembnejši kazalniki na področju oskrbe z električno energijo in zemeljskim plinom za leto 2011, junij 2012, str. 5.

224. Največji tržni delež na trgu prodaje električne energije na drobno odjemalcem na distribucijskem omrežju je v letu 2011 imelo podjetje Elektro Ljubljana, in sicer 25,9 %, sledila so podjetja GEN-I s 23,1 %, Elektro Maribor s 15,1 %, Elektro Celje s 13,9 %, Elektro Primorska z 11,2 % in podjetje Elektro Gorenjska s 7,5 %. Navedeno pomeni, da bi podjetje HSE preko pridobitve skupne kontrole nad podjetjem E 3 (in predhodno pridobitvijo skupne kontrole nad podjetjem Elektro Gorenjska prodaja s podjetjem Elektro Gorenjska) obvladovalo 18,7 % prodaje električne energije na drobno odjemalcem na distribucijskem omrežju.

Prodaja električne energije odjemalcem z letno porabo do 50 MWh (vključeni gospodinjiski odjemalci)

225. Tabela št. 22: Tržni deleži dobaviteljev električne energije odjemalcem z letno porabo do 50 MWh (vključeni gospodinjiski odjemalci) na distribucijskem omrežju (v %) v letih 2008 - 2011

	2008	2009	2010	2011*
HSE	-	-	-	-
Elektro Maribor	23,0	23,0	22,7	22,6
Elektro Celje	18,0	18,0	17,4	17,1
Elektro Gorenjska	np	10,0	9,8	9,6
Elektro Primorska	np	14,0	15,4	13,4
Elektro Ljubljana	34,0	34,0	32,7	31,7
GEN-I	-	np	np	4,4
Petrol	-	np	np	1,1
Ostali	25,0	1,0	2,9	0,1

*Podatki o tržnih deležih za leto 2011 se nanašajo na dobavo gospodinjiskim odjemalcem.

Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2010, str. 56, v letu 2009, str. 53 in v letu 2008, str. 57, za leto 2011 Pomembnejši kazalniki na področju oskrbe z električno energijo in zemeljskim plinom za leto 2011, junij 2012, str. 6.

226. Največji tržni delež na trgu prodaje električne energije odjemalcem na distribucijskem omrežju z letno porabo do 50 MWh, kamor so vključeni tudi gospodinjiski odjemalci, je v letu 2010 imelo podjetje Elektro Ljubljana, in sicer 32,7 %, sledilo je podjetje Elektro

Maribor z 22,7 % in Elektro Celje s 17,4 % in Elektro Primorska s 15,4 %. Podjetje Elektro Primorska je na trgu prodaje električne energije odjemalcem v distribucijskem omrežju z letno porabo do 50 MWh doseglo tržni delež 15,4 % (v tabeli v podatku za ostale so zajela tudi podjetja skupine Petrol in IGES (GEN-I)). Podjetju HSE moramo pripisati tržni delež, ki bi ga na trgu prodaje odjemalcem z letno porabo do 50 MWh dosegli podjetji Elektro Gorenjska prodaja in E 3. S predmetno koncentracijo bi se tržni delež podjetja HSE na trgu prodaje električne energije odjemalcem z letno porabo do 50 MWh po podatkih za leto 2010 povečal na 25,2 %, po podatkih za leto 2011, ki se nanašajo le na prodajo gospodinjstvom odjemalcem, pa na 23 %.

Prodaja električne energije odjemalcem z letno porabo od 50 MWh do 2 GWh

227. Tabela št. 23: Tržni deleži dobaviteljev električne energije odjemalcem z letno porabo od 50 MWh do 2 GWh (v %) v letih 2008 -2010

	2008	2009	2010
HSE	-	-	-
Elektro Maribor	19,0	17,0	17,8
Elektro Celje	18,0	17,0	14,9
Elektro Gorenjska	np	9,0	10,9
Elektro Primorska	np	15,0	13,9
Elektro Ljubljana	30,0	31,0	28,5
GEN-I	np	8,0	11,1
Ostali	33,0	3,0	2,9

Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2010, str. 57, v letu 2009, str. 53 in v letu 2010, str. 57.

228. Iz tabele je razvidno, da se je na trgu prodaje električne energije odjemalcem z letno porabo od 50 MWh do 2 GWh v proučevanem obdobju med dobavitelji pojavilo podjetje GEN-I, kar kaže na to, da ima podjetje v svoji skupini nekoliko večji delež poslovnih odjemalcev. Podjetje HSE tudi na tem trgu ni bilo prisotno, podjetje Elektro Gorenjska je imelo v letu 2010 na trgu prodaje električne energije odjemalcem z letno porabo od 50 MWh do 2 GWh 10,9 % tržni delež, podjetje Elektro Primorska pa 13,9 % tržni delež. Sicer pa so bila v letu 2010 na trgu prodaje električne energije odjemalcem z letno porabo od 50 MWh do 2 GWh prisotna podjetja Elektro Ljubljana z 28,5 % tržnim deležem, Elektro Maribor s 17,8 % tržnim deležem in Elektro Celje s 14,9 % tržnim deležem. Po podatkih za leto 2010 bi podjetje HSE po izvedbi koncentracije s pridobitvijo skupne kontrole nad podjetjem E 3 s podjetjem Elektro Primorska (in predhodno pridobitvijo skupne kontrole nad podjetjem Elektro Gorenjska prodaja s podjetjem Elektro Gorenjska) pridobilo 24,8 % tržni delež.

Prodaja električne energije odjemalcem z letno porabo nad 2 GWh

229. Tabela št. 24: Tržni deleži dobaviteljev električne energije odjemalcem z letno porabo nad 2 GWh (v %) v letih 2008 – 2010

	2008	2009	2010
HSE	32,0	20,0	13,9
Elektro Maribor	np	8,0	8,3
Elektro Celje	np	11,0	5,6
Elektro Gorenjska	np	6,0	6,3
Elektro Primorska	11,0	5,0	5,7
Elektro Ljubljana	21,0	26,0	19,1
GEN-I	np	17,0	34,6
Petrol Energetika	np	np	4,7
Ostali	36,0	7,0	1,8

Vir: Javna Agencija RS za energijo - Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2010, str. 57, v letu 2009, str. 53, in v letu 2010, str. 58.

230. Največji tržni delež pri dobavi električne energije odjemalcem z največjo porabo, to je nad 2 GWh, je v letu 2010 doseglo podjetje GEN-I s 34,6 %, ki je skupaj s podjetjem Petrol doseglo tržni delež 39,3 %, sledijo je podjetje Elektro Ljubljana z 19,1 % tržnim deležem. Podjetje HSE je na trgu prodaje električne energije odjemalcem z letno porabo nad 2 GWh doseglo 13,9 %, podjetje Elektro Gorenjska 6,3 %, podjetje Elektro Primorska (sedaj E 3) pa 5,7 % tržni delež, kar pomeni, da bi se tržni delež podjetja HSE po izvedeni koncentraciji na tem trgu povečal na 25,9 %. Konkurenta na trgu dobave električne energije odjemalcem z letno porabo nad 2 GWh sta bili v letu 2010 še podjetji Elektro Maribor z 8,3 % in Elektro Celje s 5,6 %.

Prodaja električne energije gospodinjiskim odjemalcem glede na odjemne skupine

231. Javna agencija RS za energijo je za leto 2011 prikazala tržne deleže dobaviteljev na segmentu gospodinjiskih odjemalcev po novi metodologiji glede na skupino odjema, po kateri so na podlagi letne porabe električne energije odjemalci razvrščeni na naslednje skupine: letna poraba pod 1.000 kWh (1), letna poraba od 1.000 kWh do 2.500 kWh (2), letna poraba od 2.500 kWh do 5.000 kWh (3), letna poraba od 5.000 kWh do 15.000 kWh (4), letna poraba nad 15.000 kWh (5)⁶⁹.

232. Tabela št. 25: Tržni deleži dobaviteljev električne energije gospodinjiskim odjemalcem glede na skupino odjema ob koncu leta 2011 (nova metodologija)

	vsi	1	2	3	4	5
HSE	-	-	-	-	-	-
Elektro Maribor	22,6	21,6	21,0	23,0	22,5	25,2
Elektro Celje	17,1	16,2	15,9	18,1	17,0	14,7
Elektro Gorenjska	9,6	6,9	8,5	9,4	10,3	9,0
Elektro Primorska	13,4	13,0	13,3	13,3	14,5	10,4
Elektro Ljubljana	31,7	31,5	36,9	33,3	29,9	26,9
GEN-I	4,4	-	<2,7	2,7	5,2	25,3
Petrol Energetika	1,1	10,1	4,8	-	-	-

Vir: Javna Agencija RS za energijo – Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 42.

233. Analiza strukture dobaviteljev, ki električno energijo dobavljajo skupinam gospodinjiskih odjemalcev po navedenih količinah letnega odjema za leto 2011, pokaže, da podjetje HSE pred vstopom v katero izmed elektrodistribucijskih podjetij ni bilo udeleženo v dobavi električne energije gospodinjstvom. V vseh skupinah glede na velikost odjema pa sta prisotni podjetji Elektro Gorenjska prodaja in E 3, ki skupaj dosegata tržne deleže od 19,9 % v prvi odjemni skupini z najmanjšim letnim odjemom do 24,8 % v peti odjemni skupini z najvišjim letnim odjemom. Navedeno pomeni, da bi po izvedbi koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 takšen tržni delež imelo tudi podjetje HSE.

Prodaja električne energije poslovnim odjemalcem glede na odjemne skupine

234. Javna agencija RS za energijo je za leto 2011 prikazala tržne deleže dobaviteljev na segmentu poslovnih odjemalcev po novi metodologiji glede na skupino odjema, po kateri so na podlagi letne porabe električne energije odjemalci razvrščeni na naslednje skupine: letna poraba pod 20 MWh (1), letna poraba od 20 MWh do 500 MWh (2), letna poraba od 500 MWh do 2.000 MWh (3), letna poraba od 2.000 MWh do 20.000 MWh (4), letna poraba od 20.000 MWh do 70.000 MWh (5), letna poraba od 70.000 MWh do 150.000 MWh (6), letna poraba nad 150.000 MWh (7).

⁶⁹ Dokument opr. št. 306-113/2011-143, str. 49-50.

235. Tabela št. 26: Tržni deleži dobaviteljev električne energije poslovnim odjemalcem glede na skupino odjema ob koncu leta 2011 (nova metodologija)

	vsi	1	2	3	4	5	6	7
HSE	9,6	-	-	-	-	8,7	-	37,7
Elektro Maribor	9,4	23,9	15,6	13,6	10,7	6,6	11,8	-
Elektro Celje	10,3	18,2	18,2	19,9	17,6	3,6	-	-
Elektro Gorenjska	5,2	7,7	8,9	9,1	9,1	3,9	-	-
Elektro Primorska	8,2	18,6	14,5	14,2	9,7	10,1	-	-
Elektro Ljubljana	18,7	29,2	26,9	24,2	18,3	33,3	10,0	-
GEN-I	28,2	1,1	8,2	13,4	28,5	29,8	60,0	17,2
Petrol Energetika	5,2	-	-	-	3,1	-	10,8	25,0

Vir: Javna Agencija RS za energijo – Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 41.

236. V segmentu vseh poslovnih odjemalcev je imelo v letu 2011 največji tržni delež podjetje GEN-I s tržnim deležem 28,2 %, sledilo je podjetje Elektro Ljubljana s tržnim deležem 18,7 % in Elektro Celje z 10,3 %. Po tej metodologiji je ocenjeni tržni delež podjetja HSE 9,6 %, kar pomeni, da bi skupaj s podjetjem Elektro Gorenjska prodaja s 5,2 % tržnim deležem in podjetjem E 3, ki je predmet presoje predmetne koncentracije in je imelo v letu 2011 tržni delež 8,2 %, obvladovalo 23 % trga prodaje električne energije poslovnim odjemalcem.

237. Iz Poročila o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011 izhaja¹⁰⁰, da sedmi odjemni skupini z največjo letno porabo (letna poraba nad 150.000 MWh) dobavljajo samo trije dobavitelji, in sicer GEN-I, HSE in Petrol. Tržni deleži dobaviteljev električne energije poslovnim odjemalcem glede na skupino odjema ob koncu leta 2011 (nova metodologija) pokaže, da ima podjetje GEN-I prevladujoč položaj v skupini odjema z letno porabo od 70.000 MWh do 150.000 MWh, in sicer 60 %.

238. Iz podatkov po novi metodologiji¹⁰¹ izhaja, da je glede na segmentacijo poslovnih odjemalcev podjetje HSE prisotno v dobavi električne energije odjemni skupini (5) z letno porabo od 20.000 MWh do 70.000 MWh, in sicer tu dosega 8,7 % tržni delež. Tej odjemni skupini dobavlja tudi podjetje Elektro Gorenjska prodaja, ki je v letu 2011 doseglo 3,9 % tržni delež in E 3 10,1 % tržni delež. Iz navedenega izhaja, da bi podjetje HSE po pridobitvi skupne kontrole s podjetjem Elektro Primorska nad podjetjem E3 (upoštevaje pridobitev skupne kontrole s podjetjem Elektro Gorenjska nad podjetjem Elektro Gorenjska prodaja) v dobavi električne energije odjemalcem z letno porabo od 20.000 MWh do 70.000 MWh (5) doseglo tržni delež 22,7 %. V dobavi električne energije odjemni skupini z letno porabo nad 150.000 MWh (7) podjetje HSE dosega tržni delež nad 37 %. Nadaljnja analiza pokaže, da po novem načinu oblikovanja odjemnih skupin električne energije podjetje HSE (s podjetjema Elektro Gorenjska prodaja in E 3) ni prisotno v dobavi skupini odjemalcem z velikostjo letnega odjema od 70.000 MWh do 150.000 MWh (6). V vseh ostalih odjemnih skupinah pa je po podatkih Javne agencije RS za energijo skupaj s podjetjema Elektro Gorenjska prodaja in E 3 v letu 2011 doseglo tržne deleže od najmanj 18,8 % (letna poraba od 2.000 MWh do 20.000 MWh) do največ 26,3 % v odjemni skupini z letno porabo pod 20 MWh (1).

¹⁰⁰ Dokument opr. št. 306-113/2011-143, str. 48.

¹⁰¹ Dokument opr. št. 306-113/2011-143, str. 48.

Horizontalna prekrivanja trgov

239.

240. Kot že navedeno, Urad pri presoji skladnosti priglašene koncentracije s pravili konkurence izhaja iz predstavljenega terminskega plana glede nameravanih vstopov podjetja HSE v štiri distribucijska podjetja¹⁰². Kljub temu, da do izvedbe koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Gorenjska nad podjetjem Elektro Gorenjska prodaja še ni prišlo, je Urad pri presoji učinkov pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 upošteval tudi nameravano in s strani Urada že presojano koncentracijo pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Gorenjska nad podjetjem Elektro Gorenjska prodaja.

241. Ob upoštevanju podjetja Elektro Gorenjska prodaja bi bil tržni delež podjetja HSE pred izvedbo zadevne koncentracije na trgu prodaje električne energije na drobno odjemalcem na distribucijskem omrežju po podatkih za leto 2011 7,5 %, na trgu prodaje gospodinjstvom odjemalcem za leto 2011 9,6 %, na trgu prodaje odjemalcem z letno porabo od 50 MWh do 2 GWh za leto 2010 10,9 %, na trgu prodaje električne energije odjemalcem z letno porabo nad 2 GWh v letu 2010 20,2 % in na trgu prodaje poslovnim odjemalcem po podatkih za leto 2011 14,8 %.

242. Podjetje Elektro Primorska je preko podjetja E 3 prisotno na maloprodajnem trgu električne energije, in sicer ima največji tržni delež na ožjem trgu prodaje električne energije končnim odjemalcem z letnim odjemom med 50 MWh in 2 GWh, kjer je v letu 2010 doseglo 13,9 % tržni delež, ter na trgu prodaje električne energije gospodinjstvom odjemalcem, kjer je po podatkih za leto 2011 doseglo tržni delež 13,4 %. Pri večjih industrijskim odjemalcih z velikostjo letnega odjema nad 2 GWh je tržni položaj podjetja E 3 nekoliko šibkejši, saj je na tem trgu po podatkih za leto 2010 doseglo tržni delež 5,7 %. Na celotnem trgu prodaje električne energije na drobno odjemalcem iz distribucijskega omrežja je podjetje E 3 v letu 2011 doseglo 11,2 % tržni delež, na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem pa 9,5 % tržni delež. Glede na podatke za leto 2011 po novi metodologiji se tržni delež podjetja E 3 pri vseh skupinah gospodinjstvom odjemalcev giblje med 10 in 15 %, pri vseh skupinah poslovnih odjemalcev pa med 8 in 19 %, razen v dveh odjemnih skupinah z največjim letnim odjemom, kjer ni prisotno.

243. Do prekrivanja dejavnosti v koncentraciji udeleženih podjetij bo torej prišlo na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem, na katerem bo podjetje HSE po izvedbi koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 obvladovalo 22,9 % trga, na ožjem trgu prodaje električne energije odjemalcem na distribucijskem omrežju v letu 2011 18,7 %, na trgu prodaje električne energije gospodinjstvom odjemalcem v letu 2011 na 23 %, na trgu prodaje električne energije odjemalcem z letno porabo od 50 MWh do 2 GWh v letu 2010 24,8 % in na trgu prodaje električne energije odjemalcem nad 2 GWh v letu 2010 25,9 %¹⁰³. Na trgu prodaje električne energije gospodinjstvom in na trgu prodaje električne energije poslovnim odjemalcem pa bo po izvedbi koncentraciji po podatkih za leto 2011 podjetje obvladovalo 23 % trga. Glede na podatke za leto 2011 po novi metodologiji se bo po izvedeni

¹⁰² Postopki opr. št. 306-112/2011, 306-113/2011, 306-111/2011 in 306-116/2011.

¹⁰³ Tržni deleži so ocenjeni ob upoštevanju pridobitve skupne kontrole s podjetjem Elektro Gorenjska nad podjetjem Elektro Gorenjska prodaja.

koncentraciji tržni delež podjetja HSE pri vseh skupinah gospodinskih odjemalcev povečal na 19 do 23 %, pri vseh skupinah poslovnih odjemalcev pa na 13 do 27 %.

Menjave dobavitelja električne energije

244. Število zamenjav dobavitelja gospodinskih odjemalcev je začelo naraščati v oktobru 2010¹⁰⁴, kar lahko pripišemo aktualnemu dogajanju na trgu oziroma spremembam cen in oglaševalskim kampanjam podjetij za dobavo električne energije. Največjo vrednost števila zamenjav dobavitelja so gospodinski odjemalci dosegli v mesecu decembru 2010, in sicer je takrat svojega dobavitelja zamenjalo kar 3.150 gospodinjstev. V letu 2011 je svojega dobavitelja električne energije zamenjalo 39.135 odjemalcev, od tega večina (33.518) gospodinskih odjemalcev, kar predstavlja velik skok rasti zamenjave dobavitelja in največje število zamenjav od odprtja slovenskega trga z električno energijo (v letu 2010 je bilo zamenjav polovica manj – 17.782).¹⁰⁵ Večina poslovnih odjemalcev se je za menjavo dobavitelja odločila na začetku leta, ker običajno ob koncu leta tudi potečejo sklenjene pogodbe o dobavi. Gospodinski odjemalci so se za menjavo odločali predvsem v obdobjih, ko so dobavitelji v večji meri oglaševali nove ponudbe za dobavo električne energije.¹⁰⁶

245. Urad je od Javne Agencije RS za energijo pridobil tudi zadnje podatke o menjavah dobavitelja električne energije v letu 2012 (v obdobju do 1. oktobra 2012)¹⁰⁷ in jih tudi analiziral.

246. Tabela št. 27: Število menjav dobavitelja električne energije v letu 2012 (po kvartalih; VN – visoka napetost, SN – srednja napetost, NN – nizka napetost)

	I-III	I-VI	I-IX	I-XII*
VN	1	1	1	1
SN	190	201	203	204
NN ostali odjem	4187	5454	5879	6158
gospodinjstva	12562	24791	33174	25191
skupaj	16940	30447	39257	31554

*do 1. oktobra 2012

Vir: JARSE¹⁰⁸.

247. Tabela št. 28: Število menjav dobavitelja električne energije v letu 2012* (po mesecih; VN – visoka napetost, SN – srednja napetost, NN – nizka napetost)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	skupaj	v %
VN	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,0
SN	169	15	6	7	3	1	0	2	0	1	204	0,5
NN ostali odjem	3654	329	204	626	425	216	152	74	199	279	6158	14,8
gospodinjstva	3121	3089	6352	3827	4500	3902	3591	2653	2139	2017	35191	84,7
skupaj	6945	3433	6562	4460	4928	4119	3743	2729	2338	2297	41554	100,0

*do 1. oktobra 2012

Vir: JARSE¹⁰⁹.

¹⁰⁴ Javna Agencija RS za energijo – Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2010, str. 58-59.

¹⁰⁵ Javna Agencija RS za energijo – Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 51.

¹⁰⁶ Javna Agencija RS za energijo – Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 51.

¹⁰⁷ Javna agencija RS za energijo, dokument opr. št. 306-113/2011-219.

¹⁰⁸ Javna agencija RS za energijo, dokument opr. št. 306-113/2011-219.

¹⁰⁹ Javna agencija RS za energijo, dokument opr. št. 306-113/2011-219.

248. Urad je iz podatkov o številu zamenjav dobavitelja električne energije izračunal deleže in ugotovil, da je bilo 84,7 % vseh zamenjav dobavitelja električne energije v letu 2012 (do meseca oktobra) v skupini gospodinjstvih odjemalcev, 14,8 % v skupini nizko napetostnih in ostalih odjemalcev, medtem ko zamenjave dobavitelja električne energije v skupini srednje in visoko napetostnih odjemalcev predstavljajo zanemarljiv delež.

249. Tabela št. 29: Menjave dobavitelja električne energije v letu 2012* – količine v MWh (po mesecih; VN – visoka napetost, SN – srednja napetost, NN – nizka napetost)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	skupaj	v %
VN	71773	0	0	0	0	0	0	0	0	0	71773	5,6
SN	707230	21358	18763	16611	4070	550	0	2753	0	138	771473	59,7
NN ostali odjem	199387	24133	8794	13815	16248	3453	3424	2026	3588	6275	279143	21,6
gospodi njstva	15371	15234	32163	18488	21366	17854	16705	12427	9895	9402	168905	13,1
skupaj	993761	60725	57720	48914	41684	21857	20129	17206	13483	15615	1291294	100,0

*do 1. oktobra 2012

Vir: JARSE.

250. Podatki, ki odražajo količine električne energije listih kupcev, ki so zamenjali dobavitelja električne energije, kažejo, da količinsko največji delež menjav odpade na skupino srednje napetostnih odjemalcev električne energije (59,7 %), 21,6 % na skupino nizko napetostnih in ostalih odjemalcev, 13,1 % na skupino gospodinjstvih odjemalcev in 5,6 % na skupino visoko napetostnih odjemalcev.

251. Analiza tudi pokaže, da je srednje napetostna skupina odjemalcev električne energije skupina, ki glede na število predstavlja le 0,5 % menjav, glede na količine pa je najmočnejša in predstavlja 59,7 % količin kupcev, ki so zamenjali dobavitelja električne energije. Za dobavitelje je torej ključna pridobitev srednje napetostnega kupca, ki porabi in od njega kupi bistveno več električne energije, kot na primer gospodinjstvi kupec. Dobavitelji električne energije s svojimi pogoji prodaje imajo torej interes zadržati srednje napetostne končne kupce.

Analiza vprašalnikov

252. Urad je z namenom opraviti natančno analizo razmer na upoštevni trgih posredoval vprašalnike različnim subjektom, ki nabavljajo, proizvajajo in/ali prodajajo električno energijo. Vprašalnike je Urad posredoval zato, da bi ugotovil tržno moč udeležencev koncentracije in njihovih konkurentov in v povezavi s tem, ali bo združeni subjekt lahko izvajal občutno izključevanje svojih konkurentov, ali bo imel spodbudo k takemu ravnanju in ne nazadnje, ali bi morebitna takšna strategija škodljivo vplivala na konkurenco na upoštevni trgih, ter tako ugotovil, ali obstaja nevarnost ustvarjanja oziroma krepitve prevladujočega položaja, kar bi lahko povzročilo izločitev ali bistveno zmanjšanje učinkovite konkurence.

253. Urad je posredoval 20 vprašalnikov skupini udeležencev trga proizvodnje in prodaje električne energije na debelo oziroma veleprodajnega trga, v kateri je združil kupce na debelo, proizvajalce in uvoznike.¹¹⁰ Za združen vprašanj in pripravo enotnega vprašalnika za navedene subjekte na trgu se je Urad odločil zaradi prepletenosti aktivnosti navedenih udeležencev trga, saj jih je veliko na trgu prisotnih v vseh navedenih vlogah. Izpolnjene vprašalnike je na naslov Urada posredovalo 12 podjetij, kar predstavlja 60 % vseh vprašalnikov, posredovanih skupini kupcev na debelo, proizvajalcev in uvoznikov. Na vprašalnik, ki je vsebinsko enak vprašalniku, posredovanemu skupini kupcev na debelo,

¹¹⁰ Dokument opr. št. 306-113/2011-19 in dokument opr. št. 306-113/2011-94.

proizvajalcev in uvoznikov, pa je odgovorilo tudi distribucijsko podjetje, ki je predmet koncentracije, torej podjetje E 3, prav tako tudi druga distribucijska podjetja, ki so predmet pridobitve skupne kontrole s strani podjetja HSE¹¹¹. Vsa štiri podjetja so odgovorila na vprašalnik. Prav tako pa je Urad posredoval vprašalnik podjetju HSE, ki je tudi odgovorilo na vprašalnik. Poleg tega je Urad posredoval vprašalnike končnim poslovnim kupcem električne energije, in sicer skupno 54.¹¹² Odgovore je prejel od 38 podjetij, kar pomeni 70% odzivnost.

254. Prejete odgovore končnih kupcev je težko posplošiti, saj so njihovi odgovori zelo različni, večina pa jih je odgovorila, da imajo možnost proste izbire dobavitelja ter da je cena in zanesljivost dobave ključni element pri odločitvi za določenega dobavitelja. Iz odgovorov na vprašanja lahko povzamemo, da za večino kupcev na debelo električna energija iz uvoza ne more predstavljati učinkovite konkurence električni energiji, proizvedeni v Sloveniji, in da podjetje, ki ima svojo skupino končnih odjemalcev, celotnih potreb ne more pokriti z uvozom električne energije, saj je poleg tega, da je čezmejne prenosne kapacitete za uvoz električne energije v Slovenijo možno zakupiti šele konec leta in le za leto vnaprej, možno na letnih in mesečnih nivojih pripeljati v Slovenijo zgolj pasovno energijo, zato je ne more neposredno ponuditi končnim odjemalcem. Hkrati iz večine vprašalnikov sledi, da bi se z vstopom podjetja HSE v distribucijska podjetja, vključno z vstopom v podjetje E 3, zmanjšala konkurenca na maloprodajnem trgu električne energije ter da ni pričakovati novih vstopov na veleprodajni in maloprodajni trg električne energije. V nekaterih odgovorih so podjetja izrazila skrb, da bo podjetje HSE po izvedbi koncentracije zmanjšalo količino prodane električne energije na trgu in/ali povišalo ceno dobave tretjim, s podjetjem HSE nepovezanim kupcem. Glede možnosti in konkurenčnosti nakupa električne energije na borzi pa večina podjetij navaja, da borza omogoča le dnevne nakupe in da ni dovolj likvidna.

255. Priglasitelja sta navedla, da podjetje HSE že sedaj prodaja večino električne energije v koncentraciji udeleženim podjetjem. Nadalje navajata, da tudi, če bi jim podjetje HSE prodajalo vse količine, te dodatne količine ne bi bile dovolj velike, da bi lahko bistveno vplivale na zmanjšanje likvidnosti veleprodajnega trga. Poleg tega bi bile na trgu za ostale udeležence na voljo količine, ki jih sedaj ta podjetja kupujejo pri drugih dobaviteljih. Priglasitelja sta tudi navedla, da je slovenska borza električne energije postala zelo likviden trg. Ocenjujeta, da se bo letos na slovenski borzi električne energije trgovalo s cca 4 TWh električne energije in da lahko pri takšnem obsegu električne energije svojim potrebam po električni energiji zadostijo tudi večji odjemalci. Hkrati sta navedla, da tega dejstva Urad ni upošteval pri svoji analizi in da gre za mnenja oziroma želje anketiranih, ki niso relevantna za to odločbo.

256. Urad je navedeno upošteval že v povzetku relevantnih dejstev. Ob nizko likvidnem trgu lahko tudi majhno zmanjšanje likvidnosti trga pomembno vpliva na zmanjšanje konkurence na trgu. Presoja se nanaša na vpliv v koncentraciji udeleženih podjetij na likvidnost (zmanjšanje) trga, pri čemer so razpoložljive količine električne energije pri drugih dobaviteljih že tako upoštewane. Urad je tudi že v povzetku relevantnih dejstev ugotovil, da nakup na borzi električne energije ne more v celoti nadomestiti nakupov električne energije od slovenskih proizvajalcev električne energije, saj borza niti ne ponuja terminskih proizvodov, ki so za kupca električne energije, ki ima svojo skupino končnih odjemalcev, ključni. Povečanje trgovanja z dnevnimi proizvodi pa je znak povečanja likvidnosti trgovanja z dnevnimi proizvodi, ki zaradi svojih že opisanih značilnosti ne morejo nadomestiti terminskih proizvodov. Zato navedbe priglasiteljev v tem delu niso utemeljene.

¹¹¹ Dokument opr. št. 306-113/2011-21.

¹¹² Dokument opr. št. 306-113/2011-20 in dokument opr. št. 306-113/2011-93.

MOŽNI PROTİKONKURENČNI UČINKI HORIZONTALNIH ZDRUŽITEV

257. Obstajata dva glavna načina, po katerih lahko horizontalne združitve bistveno ovirajo učinkovito konkurenco, zlasti z ustvarjanjem ali krepitevijo prevladujočega položaja: z odstranitvijo pomembnega konkurenčnega pritiska za eno podjetje ali več podjetij, ki bi posledično povečala tržno moč brez usklajenega ravnanja (enostranski protikonkurenčni učinki); s spremembo narave konkurence, tako da je precej verjetneje, da bodo podjetja, ki prej niso usklajevala svojega ravnanja, zdaj uskladila in dvignila cene ali na drug način škodovala učinkoviti konkurenci. Z združitvijo lahko postane usklajevanje lažje, stabilnejše ali učinkovitejše za podjetja, ki so se usklajevala že pred združitvijo (koordinirani protikonkurenčni učinki ali koordinirano vzajemno delovanje).¹¹³
258. Združitev lahko bistveno ovira učinkovito konkurenco na trgu z odpravo znatnega konkurenčnega pritiska za enega prodajalca ali več prodajalcev, ki posledično povečajo tržno moč. Najbolj neposredni učinek združitve je izguba konkurence med podjetji, ki se združujejo. Če bi na primer pred združitvijo eno od podjetij, ki se združuje, dvignilo svoje cene, bi izgubilo del prodaje v korist drugega podjetja, ki se združuje. Z združitvijo se ta posebna omejitev odpravi. Tudi podjetja na istem trgu, ki se ne združujejo, imajo lahko korist od združitve zaradi zmanjšanja konkurenčnega pritiska, ki je posledica združitve, ker lahko povečanje cen pri podjetjih, ki se združujejo, preusmeri del povpraševanja h konkurenčnim podjetjem, ki ugotovijo, da se jim splača povečati svoje cene. Zmanjšanje tega konkurenčnega pritiska lahko privede do bistvenih zvišanj cen na upoštevem trgu.¹¹⁴
259. Tudi prikaz stopnje koncentracije na trgu lahko zagolovi koristne podatke o stanju na področju konkurence. Za merjenje stopnje koncentracije se pogosto uporabi indeks Herfindahl-Hirschman (HHI)¹¹⁵. HHI se izračuna tako, da se seštejejo kvadrati posameznih tržnih deležev vseh podjetij na trgu. HHI daje sorazmerno večjo težo tržnim deležem večjih podjetij. Čeprav je najbolje vključiti vsa podjetja, pomanjkanje podatkov o zelo majhnih podjetjih ne more biti pomembno, ker taka podjetja nimajo bistvenega vpliva na HHI. Medtem ko lahko da absolutna vrednost HHI začetni podatek o konkurenčnem pritisku na trgu po združitvi, je sprememba HHI (znana kot 'delta') koristen približek spremembe v koncentraciji, ki je neposredna posledica združitve.¹¹⁶

¹¹³ Smernice o presoji horizontalnih združitev na podlagi uredbe sveta o nadzoru koncentracij podjetij, (2004 / C 31/03), odst. 22.

¹¹⁴ Smernice o presoji horizontalnih združitev na podlagi uredbe sveta o nadzoru koncentracij podjetij, (2004 / C 31/03), odst. 25.

¹¹⁵ HHI ~ Herfindahl-Hirschmanov indeks je merilo za velikost podjetij v odnosu do celotne panoge in je indikator stopnje konkurenčnosti med podjetji. Njegova vrednost se nahaja med 0 in 10000. Višji kot je indeks, višja je stopnja koncentracije in nižji kot je indeks, nižja je stopnja koncentracije tržne moči. Na podlagi vrednosti indeksa je mogoče sklepati na konkurenčnost v panogi. Višje vrednosti so lahko znak manjše konkurenčnosti, in obratno, nižje vrednosti lahko pomenijo višjo konkurenčnost (Vir: Javna agencija RS za energijo, Pomembnejši kazalniki na področju oskrbe z električno energijo in zemeljskim plinom za leto 2011, junij 2012).

¹¹⁶ Smernice o presoji horizontalnih združitev na podlagi uredbe sveta o nadzoru koncentracij podjetij, (2004 / C 31/03), odst. 16.

STOPNJA KONCENTRACIJE TRGA

Kazalnik koncentracije trga

260. Tabela št. 30: Kazalnik koncentracije trga HHI v obdobju 2007 do 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
HHI za proizvodnjo električne energije na prenosu	7.802	5.372	5.446	5.546	5.286
HHI za maloprodajni trg	np	1.586	1.668	1.598	1.501

Vir: Javna agencija RS za energijo.¹¹⁷

Trg prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem in trg prodaje električne energije na distribucijskem omrežju

261. Tabela št. 31: HHI na trgu dobave električne energije na drobno končnim odjemalcem (1) in na trgu dobave električne energije na distribucijskem omrežju (2) za leto 2011, na trgu dobave odjemalcem z letno porabo do 50 MWh v letu 2010 (3), na trgu dobave odjemalcem z letno porabo od 50 MWh do 2 GWh v letu 2010 (4) in na trgu dobave odjemalcem z letno porabo nad 2 GWh v letu 2010 (5)

	1	2	3	4	5
HSE	7,1	-	0	0	13,9
Elektro Maribor	12,8	15,1	22,7	17,8	8,3
Elektro Celje	12,0	13,9	17,4	14,9	5,6
Elektro Gorenjska	6,3	7,5	9,8	10,9	6,3
Elektro Primorska	9,5	11,2	15,4	13,9	5,7
Elektro Ljubljana	22,0	25,9	32,7	28,5	19,1
GEN-I	22,1	23,1	0	11,1	34,6
Petrol Energetika	5,4	-	0	0	4,7
Ostali	2,8	3,3	2,9	2,9	1,8
HHI sedaj	1498	1818	2229	1795	1953
HH po Elektro Gorenjska prodaja	1587	1818	2229	1795	2128
HHI po E 3	1842	1986	2531	2098	2358
Razlika v HHI	255	168	302	303	230

Vir: Podatki Javne agencije RS za energijo¹¹⁸ in lastni izračun Urada.

262. Iz gornje tabele, v kateri je Urad predstavil stopnjo koncentracije trga pred in po izvedbi zadevne koncentracije (ter po izvedbi pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Gorenjska nad Elektro Gorenjska prodaja) in v ta namen tudi izračunal HHI za prodajo električne energije končnim odjemalcem v letu 2011, izhaja, da bi bila stopnja koncentracije trga po pridobitvi skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 že visoka¹¹⁹, prav tako na trgu dobave električne energije na distribucijskem omrežju, še višja pa na trgu dobave električne energije odjemalcem na ožjih trgih, še posebej na trgu dobave električne energije odjemalcem električne energije z letno porabo do 50 MWh.

¹¹⁷ Pomembnejši kazalniki na področju oskrbe z električno energijo in zemeljskim plinom za leto 2011, junij 2012, str. 4.

¹¹⁸ Pomembnejši kazalniki na področju oskrbe z električno energijo in zemeljskim plinom za leto 2011, junij 2012, str. 5.

¹¹⁹ Vrednost HHI, ki je manjša od 1000, kaže na nizko koncentracijo, vrednost med 1000 in 1800 srednjo, nad 1800 pa visoko koncentracijo trga. Visoka koncentracija pomeni majhno število udeležencev trga z velikimi tržnimi deleži. Koncentracija vzbuja resne konkurenčno-pravne pomisleke v primeru, da se združitevni indeks HHI na zmerno koncentriranem trgu poveča za več kot 100, na močno koncentriranem trgu pa za več kot 50 točk. Domneva se, da koncentracija verjetno ustvarja ali povečuje tržno močno v koncentraciji udeležencev trga, če se indeks HHI na močno koncentriranem trgu poveča za več kot 100 točk.

HHI po ožjih trgih glede na velikost letnega odjema – gospodinjiski odjemalci

263. Tabela št. 32: HHI na trgu dobave električne energije gospodinjiskim odjemalcem glede na skupino odjema ob koncu leta 2011 (nova metodologija)¹²⁰

	vsi	1	2	3	4	5
HSE	-	-	-	-	-	-
Elektro Maribor	22,6	21,6	21,0	23,0	22,5	25,2
Elektro Celje	17,1	16,2	15,9	18,1	17,0	14,7
Elektro Gorenjska	9,6	6,9	8,5	9,4	10,3	9,0
Elektro Primorska	13,4	13,0	13,3	13,3	14,5	10,4
Elektro Ljubljana	31,7	31,5	36,9	33,3	29,9	26,9
GEN-I	4,4	-	<2,7	2,7	5,2	25,3
Petrol Energetika	1,1	10,1	4,8	-	-	-
HHI sedaj	2100	2040	2332	2238	2033	2404
HH po Elektro Gorenjska prodaja	2100	2040	2332	2238	2033	2404
HHI po E 3	2358	2219	2558	2488	2331	2591

Vir: Lastni preračun Urada na podlagi podatkov Javne Agencija RS za energijo – Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, str. 42.

264. Iz gornje tabele, v kateri je Urad predstavil stopnjo koncentracije trga pred in po izvedbi zadevne koncentracije ter v ta namen tudi izračunal HHI za prodajo električne energije gospodinjstvom v letu 2011, izhaja, je stopnja koncentracije trga že sedaj visoka, po pridobitvi skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 pa bo še višja.
265. Iz izračunanih HHI na trgu dobave gospodinjiskim odjemalcem vidimo, da se bo koncentracija trga po vseh velikostih odjemnih skupin s predmetno koncentracijo povečala, najbolj v drugi, tretji in četrti skupini, kjer bo povečanje znašalo od 220-300. Tudi v preostalih dveh odjemnih skupinah bo povečanje veliko.

¹²⁰ Letna poraba pod 1.000 kWh (1), letna poraba od 1.000 kWh do 2.500 kWh (2), letna poraba od 2.500 kWh do 5.000 kWh (3), letna poraba od 5.000 kWh do 15.000 kWh (4), letna poraba nad 15.000 kWh (5).

HHI po ožjih trgih glede na velikost letnega odjema – poslovni odjemalci

266. Tabela št. 33: HHI na trgu dobave električne energije poslovnim odjemalcem glede na skupino odjema ob koncu leta 2011 (nova metodologija)¹²¹

	vsi	1	2	3	4	5	6	7
HSE	9,6	-	-	-	-	8,7	-	37,7
Elektro Maribor	9,4	23,9	15,6	13,6	10,7	6,6	11,8	-
Elektro Celje	10,3	18,2	18,2	19,9	17,6	3,6	-	-
Elektro Gorenjska	5,2	7,7	8,9	9,1	9,1	3,9	-	-
Elektro Primorska	8,2	18,6	14,5	14,2	9,7	10,1	-	-
Elektro Ljubljana	18,7	29,2	26,9	24,2	18,3	33,3	10,0	-
GEN-I	28,2	1,1	8,2	13,4	28,5	29,8	60,0	17,2
Petrol Energetika	5,2	-	-	-	3,1	-	10,8	25,0
HHI sedaj	1553	2162	1655	1631	1758	2246	3956	2342
HH po Elektro Gorenjska prodaja	1653	2162	1655	1631	1758	2314	3956	2342
HHI po E 3	1895	2448	1913	1889	1934	2569	3956	2342

Vir: Lastni preračun Urada na podlagi podatkov Javne Agencija RS za energijo – Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2011, 41.

267. Iz gornje tabele, v kateri je Urad predstavil stopnjo koncentracije trga pred in po izvedbi zadevne koncentracije ter v ta namen tudi izračunal HHI za prodajo električne energije poslovnim odjemalcem v letu 2011, izhaja, da bi se koncentracija trga po pridobitvi skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 znatno povečala.

268. Iz izračunanih HHI na trgu dobave poslovnim odjemalcem vidimo, da se bo koncentracija trga s predmetno koncentracijo najbolj povečala v odjemnih skupinah 2, 3 in 5, in sicer za okrog 250, in v četrti odjemni skupini za 170. Zaradi prisotnosti le enega v koncentraciji udeleženega podjetja v sedmi odjemni skupini v tej odjemni skupini ne bo prišlo do sprememb v koncentraciji trga.

269. Priglasitelja sta navedla, da je za tako majhen trg, kot je slovenski, uporaba HHI neustrezna in zavajajoča, saj je nemogoče doseči dovolj veliko ekonomijo obsega domačih podjetij, da lahko konkurirajo na slovenskem trgu prisotnim tujim podjetjem ter da pri tem HHI ne bi presegal priporočene vrednosti.

270. Urad je kriterij HHI uporabil le kot enega izmed pokazateljev tržne moči podjetja. Večji ko je tržni delež, večja je verjetnost, da ima podjetje tržno moč. In večji ko je porast tržnega deleža, bolj je verjetno, da bo združitev povzročila bistveno povečanje tržne moči. S predmetno koncentracijo bo prišlo do odprave pomembnega konkurenčnega pritiska, ki sta ga udeleženca združitve pred tem izvajala drug na drugega, skupaj z zmanjšanjem konkurenčnega pritiska na preostale konkurente, kar bo povzročilo zmanjšanje konkurence na trgu. Na konkurenčno-pravni problem predmetne koncentracije tako kaže tudi sprememba vrednosti HHI indeksa, ki pri dobavi električne energije vsem skupinam odjema presega 1800. Opisana povečana tržna moč združenega subjekta bi po ugotovitvah Urada lahko oležila vstop na trg potencialnim konkurentom, saj je vstop novega konkurenta na trg maloprodaje električne energije že zaradi majhnosti trga manj verjeten. Nadalje Urad ugotavlja, da bi predmetna koncentracija na trgu dobave električne energije lahko povečala verjetnost, da bodo podjetja po združitvi lažje uskladila svoje ravnanje in dvignila cene. Zaradi združitve je namreč usklajevanje za podjetja lažje, stabilnejše ali učinkovitejše. Po združitvi bi bila na trgu prodaje električne energije na

¹²¹ Letna poraba pod 20 MWh (1), letna poraba od 20 MWh do 500 MWh (2), letna poraba od 500 MWh do 2.000 MWh (3), letna poraba od 2.000 MWh do 20.000 MWh (4), letna poraba od 20.000 MWh do 70.000 MWh (5), letna poraba od 70.000 MWh do 150.000 MWh (6), letna poraba nad 150.000 MWh (7).

drobno končnim odjemalcem poleg združenega subjekta z 22,9 % tržnim deležem prisotna največja konkurenta podjetje GEN-I z 22,1 %, Elektro Ljubljana z 22,0 %, preostali konkurenti pa z manjšimi tržnimi deleži.

271. Priglasitelj sta navedla, da je neustrezno govoriti o prisotnosti na trgu posameznega razreda, saj je delitev odjema na velikostne razrede namenjena le statistični obdelavi, z vidika trga električne energije pa naj razlik ne bi bilo. Hkrati sta navedla, da naj bi bil HHI relativno visok zaradi relativno velikega tržnega deleža podjetja Elektro Ljubljana in povezanih podjetij GEN-I in Petrol, ne pa zaradi predvidene koncentracije, saj se le-ta le malenkost povečal.
272. Urad je natančno obrazložil način izračuna in pomen kazalnika stopnje koncentracije trga HHI. Kot je Urad že navedel pri opredelitvi upoštevanih trgov, bi bila, ne glede na to, ali bi Urad opredelil upoštevni trg prodaje električne energije na drobno ožje ali širše, kot to predlagata tudi priglasitelja, presoja o skladnosti predmetne koncentracije s pravili konkurence enaka.

VERTIKALNA POVEZANOST TRGA PROIZVODNJE IN PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DEBELO S TRGOM PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DROBNO

273. Glede na prisotnost dveh v koncentraciji udeleženih podjetij tako na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo kot na trgu prodaje električne energije na drobno, je v konkretnem primeru podana določena stopnja vertikalne integracije. Podjetje HSE ima pomembno tržno moč glede na inštalirano moč, saj je na tem trgu v letu 2011 doseglo skoraj 60 % tržni delež (če upoštevamo tudi male kvalificirane elektrarne), prav tako je bil nad [30-50] % tržni delež dosežen tudi v celotni proizvodnji in uvozu na slovenski trg v preteklih treh letih, tržni delež podjetja HSE na trgu veleprodaje električne energije (proizvodnja in uvoz za prodajo kupcem, ki oskrbujejo svojo skupino končnih odjemalcev na slovenskem trgu in končnim odjemalcem na slovenskem trgu) pa je po podatkih v letu 2011 znašala okrog [55-65] %. Takšnega tržnega deleža podjetje HSE na trgu ni pridobilo s koncentracijo, ampak je z njim že vstopilo tako v koncentracijo pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Gorenjska nad podjetjem Elektro Gorenjska prodaja in v predmetno koncentracijo pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3.
274. Urad ugotavlja, da je tržni delež podjetja HSE na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, ki je vertikalno povezan s trgom prodaje električne energije na drobno, relativno visok. Na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo sta poleg podjetja HSE prisotni dve večji podjetji, in sicer podjetji GEN-E in TE-TOL s tržnima deležema 25,8 % in 3,7 % (oziroma nekoliko nižjim tržnim deležem ob upoštevanju malih kvalificiranih proizvajalcev) glede na inštalirano moč. Priglasitelj sta navedla, da podjetje GEN-E večji del električne energije dobavi podjetju GEN-I. Glede na navedeno je Urad moral preučiti možnost oziroma verjetnost, ali bi koncentracija pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 lahko povzročila zaprtje dostopa do virov dobave ali povzročila, da bo dostop do virov dobave s strani konkurentov na maloprodajnem trgu bistveno otežen in mogoč pod bistveno slabšimi pogoji.
275. Priglasitelj sta navedla, da se bodo kljub vertikalni povezavi konkurenti lahko posluževali nakupov na slovenski borzi BSP SouthPool, za katero navajata podatke, ki kažejo, da se je promet na njej v zadnjih dveh letih povečal. Za celotno leto 2012 sta priglasitelja ocenila, da bo promet na slovenski borzi električne energije presegel 4.000 GWh, za naslednja leta pa ocenjuje, da bo še naraščal. Slovenski odjem iz prenosnega omrežja je v letu 2011 znašal 12,9 TWh, enako velikost odjema pa je po navedbah priglasiteljev pričakovati tudi za leto 2012, v prihodnjih letih pa naj bi se še povečal. Po oceni priglasiteljev naj bi tako promet na slovenski borzi v letu 2012 znašal preko 30 % celotnega odjema iz prenosnega omrežja. Ti podatki po mnenju priglasiteljev dokazujejo, da bi imeli kupci električne energije tudi po izvedeni koncentraciji količinsko zadostne vire nabave. Priglasitelj sta navedla, da so kupcem, ki prodajajo električno

energijo na drobno, na voljo še uvozne poti, dostop do čezmejnih prenosnih zmogljivosti pa je omogočen za vse udeležence. Urad ugotavlja, kot že obrazloženo, da je kupce električne energije, ki oskrbujejo končno skupino končnih odjemalcev na slovenskem trgu, za učinkovito konkuriranje na maloprodajnem trgu pomembna električna energija slovenskih proizvajalcev, torej tudi in predvsem električna energija podjetja HSE, saj nakup ne borzi ne omogoča nakupa dolgoročnejših proizvodov električne energije, ki so ključni za uspešno konkuriranje na trgu, uvoz pa je ali cenovno nekonkurenčen ali povezan s prevelikimi tveganji in zato ne more nadomestiti konkurenčnega vira nabave električne energije od proizvajalcev znotraj Slovenije.

276. Pri pridobitvi skupne kontrole je potrebno, v kolikor gre za koncentracijo, presojati tudi, ali obstaja možnost, da bi se o podjetji, ki pridobivata skupno kontrolo, ki sta sicer samostojni in neodvisni podjetji, preko skupnega podjetja usklajevali oziroma dogovarjali o nastopu na trgu. Ta presoja mora zajemati ugotovitve, ali bosta podjetji po koncentraciji prisotni na istem trgu kot skupno podjetje ali na vertikalno povezanem trgu (upstream/downstream) glede na trg, na katerem deluje skupno podjetje, ali skupno podjetje nudi maličnima podjetjema možnost usklajevanja, izmenjave podatkov in ravnanja v smeri izločitve konkurence na trgu.

277. Priglasitelja sta v svojem odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla, da iz povzetka ni razvidno, zakaj in kako naj bi zmerno povečanje tržnega deleža na trgu maloprodaje, na katerem bi po izvedeni koncentraciji tržni delež znašal med 18,7 % in 25,7 %, kar je po priglasiteljevih navedbah daleč pod 40 %, ki jih zakon določa kot prevladujoči položaj, povzročilo poslabšanje dobavnih pogojev ostalim konkurentom na trgu maloprodaje, zlasti ob upoštevanju dejstva, da podjetje HSE že sedaj dobavi [55-75] % električne energije podjetju E 3. Hkrati navajata, da četudi bi se delež dobave navedenemu podjetju povečal na 100 % kot posledica koncentracije, bi moral Urad upoštevati zgolj razliko [15-35] %, ki pa je po navedbah priglasiteljev zanemarljiva. Priglasitelja navajata, da takšna praksa znatno odstopa od uveljavljene prakse, kot tudi od teorije varstva konkurence in je neobičajna, saj obravnavana koncentracija ne more ustvariti prevladujočega položaja združenega podjetja, niti utrjevati prevladujočega položaja, saj ima že samo na primer konkurent Elektro Ljubljana večji tržni delež na maloprodajnih trgih. Po navedbah priglasiteljev naj bi analiza Urada odstopala od uveljavljene prakse, tako domače kot tuje, kot tudi od prakse Evropske komisije. V podkrepitev svojih navedb priglasitelja navajata točko 18 Smernic o presoji horizontalnih združitvev na podlagi Uredbe Sveta o nadzoru koncentracij podjetij, in sicer, da se koncentracije, ki zaradi omejenega tržnega deleža udeleženih podjetij ne morejo ovirati učinkovite konkurence, lahko štejejo za skladne s skupnim trgom, zlasti, kadar tržni delež udeleženih podjetij ne presega 25 % skupnega trga ali njegovega znatnega dela. Nadalje pojasnjujeta, da, kot izhaja iz citiranih smernic, predmetna koncentracija ne more niti teoretično omejevati konkurence, celo, če upoštevamo horizontalne učinke koncentracije na trgih maloprodaje. Pri tem navaja, da naj bi tržni delež zgolj na enem maloprodajnem trgu naj bi za 0,7 odstotne točke (zanemarljivo) presegal prag 25 %).¹²²

278. Koncentracije, ki zaradi omejenega tržnega deleža v koncentraciji udeleženih podjetij ne morejo ovirati učinkovite konkurence, se lahko štejejo za skladne s skupnim trgom, zlasti, kadar tržni delež udeleženih podjetij, ki predstavlja pomemben, a ne odločujoč element presoje, ne presega 25 % skupnega trga ali njegovega znatnega dela.¹²³

279. Urad glede navedenega pojasnjuje, da gre v primeru obravnavane koncentracije, torej presoje pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3, tudi za vertikalno koncentracijo, saj sta podjetji HSE in podjetje E 3 prisotni tudi na vertikalno povezanih trgih (HSE na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, na trgu nabave električne energije, E 3 na trgu nabave električne energije in trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem). Smernice o presoji

¹²² Dokument opr. št. 306-113/2011-155, str. 4.

¹²³ Smernice o presoji horizontalnih združitvev na podlagi uredbe Sveta o nadzoru koncentracij podjetij (2004/C 31/03).

nehorizontalnih združitve na podlagi Uredbe Sveta o nazoru koncentracij podjetij¹²⁴, določajo, da pomenijo nehorizontalne združitve grožnjo učinkoviti konkurenci v primeru, če ima združen subjekt precejšnjo stopnjo tržne moči (ki ni nujno prevladujoči položaj) na najmanj enem od zadevnih trgov. Nadalje Smernice o presoji nehorizontalnih združitve v nadaljevanju določajo, da tržni deleži in stopnje koncentracije zagotavljajo prve uporabne podatke o tržni moči ter pomembnosti udeležencev združitve in njihovih konkurentov z vidika konkurence¹²⁵ in da Komisija verjetno ne bo izrazila pomislekov glede usklajenih ali neusklajenih nehorizontalnih združitve, če bo tržni delež novega subjekta po združitvi na vsakem od zadevnih trgov znašal manj kot 30 %, HHI pa pod 2.000.¹²⁶

280. Iz navedenega izhaja, da ugotovitev prevladujočega položaja v koncentraciji udeleženega podjetja na najmanj enem od zadevnih trgov ni nujno potrebna, da bi koncentracija lahko pomenila grožnjo učinkoviti konkurenci, ampak je ta nujni predpogoj precejšnja stopnja tržne moči na najmanj enem od zadevnih trgov. V primeru obravnavane koncentracije je precejšnja stopnja tržne moči podjetja HSE na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji, na katerem ocenjeni tržni delež podjetja HSE presega v Smernicah o presoji nehorizontalnih združitve navedeni prag 30 %. Povečanje tržnega deleža v koncentraciji udeleženih podjetij na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem na okrog 25 % (manjša odstopanja po posameznih odjemalnih skupinah), ob deležu v koncentraciji udeleženih podjetij na drugem, vertikalno povezanem trgu, na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, ki je večji od 30 %, in ob izkazani visoki stopnji tržne moči v koncentraciji udeleženih podjetij vsaj na enem od zadevnih trgov je potreben, vendar ne zadosten, pogoj za škodo konkurenci. Iz navedenega izhaja, da je pogoj, ki je potreben, izpolnjen. Visoka stopnja tržne moči podjetja HSE je izkazana na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji, kot pri proizvodnji in uvozu, saj na obeh trgih podjetje HSE dosega tržni delež, ki je celo večji od 40 %, ki ga ZPOMK-1 določa kot mejni delež za določitev prevladujočega položaja na trgu. Pri proizvodnji in uvozu električne energije največji konkurent podjetja HSE, to je skupina GEN, dosega za polovico nižji tržni delež od podjetja HSE.

MOŽNI VERTIKALNI UČINKI KONCENTRACIJE

Neusklajeni učinki (Izključitev)

281. Posledica združitve bi bila izključitev, kadar ima dejanski ali morebitni konkurent oviran ali onemogočen dostop do dobav ali trgov zaradi združitve, kar zmanjšuje konkurenčno sposobnost in / ali spodbudo zadevnih podjetij. Izključitev lahko konkurenta odvrta od vslopa ali širitve oziroma jih spodbuja k izstopu s trga. Tako se lahko izključitev pojavi tudi v primeru, ko izključeni konkurenti niso prisiljeni izstopiti s trga; zadostuje že, da so konkurenti prikrajšani in posledično manj konkurenčno sposobni. Tovrstna izključitev velja za protikonkurenčno, kadar združujočim se podjetjem posredno omogoči, da v dobičkonosne namene dvignejo ceno.¹²⁷ Ločimo dve obliki izključitev: izključitev pri surovinah – združitve, pri kateri je verjetno, da bo izključitev zaradi preprečevanja dostopa do pomembnih surovin zvišala stroške konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige, in izključitev pri kupcih – združitve, pri kateri je verjetno, da bo izključila konkurenta na zgornjem delu oskrbne verige in omejevala njihov dostop do zadostne mreže strank.¹²⁸

¹²⁴ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve na podlagi uredbe Sveta o nazoru koncentracij podjetij (2008/C 265/07), odstavek 23.

¹²⁵ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve na podlagi uredbe Sveta o nazoru koncentracij podjetij (2008/C 265/07), odstavek 24.

¹²⁶ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve na podlagi uredbe Sveta o nazoru koncentracij podjetij (2008/C 265/07), odstavek 25.

¹²⁷ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve na podlagi uredbe Sveta o nadzoru koncentracij podjetij (2008/C 265/07), str. 10, odst. 29.

¹²⁸ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve na podlagi uredbe Sveta o nadzoru koncentracij podjetij (2008/C 265/07), str. 10, odst. 30.

Izključitev pri surovinah

282. Izključitev pri surovinah nastane, kadar bi novi subjekt po združitvi omejil dostop do proizvodnje ali storitev, ki bi jih v primeru brez združitve dobavil, ali zvišal stroške njegovim konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige ter jim otežil dobavo surovin po cenah in pod pogoji, ki bi veljali v primeru brez združitve. Izključitev pri surovinah lahko škodi potrošnikom, ne da bi bili ob tem konkurenti združenega podjetja prisiljeni izstopiti s trga. Odločilnega pomena je, ali bi višji stroški surovin povečali cene za potrošnike.¹²⁹ Pri presoji verjetnosti proti konkurenčni izključitvi pri surovinah je treba proučiti, ali bi združeni subjekt po združitvi lahko izvajal občutno izključevanje pri surovinah, ali bi imel spodbudo k takemu ravnanju in ali bi strategija izključevanja občutno škodljivo vplivala na konkurenco na spodnjem delu oskrbne verige.¹³⁰ Kadar je konkurenca na trgu s surovinami oligopolna, odločitev združenega podjetja, da omeji dostop do svojih surovin, zmanjša konkurenčni pritisk na preostale dobavitelje surovin, kar jim lahko omogoči dvig cene surovine, ki jo zaračunavajo nepovezanim konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige.
283. Struktura slovenskega trga prodaje električne energije je oligopolna, saj so na njem prisotni le trije večji konkurenti, ki imajo na slovenskem trgu tudi proizvodnjo električne energije. Analiza je pokazala, da uvoz električne energije in nakup električne energije na borzi električne energije ne more predstavljati zadostnega konkurenčnega pritiska v Sloveniji proizvedeni električni energiji. Urad mora proučiti tudi, ali obstajajo učinkovite in pravočasne nasprotnne strategije, ki bi jih konkurenčna podjetja lahko uporabila. Med te nasprotnne strategije spada tudi možnost spreminjanja njihovega proizvodnega procesa, da bi bili manj odvisni od zadevnih surovin, ali spodbujanja vstopa novih dobaviteljev na zgornji del oskrbne verige. Za slovenski trg električne energije tudi priglasitelj ocenjuje, da v prihodnjih letih ni pričakovati bistvenih sprememb na področju velikosti proizvodnih zmogljivosti.¹³¹
284. Spodbuda k izključevanju je odvisna od stopnje dobičkonosnosti izključitve. Vertikalno povezana podjetja bodo ob tem upoštevala, kako bi njihove dobave surovin konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige vplivale na dobičke lastnih poslovnih subjektov na zgornjem in spodnjem delu oskrbne verige. Spodbuda je odvisna od obsega, v katerem naj bi izključeni konkurenti preusmerili povpraševanje na spodnjem delu oskrbne verige, in od deleža preusmerjenega povpraševanja, ki ga lahko pridobi poslovni objekt povezanega podjetja, ki posluje na spodnjem delu oskrbne verige. V primeru obravnavane koncentracije, torej pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3, bi glede na obstoječo likvidnost trga in glede na zmanjšano likvidnost trga po izvedbi koncentracije, potencialno izključeni konkurenti na trgu prodaje električne energije na drobno težko preusmerili svoje povpraševanje na za njih konkurenčen vir nabave.
285. Pomisleki glede konkurence zaradi izključitve pri surovinah lahko nastanejo, če bi združitev povzročila dvig cen na trgu na spodnjem delu oskrbne verige, kar bi bistveno oviralo učinkovito konkurenco. Proti konkurenčni izključitvi se lahko pojavi, če vertikalna združitev omogoča zviševanje stroškov konkurentom spodnjem delu oskrbne verige, kar bi povečalo pritisk na njihove prodajne cene. Učinkovito konkurenco lahko bistveno ovira povečanje vstopnih ovir za morebitne konkurente. V primeru pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 obstaja verjetnost, da bi lahko bilo podjetje E 3 deležno ugodnejših pogojev dobave električne energije kot njegovi vertikalno nepovezani konkurenti, zaradi česar se lahko začnejo stroški konkurentom na maloprodajnem trgu posredno povečevati.
286. Priglasitelja sta v svojem odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla, da podjetje HSE nima možnosti, da bi dvignilo svoje prodajne cene za ostale dobavitelje nad

¹²⁹ Smernice o presoji nehorizontalnih združitvev na podlagi uredbe Sveta o nadzoru koncentracij podjetij (2008/c 265/07), str. 10, odst. 31.

¹³⁰ Smernica o presoji nehorizontalnih združitvev na podlagi uredbe Sveta o nadzoru koncentracij podjetij (2008/c 265/07), str. 11, odst. 32.

¹³¹ Dokument opr. št. 306-113/2011-117, str. 4, točka 7.

tržno raven cen, saj naj ne bi imelo tržne moči. Kot sta navedla, naj ravno tako ne bi imelo ekonomskega interesa, da vertikalno povezanim podjetjem prodaja električno energijo pod cenami, ki naj bi bile po njihovih navedbah v danem trenutku nižje od tržnih. Vertikalno povezani podjetji naj bi konkurenčno prednost gradili na uvedbi novih proizvodov (zemeljskega plina) in ponudbi dodatnih storitev (svetovanje) odjemalcem ter izboljšani strategiji nabave. Sploh pa naj izključitev konkurentov pri tako majhnih tržnih deležih, kot bi jih na maloprodajnih trgih s predmetno koncentracijo pridobilo podjetje HSE, niti pojmovno ne bila mogoča oziroma učinkovita.

287. Priglasitelja sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev najprej predložila predlog korektivnih ukrepov, ki sta ga kasneje umaknila, ker naj koncentracija ne bi znatno povečala tržne moči v koncentraciji udeleženih podjetij in ker naj v koncentraciji udeleženim podjetjem ne bi dopuščala možnosti, da bi preko nižanja cen dosegla bistveno večji tržni delež, saj glede na ekonomske kazalce to ni izvedljivo.

288.

289. Urad ugotavlja, da navedeno ne dokazuje, da po izvedeni koncentraciji pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 podjetje HSE ne bo imelo spodbude nuditi neodvisnim podjetjem slabših dobavnih pogojev za električno energijo kot svojim distribucijskim podjetjem. Spodbuda k izključevanju pri surovinah je odvisna od dobičkonosnosti izključitve. Torej pri tem podjetje ne more izvesti dokazovanja s podatki glede poslovnega izida na ravni podjetja, ampak bi moralo dokazati, kako bi padec dobička na zgornjem delu oskrbne verige, ki bi bil posledica zmanjšanja prodaje električne energije konkurentom (dejanskim in morebitnim), vplival na kratkoročni ali dolgoročni dvig dobička na podlagi večje prodaje na spodnjem delu oskrbne verige oziroma, odvisno od primera, na podlagi možnosti za zvišanje cen potrošnikom.

290. V koncentraciji udeležena podjetja bi imela po izvedeni koncentraciji ekonomski interes (in zato tudi spodbudo) nuditi električno energijo tretjim subjektom na trgu po manj ugodnih pogojih kot svojim podjetjem, z namenom zadržati obstoječe in pridobiti nove kupce. Izključeni konkurenti bi bili na trgu prodaje električne energije na drobno končnim kupcem v konkurenčno slabšem položaju in bi morali iskati svoje nabavne vire električne energije pri manj konkurenčnih ponudnikih oziroma povečali svoje nabave pri manj konkurenčnih ponudnikih električne energije. V takem primeru bi bilo prikrajšanim kupcem takšno ravnanje težko zaznati, še težje pa dokazati, da so razlike v prodajnih pogojih med konkurenti na trgu dobave električne energije končnim odjemalcem posledica strategije izključevanja s strani podjetja HSE, in ne rezultat različnih pogojev dobave zaradi različnih značilnosti povpraševanja.

Izključitev pri kupcih

291. Izključitev pri kupcih se lahko pojavi, kadar se dobavitelj poveže s pomembno stranko na spodnjem delu oskrbne verige. Zaradi prisotnosti na spodnjem delu oskrbne verige lahko združeni subjekt svojim dejanskim ali morebitnim konkurentom na trgu na zgornjem delu oskrbne verige prepreči dostop do zadostne mreže strank in zmanjša njihovo

konkurenčno sposobnost ali spodbudo.¹³² Izključitev pri strankah je zaskrbljujoča, kadar vertikalna združitev vključuje podjetje, ki je pomembna stranka s precejšnjo stopnjo tržne moči na spodnjem delu oskrbne verige.¹³³ Če bi morebitni konkurenti zaradi izključitve pri strankah morali vstopiti na spodnji in zgornji del oskrbne verige, da bi lahko učinkovito konkurirali na obeh trgih, je lahko izključitev zaskrbljujoča še bolj in v tem primeru sta lahko izključitev pri strankah in izključitev pri surovinah del enake strategije. Združeno podjetje mora biti sposobno zadovoljiti svoje povpraševanje po vertikalno povezanih proizvodih oziroma storitvah znotraj vertikalno povezanega podjetja in biti hkrati sposobno konkurirati neodvisnim proizvajalcem na trgu z enako ali podobno intenzivnostjo kot pred koncentracijo.¹³⁴

292. V obravnavanem primeru se bo s koncentracijo, ki bo nastala s pridobitvijo skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3, tržni delež podjetja HSE pri prodaji končnim kupcem (ob upoštevanju predhodno odobrene koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Gorenjska nad podjetjem Elektro Gorenjska prodaja) povečal s 13,4 % na 22,9 % (podatki za leto 2011), pri dobavi gospodinjstvom odjemalcem z 9 % na 23 % (podatki za leto 2011), pri dobavi odjemalcem z letno porabo od 50 MWh do 2 GWh z 10,9 % na 24,8 % in pri odjemalcih z letno porabo nad 2 GWh z 20,2 na 25,9 % (podatki za leto 2010).

293.

294. Priglasiteljica sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla, da bi neutemeljen dvig cen ponudnikov električne energije spodbudil vstop novih igralcev na trg. V primeru dviga cen nad tržno raven cen bi po mnenju priglasiteljev razmere na trgu, kjer se ustvarjajo visoki dobički s prodajo električne energije na domačem trgu na podlagi nakupa električne energije na tujih trgih, hitro privabile nove ponudnike na veleprodajni trg, ki bi ponujali električno energijo iz uvoza z namenom ustvarjanja dobička. Nadalje navajata, da se z navedbami Urada v tej točki ne strinjata tudi zato, ker praktično ni ovir za vstop na slovenski veleprodajni trg, saj je potrebna samo registrirana bilančna skupina. Urad je že navedel, da uvoz električne energije ne more predstavljati zadostnega konkurenčnega pritiska električni energiji v koncentraciji udeleženih podjetij med drugim zaradi možnosti zakupa čezmejnih prenosnih zmogljivosti le za leto vnaprej in posledično prevelikih tveganj, da bi lahko predstavljal njihov osnovni vir nabave. Zato je konkurenčen vir nabave električne energije znotraj Slovenije za kupce, ki oskrbujejo svojo skupino končnih odjemalcev nujen za učinkovito konkuriranje na trgu prodaje električne energije na drobno.

295. Priglasiteljica sta navedla, da je Urad odobril koncentracijo podjetij GEN-I in Petrol, ki naj bi na upoštevanih trgih dosegala višje tržne deleže, kot bodo doseženi s predmetno koncentracijo¹³⁵. Urad je pri predmetni presoji skladnosti priglašene transakcije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 raziskal in analiziral vse potrebne okoliščine in izhajal iz obstoječe tržne strukture elektroenergetskega sektorja. Po skrbni preučitvi vseh dejavnikov v predmetnem postopku tudi odločil, kot izhaja iz izreka te odločbe, prav tako v primeru presoje koncentracije podjetij, ki jo omenjata priglasiteljica.

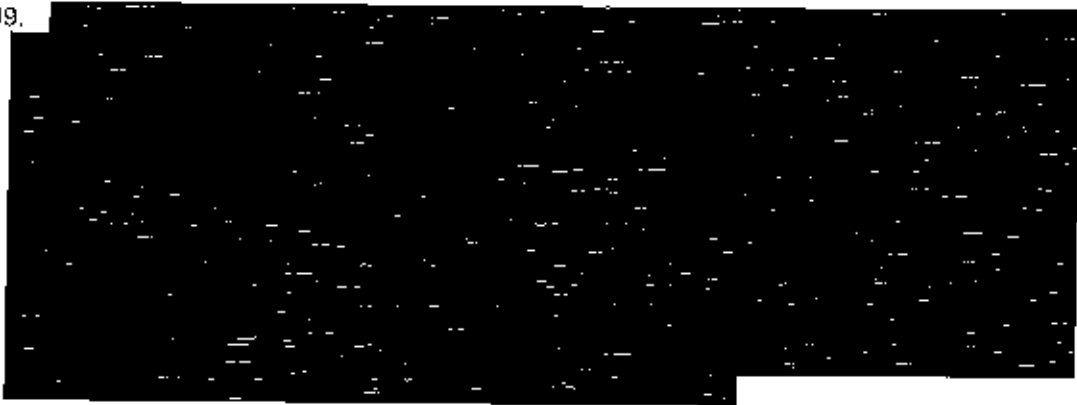
¹³² Smernice o presoji nehorizontalnih združenj na podlagi uredbe Sveta o nadzoru koncentracij podjetij (2008/c 265/07), str. 16, odst. 58.

¹³³ Smernice o presoji nehorizontalnih združenj na podlagi uredbe Sveta o nadzoru koncentracij podjetij (2008/c 265/07), str. 17, odst. 61.

¹³⁴ Federico and Jackson: *Drainng Liquidity*: (2010) E.C.L.R., str. 188.

¹³⁵ Odločba Urada opr. št. 306-80/2011-5 z dne 4.10.2011 (koncentracija podjetij Petrol d.d. in IGES d.o.o.).

Vpliv na likvidnost trga

296. V primeru vertikalne koncentracije podjetij, ki bo nastala s pridobitvijo skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3, je moral Urad proučiti, ali bi koncentracija povečala sposobnost ali spodbudo udeleženih podjetij, da bi se poslužila zaprtja dostopa do trga. Eden izmed glavnih pomislekov glede skladnosti koncentracije s pravili konkurence se pojavi v povezavi z zmanjšanjem likvidnosti trga, kar bi lahko imelo za posledico manj električne energije na veleprodajnem trgu, kar bi posledično lahko prizadelo konkurente, ki bi ostali zunaj vertikalno integriranega podjetja.
297. Koncept likvidnosti trga pomeni celoten obseg trgovanja na veleprodajnem trgu, pri čemer gre za obseg trgovanja med različnimi tržnimi udeleženci, brez trgovanja med vertikalno povezanimi podjetji. Vertikalna koncentracija lahko povzroči zaprtje dostopa do kupcev, zaprtje dostopa do virov nabave ali preprosto učinke zmanjšanja likvidnosti trga.
298. Skrb vzbujajoče je nestanovitnost veleprodajnih cen, posledično pa zanesljivost trga, kar je lahko neugoden znak glede vstopnih ovir na trg za morebitne konkurente ali glede morebitnih investicijskih odločitev. Zmanjšanje likvidnosti trga lahko poveča vstopne ovire na trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo in na trgih prodaje električne energije na drobno, kar lahko posledično privede do višjih veleprodajnih in maloprodajnih cen.
299.
300. V odgovoru na povzetek relevantnih dejstev sta priglasi telja navedla, da podjetje E 3 že sedaj nabavi večino električne energije pri podjetju HSE. Hkrati navajata, da tudi, če bi podjetje HSE zadovoljilo celotno povpraševanje podjetja E 3 po električni energiji, te dodatne dobavljene količine temu podjetju ne bi bile dovolj velike, da bi lahko bistveno vplivale na zmanjšanje likvidnosti veleprodajnega trga. Poleg tega navajata, da naj bi na trgu za ostale udeležence ostale na voljo razpoložljive količine električne energije, ki jih sedaj podjetje E 3 kupuje pri drugih dobaviteljih. Urad je v tem postopku analiziral vplive predmetne koncentracije na učinkovito konkurenco na upoštevni trgih, v sklopu česar tudi vpliv na likvidnost trga, kjer bi lahko bilo ob že tako ne visoki likvidnosti trga električne energije vsako dodatno zmanjšanje razpoložljivih količin za nakup s strani neodvisnih kupcev, ki v svoji skupini podjetij nimajo svojega proizvodnega vira v Republiki Sloveniji, pomembno.

Drugi neusklajeni učinki

301. Združeni subjekt lahko v primeru vertikalne povezanosti pridobi dostop do poslovno občutljivih informacij glede področij dejavnosti konkurentov. Glede na to, da je podjetje Elektro Primorska, ki bo pridobilo skupno kontrolo s podjetjem HSE nad podjetjem E 3, tudi lastnik distribucijskega omrežja, le-to razpolaga z vsemi informacijami o kupcih električne energije na njegovem omrežju in njihovi zgodovinski porabi. Morebitna seznanitev podjetja HSE s temi podatki bi lahko zanj pomenila pridobitev neupravičene konkurenčne prednosti pred konkurenco, ki nimajo dostopa do podatkov podjetij, s katerimi razpolagajo podjetja, ki so tudi lastniki dela distribucijskega omrežja.

302. Pri pridobitvi skupne kontrole je potrebno, v kolikor gre za koncentracijo, presojati tudi, ali obstaja možnost, da bi se lahko podjetji, ki pridobivata skupno kontrolo, ki sta sicer samostojni in neodvisni podjetji, preko skupnega podjetja usklajevali oziroma dogovarjali o nastopu na trgu. Ta presoja mora zajemati ugotovitve, ali bi bili podjetji po izvedeni koncentraciji prisotni na istem trgu kot skupno podjetje ali na vertikalno povezanem trgu (upstream/downstream) glede na trg, na katerem deluje skupno podjetje, ali skupno podjetje nudi matičnima podjetjema možnost usklajevanja, izmenjave podatkov in ravnanja v smeri izločitve konkurence na trgu. Glede na to, da bo v obravnavani koncentraciji prišlo do pridobitve (skupne) kontrole podjetja HSE, ki se primarno ukvarja s proizvodnjo in prodajo električne energije na debelo, nad podjetjem E 3, katerega glavna dejavnost je dejavnost nakupa in prodaje električne energije na drobno, bi morale podjetje HSE glede na svojo tržno moč zagotavljati električno energijo svojemu (oziroma skupnemu podjetju) pod enakimi pogoji kot konkurentom. Podjetji HSE in Elektro Primorska bosta po izvedeni koncentraciji poslovali vsaka na svojem trgu, pri čemer bo podjetje Elektro Primorska opravljalo predvsem dejavnost obratovanja distribucijskega omrežja, dejavnost zagotavljanja dostopa do omrežja in dejavnost vzdrževanja omrežja (v imenu in za račun podjetja SODO), podjetje HSE pa dejavnost proizvodnje in prodaje električne energije na debelo. Te dejavnosti se med seboj ne prekrivajo, niti se ne prekrivajo z dejavnostmi podjetja E 3. So pa dejavnosti vseh treh podjetij med seboj vertikalno povezane. Urad ocenjuje, da zaradi ločitve dejavnosti obratovanja distribucijskega omrežja in distribucije električne energije in glede na to, da podjetje Elektro Primorska te dejavnosti dejansko opravlja v imenu in za račun podjetja SODO, ta vertikalna povezava ne bo imela protikonkurenčnih učinkov, ki bi pomenili bistveno zmanjšanje konkurence na upoštevanih trgih. Podjetje Elektro Primorska ima sicer v lasti nekaj manjših obratov za proizvodnjo električne energije (vetrne, solarne elektrarne), preko katerih pa na trgu prodaje električne energije na debelo na slovenskem trgu dosega manj kot 1 % tržni delež.

303. Priglasitelj sta v odgovoru na povzete relevantnih dejstev navedla, da je očitke o drugih neusklajenih učinkih predmetne koncentracije neutemeljen, ker naj bi podatke o kupcih in njihovi zgodovinski porabi lahko pridobil vsak dobavitelj pri SODO. Urad je priglasiteljeve navedbe preveril¹³⁶ in ugotovil, da lahko pri sistemskemu operaterju distribucijskega omrežja, pri podjetju SODO, dobavitelj pridobi podatke o svojih kupcih in njihovi zgodovinski porabi, o drugih kupcih pa le z njihovim dovoljenjem in ne o vseh kupcih, kot v odgovoru na povzete relevantnih dejstev zatrjuje priglasitelj. Očitek o drugih neusklajenih učinkih, ki je bil izkazan v povzetku relevantnih dejstev, je tako utemeljen. Na tem mestu Urad poudarja, da je vsakršna izmenjava podatkov med gospodujočima podjetjema, ki skupaj pridobivata kontrolo nad ciljnim podjetjem, ki se ne nanašajo na dejavnost tega skupnega podjetja, v skladu z določili ZPOMK-1 prepovedana. V kolikor bi med podjetjema HSE in Elektro Primorska prišlo do razkritja kakršnihkoli podatkov, ki se ne nanašajo na dejavnost skupnega podjetja (na primer občutljivih podatkov o kupcih in njihovi zgodovinski porabi, podatkov o dobaviteljih, itd.), bi takšno ravnanje pomenilo kršitev zakonskih določb.

Usklajeni učinki

304. Koncentracija podjetij lahko spremeni naravo konkurence tako, da se bodo podjetja, ki prej niso usklajevala svojih ravnanj, zdaj precej bolj verjetno usklajevala in dvigovala cene ali na drug način škodovala učinkoviti konkurenci. Z združitvijo lahko postane usklajevanje lažje, stabilnejše ali učinkovitejše za podjetja, ki so se usklajevala že pred združitvijo. Kadar vertikalna združitev povzroči izključitev, lahko posledično zmanjša število učinkovitih konkurentov na trgu. Zmanjšanje števila udeležencev bi lahko omogočilo lažje spremljanje medsebojnih dejavnosti podjetij na trgu. S pridobitvijo skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 se bo zmanjšalo število konkurentov na maloprodajnem trgu, vendar Urad ugotavlja, da bosta po izvedeni koncentraciji na trgu ostala še dva približno enaka močna ter dva nekoliko šibkejša konkurenta na trgu prodaje električne energije na drobno. Tržna moč podjetja HSE na tem trgu se bo povečala, vendar

¹³⁶ SODO, dokument opr. št. 306-113/2011- 208.

Urad ocenjuje, da tržna struktura po koncentraciji ne bo bistveno povečala možnosti usklajevanja ravnanj s preostalimi udeleženci maloprodajnem trgu električne energije.

TRŽNA MOČ PODJETJA HSE

305. Podjetje HSE je pomemben dobavitelj vsem udeležencem na veleprodajnem trgu električne energije v Republiki Sloveniji, ker slovenska energija zanje predstavlja cenejši in manj tvegan vir nabave električne energije kot drugi viri. Podjetje HSE je imelo v letu 2011 skoraj 60 % tržni delež po inštalirani moči (ob neupoštevanju malih kvalificiranih proizvajalcev 66 %), [55-65] % tržni delež na trgu prodaje električne energije na debelo na slovenskem trgu, hkrati pa tudi več kot [30-50] % tržni delež v proizvodnji in uvozu na slovenski trg, kar v obeh primerih pomeni pomembno tržno moč. Dobava preostalih slovenskih proizvajalcev električne energije ne more pokriti celotnega veleprodajnega povpraševanja po električni energiji v Sloveniji. Tudi, če bi bil celoten uvoz električne energije na razpolago konkurentom podjetja HSE na veleprodajnem trgu dobaviteljev električne energije, možnost nakupa uvožene električne energije za konkumente podjetja HSE na veleprodajnem trgu ne bi predstavljala konkurenčnega nakupa zaradi tveganj, povezanih z uvozom električne energije (tveganja glede zakupa čezmejnih prenosnih zmogljivosti, ki je nepredvidljiv tudi zaradi avkcijskega sistema dodeljevanja, tveganja zaradi dodeljevanja šele konec leta le za eno leto naprej, stroški zakupa čezmejnih prenosnih zmogljivosti, tveganja ..). V obravnavanem primeru pa je podjetje HSE pomemben igralec pri trgovanju z električno energijo in glavni uvoznik ter ima pomembno tržno moč tudi pri zakupu čezmejnih prenosnih zmogljivosti in pri samem uvozu električne energije v Slovenijo. V letu 2011 je podjetje HSE uvozilo približno tretjino vse električne energije v Slovenijo, pri čemer je zakupilo tudi pomemben delež čezmejnih prenosnih zmogljivosti. V prihodnosti ni pričakovati, da se bodo proizvodne zmogljivosti in tržni položaj podjetja HSE bistveno spremenili.
306. Podjetje, ki ima znatno tržno moč na obeh segmentih, lahko izbira med tem, ali bo svoje potrebe po električni energiji pokrilo z uvozom, s čimer bo zmanjšalo razpoložljive uvozne kapacitete, ki bi bile sicer na razpolago konkurentom, ali lastno proizvodnjo. Pomembno k tržni moči podjetja, ki ima prevladujoč delež v segmentu proizvodnih kapacitet določene države, kot že navedeno, prispeva tudi proizvodni portfelj le-teh. Tudi Evropska komisija je v svoji odločbi¹³⁷ tržno moč podjetja ugotavljala z obsegom proizvodnih zmogljivosti, s katerimi razpolaga podjetje, in položajem podjetja na segmentu uvoza električne energije.
307. Podjetja, ki so prisotna na trgu veleprodaje električne energije, lahko razdelimo na dve skupini: podjetja, ki na nacionalnem območju razpolagajo s proizvodnimi zmogljivostmi, in na podjetja, ki na nacionalnem območju ne razpolagajo z zmogljivostmi za proizvodnjo električne energije in so na trgu prisotna le kot posredniki. Glavni interes proizvajalcev električne energije je prodati električno energijo na trgu in pri tem optimizirati poslovanje znotraj svojega proizvodnega portfelja. Posredniki električne energije pa električno energijo kupujejo in prodajajo, z namenom izkoristiti cenovne razlike med dvema geografskima trgoma. Večji proizvajalci električne energije ne prodajajo te električne energije iz svojih proizvodnih kapacitet, ampak so aktivno udeleženi v trgovanju z električno energijo.¹³⁸ Optimiziranje prodaje znotraj dveh procesov, znotraj proizvodnje električne energije in znotraj trgovanja z električno energijo, omogoča podjetju večjo tržno moč kot konkurentom, ki obeh procesov ne morejo združevati.
308. Proizvajalci električne energije imajo možnost vplivanja na ceno električne energije, in sicer z zmanjševanjem oziroma prilagajanjem proizvodnih zmogljivosti ali z višjimi cenami električne energije, če ocenijo, da je njihova proizvodnja nujno potrebna za zadovoljitev povpraševanja.¹³⁹ Podjetje HSE v svoji skupini združuje tako proizvodnjo kot veleprodajo

¹³⁷ Odločba Evropske komisije v zadevi EDP-ENI-GDP COMP/M.3440.

¹³⁸ European Commission, Competition DG, DG Competition Report on Energy Sector Inquiry, 10 January 2007, str. 120. Vir: http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/full_report_part1.pdf.

¹³⁹ European Commission, Competition DG, DG Competition Report on Energy Sector Inquiry, 10 January 2007, str. 132. Vir: http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/full_report_part1.pdf.

električne energije, kar mu omogoča veliko tržno moč. Na podlagi vsega navedenega lahko zaključimo, da ima podjetje HSE znatno stopnjo tržne moči na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji, kakor tudi na trgu proizvodnje in uvoza v Republiko Slovenijo.

309. Priglasitelj sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla, da za ugotavljanje tržne moči niso toliko pomembni podatki o dejanskem uvozu električne energije, saj je po njunih navedbah le-ta odvisen od tržnih obnašanj posameznih udeležencev. Navajata, da bi bil uvoz bistveno večji, v kolikor bi podjetje HSE povišalo svoje cene, saj bi to spodbudilo dosedanje kupce podjetja HSE, da se bolj osredotočijo na uvoženo električno energijo, podjetje HSE pa bi električno energijo, proizvedeno v njegovih elektrarnah, v tem primeru izvažalo. V nadaljevanju navajata, da je zato pri ugotavljanju tržne moči in možnosti posameznih akterjev za določanje cene na trgu bistveno bolj pomembna možnost uvoza električne energije, saj je že možnost kupcev, da kupijo električno energijo drugje, dovolj velik pritisk na prodajalca. Po mnenju priglasiteljev tako ne more držati ugotovitev Urada, da naj uvoz ne bi zagotavljal zadostnega konkurenčnega pritiska v Republiki Sloveniji proizvedeni električni energiji. Nadalje sta navedla, da se cene električne energije v Sloveniji oblikujejo v odvisnosti od cen na sosednjih trgih, kar naj bi dokazovalo konkurenčni pritisk uvožene energije.
310. Urad glede priglasiteljevih navedb pojasnjuje, da je relevantno vprašanje konkurenčne presoje, ali je količina porabljene energije tistih odjemalcev, ki ne bi preusmerili oziroma ne bi mogli preusmeriti svojega povpraševanja k električni energiji drugega izvora, zadostna, da bi bil hipotetičen prodajalčev dvig cene še vedno dobičkonosen (prodajalčev prihodek bi bil nižji zaradi upada prodaje kot posledica višje cene, na drugi strani pa bi se prodajalčev prihodek povečal zaradi višje prodajne cene in nižjih stroškov zaradi upada proizvodnje kot posledica manjše prodaje). Torej, v kolikor bi dovolj potrošnikov ostalo pri obstoječem ponudniku proučevanega proizvoda, bi to pomenilo, da bi bil za prodajalca takšen dvig cene lahko dobičkonosen. Ob predpostavki nizke cenovne elastičnosti povpraševanja po električni energiji, ki je značilna za električno energijo, ki je na kratki rok še manjša kot na daljši rok, bi lahko bil proizvajalčev poizkus dviga prodajnih cen električne energije nagrajen z večjim dobičkom.
311. S predmetno koncentracijo se bo povečal tržni delež podjetja HSE na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem. Če samo dejstvo, da je podjetje prisotno tudi na s trgom prodaje električne energije na drobno vertikalno povezanem trgu, torej na trgu prodaje električne energije na debelo, lahko spremeni njegovo strategijo obnašanja. V pogojih proste konkurence bo podjetje v vsakem primeru zasledovalo cilj največjega dobička, zato bo s povečanjem tržnega deleža na vertikalno povezanem trgu, do katerega bo prišlo s predmetno koncentracijo, lahko spremenilo svojo dotedanjo strategijo doseganja največjega dobička. Iz pridobitve kontrole nad podjetjem, ki je prisotno na vertikalno povezanem trgu, bodo izhajale določene racionalizacije proizvodnje in prodaje električne energije, zaradi katerih bi lahko bili pribitki na ceno večji, kot bi bila le enostavna vsota pribitkov na obeh vertikalno povezanih trgih. Z večanjem tržnega deleža na trgu prodaje električne energije na drobno pa bi se hkrati tudi povečala osnova, ki bi omogočala večje pribitke na ceno električne energije. Dokler bodo povprečni variabilni stroški nižji od dosežene cene na trgu, bo podjetje električno energijo v kratkoročnem obdobju proizvajalo. V trenutku, ko cena električne energije na trgu ne bi dosegla povprečnih variabilnih stroškov, dodatne enote električne energije na trgu ne bi več ponudilo.
312. Podjetje HSE bi lahko v primeru izvedbe predmetne koncentracije na trg plasiralo toliko električne energije, kolikor je ne bi prodalo preko svojih maloprodajnih enot. Dokler njegove maloprodajne enote ne bi mogle prodati vse v proizvodnih enotah podjetja HSE proizvedene električne energije, bi podjetje HSE imelo interes električno energijo prodati tretjim, torej svojim konkurentom na trgu prodaje električne energije na drobno oziroma bi jo ob ugodnejših pogojih izvozilo. V kolikor bo zaradi prihrankov pri stroških zaradi sinergijskih učinkov predmetne koncentracije podjetje HSE povečevalo svoj tržni delež na trgu prodaje električne energije na drobno, se bodo sorazmerno zmanjševale tudi količine električne energije za tretje subjekte na trgu, saj bo ob določenem povečanju tržnega

deleža lastnih distribucijskih podjetij na trgu prodaje električne energije na drobno s strani podjetja HSE za konkurenta na trgu prodaje električne energije na drobno na voljo predvsem dražja električna energija iz termoelektrarn, proizvodnjo katere lahko lažje uravnava. Posledično bi bila tudi veleprodajna cena električne energije na trgu višja.

313. Podjetje HSE je imelo v letu 2011 v svoji strukturi 42 % proizvodnih virov oziroma 3.177 GWh iz hidroelektrarn in 58 % oziroma 4.448 GWh proizvodnih virov iz termoelektrarn. Urad ocenjuje, da povečanje tržnega deleža podjetja HSE, do katerega bi prišlo s predmetno koncentracijo, na okrog 25 % (manjša nihanja po posameznih odjemnih skupinah) na trgu prodaje električne energije na drobno kljub temu ne bi pomenilo tolikšnega povečanja tržne moči združenega subjekta, da bi koncentracija, ob upoštevanju sinergijskih učinkov koncentracije in predvidenega prenosa teh učinkov na končne potrošnike, pomenila bistveno zmanjšanje ali onemogočanje učinkovite konkurence na trgu prodaje električne energije na drobno. V kratkoročnem obdobju ima podjetje HSE interes prodati svojo električno energijo in ima tudi že sklenjene, večinoma enoletne, pogodbe o dobavi za dobavo električne energije v letu 2013.
314. Ob predpostavki, da bi podjetje HSE po izvedeni koncentraciji v celoti pokrivalo potrebe svojih distribucijskih podjetij po električni energiji iz lastnih proizvodnih virov, ki bi po podatkih za leto 2011 na trgu prodaje električne energije na drobno dosegli okrog 25 % tržni delež, bi to pomenilo, da bi podjetje HSE preko podjetij Elektro Gorenjska prodaja in E 3 kratkoročno, ob predpostavki ohranitve tržnega deleža na trgu prodaje električne energije na drobno, prodalo okrog 3.000 GWh električne energije. Navedeno bi pomenilo, da bi podjetju HSE glede na podatke o proizvodnji v preteklih letih ostalo okrog 4.000 GWh električne energije iz lastnih proizvodnih virov letno za prodajo tretjim subjektom na trgu. Racionalno obnašanje poslovnega subjekta na trgu predpostavlja, da bo svojim distribucijskim podjetjem najprej omogočilo nakup cenejše električne energije oziroma večji delež cenejše električne energije, ki jo pri podjetju HSE predstavlja električna energija iz hidroelektrarn. Na količino proizvodnje električne energije v hidroelektrarnah podjetje samo nima večjega vpliva, saj je le-ta v veliki meri odvisna od trenutne hidrologije rek. V kolikor predvidevamo, da bi bil v prihodnje delež proizvedene električne energije podjetja HSE v hidroelektrarnah podoben kot v letu 2011, bi v primeru popolne oskrbe lastnih distribucijskih podjetij z električno energijo v kratkoročnem obdobju podjetju HSE za prodajo tretjim subjektom na trgu preostala dražja električna energija, ki jo pretežno predstavlja električna energija iz termoelektrarn, in na proizvodnjo katere ima podjetje večji vpliv. Konkurenti na trgu prodaje električne energije na drobno bi se bili tako primorani posluževati dražjih in bolj tveganih virov nabave električne energije, kar bi jim zvišalo njihovo nabavno ceno in poslabšalo nabavne pogoje v primerjavi s pogoji, ki so veljali pred koncentracijo.
315. Navedene okoliščine bi se lahko, čeprav ne v tako poenostavljenem in posplošenem smislu, odrazile v manjši razpoložljivi količini električne energije iz proizvodnih virov podjetja HSE na trgu in v posledično višji ceni električne energije na trgu. S povečanjem tržnega deleža v koncentraciji udeleženih podjetij na trgu prodaje električne energije na drobno na okrog 25 % se zmanjšuje tudi razpoložljivost proizvodne električne energije iz proizvodnih virov podjetja HSE, ki je na voljo tretjim subjektom na trgu prodaje električne energije na drobno. Povečanje tržnega deleža na trgu prodaje električne energije na drobno v predmetni koncentraciji po mnenju Urada še ne izkazuje konkretne nevarnosti za nastanek proti konkurenčnih učinkov, vendar potencialne nevarnosti tudi v predmetni koncentraciji ni mogoče popolnoma izključiti. Urad ocenjuje, da bi se v primeru morebitnega nadaljnjega povečevanja tržne moči podjetja HSE na trgu prodaje električne energije na drobno povečala tudi nevarnost za nastanek proti konkurenčnih učinkov, ki bi lahko povzročili bistveno zmanjšanje učinkovite konkurence na upoštevnih trgih.
316. Analiza tržne strukture na trgu prodaje električne energije na drobno po izvedbi predmetne koncentracije pokaže, da bi podjetje HSE po podatkih za leto 2011 preko svojih elektrodistribucijskih podjetij obvladovalo 22,9 % trga prodaje električne energije na drobno končnim kupcem. Po tržnem deležu približno enako močna sta konkurenta podjetje GEN-I skupaj s podjetjem Petrol s 27,5 % tržnim deležem in podjetje Elektro Energija z 22 % tržnim deležem. Na tem mestu je potrebno poudariti, da sta podjetji HSE in GEN-I

podjetji, ki imata zagotovljen lastni proizvodni vir električne energije, medtem ko je podjetje Elektro Energija predvsem odvisno od drugih proizvodnih virov znotraj in zunaj Slovenije in bi bilo lahko s predmetno koncentracijo zaradi tega tudi najbolj prizadeto. V segmentu dobave gospodinjstvom odjemalcem bi bil tržni delež podjetja HSE v primeru izvedbe predmetne koncentracije 23 %, poleg največjega konkurenta, podjetja Elektro Energija z 31,7 % tržnim deležem, pa bi bilo na trgu še podjetje Elektro MB Energija plus z 22,6 % tržnim deležem. Pri prodaji električne energije odjemalcem z letno porabo nad 2 GWh pa bi po izvedeni koncentraciji podjetje HSE imelo po podatkih za leto 2011 tržni delež 25,9 %, največji konkurent, podjetje GEN-I skupaj s podjetjem Petrol 39,3 %, Elektro Energija pa 19,1 %.

317.

318. S koncentracijo ustvarjena ekonomska moč v koncentraciji udeleženih podjetij je lahko na trgu omejena z nasprotno pogajalsko močjo subjektov, ki nastopajo kot kupci ali uporabniki proizvodov oziroma storitev. Predpogoj za izvajanje nasprotne pogajalske moči je možnost izbire odjemalcev, da preusmerijo svoje povpraševanje k drugemu ponudniku. V primeru presoje predmetne koncentracije je tako ključno, ali bi kupci v primeru bistvenega ter trajnega dviga cene električne energije s strani podjetja HSE začeli kupovati električno energijo pri drugem dobavitelju električne energije oziroma energijo iz uvoza. Pri tem moramo upoštevati dejstvo, da je podjetje HSE tudi pomemben uvoznik električne energije, zato je ključna možnost preusmeritve kupcev na s strani podjetja HSE neodvisni dobavni vir. Glede na ugotovljeno strukturo trga je Urad ugotovil, da je možnost izbire za kupce na trgu prodaje električne energije precej omejena. Količina razpoložljive električne energije slovenskega izvora je omejena tudi zaradi prodaje električne energije znotraj vertikalno povezane skupine GEN, zato je v veliki meri odvisna od podjetja HSE in preostanka razpoložljive električne energije skupine GEN. Uvoz pa, kot je Urad že ugotovil, glede na ugotovljene posebnosti ne more predstavljati samostojnega konkurenčnega vira nabave električne energije kupcev, ki oskrbujejo končne odjemalce na slovenskem trgu. Največji kupci podjetja HSE so prav distribucijska podjetja, ki oskrbujejo končne odjemalce električne energije. Zanje je, glede na njihove odgovore v vprašalnikih, za oskrbo končnih odjemalcev po konkurenčnih pogojih bistven proizvodni vir električne energije v Sloveniji. Kot navajajo, le tako lahko nudijo oskrbo z električno energijo končnim odjemalcem po konkurenčnih cenah. Pri tem bodo upoštevali zlasti ceno, zanesljivost dobave, možnost sprotnega dogovarjanja in korekcije napovedanih količin ter dolgoročnost dobave. Za potrebe pokrivanja njihovega diagrama odjema služijo tudi tuji nabavni viri, vendar pa le-ti ne morejo nadomestiti glavnine nabave električne energije, saj bi to poleg tega, da to niti tehnično ne bi bilo izvedljivo, pomenilo, da bi bili pri oskrbi končnih odjemalcev nekonkurenčni in bi se zaradi tega lahko zmanjšala tudi konkurenca na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem. Vstopa novih konkurentov na trg prodaje električne energije preko povečanja proizvodnih kapacitet ali preko vstopa novih podjetij na trg v bližnji prihodnosti ni pričakovati, po navedbah nekaterih konkurentov v vprašalnikih tudi zaradi majhnosti trga in nedostopnosti do proizvodnih virov električne energije znotraj Slovenije.

319. Priglasitelja sta v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedla, da trditve, da z uvozom ni mogoče pokriti diagrama odjema, kot ga potrebujejo gospodinjstva, ni točna, saj lahko trgovci vsako uro čez mejo pripeljejo drugačne količine in lahko prilagodijo uvoz potrebam diagrama odjema svojih kupcev. Nadalje sta navedla, da je za vsakodnevno zagotavljanje oblike diagrama potrebna veliko znanja, katerega podjetje HSE ima. Kot je Urad že ugotovil, za potrebe pokrivanja diagrama odjema kupcev služijo tudi tuji nabavni viri, vendar pa le-ti ne morejo nadomestiti glavnine nabave električne energije, saj bi to

pomenilo, da bi bili pri oskrbi končnih odjemalcev nekonkurenčni in bi se zaradi tega lahko zmanjšala tudi konkurenca na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem.

320. Javna agencija RS za energijo je pojasnila, da morajo dobavitelji električne energije končnim odjemalcem zaradi napovedi odjema in obveznosti do poravnave stroškov odstopanj iskati čim bolj fleksibilne možnosti nakupa električne energije in zavarovanja svojega portfelja. Zato se odločajo za direkten nakup preležno od proizvajalcev v Republiki Sloveniji, določen odstotek pa nabavljajo tudi v tujini. V primeru zavarovanja premoženja se poslužujejo likvidnega trga izvedenih instrumentov in terminskega trga v Nemčiji, v zadnjem času tudi na novo delujoči borzi HUPX. Pred začetkom dobave vse finančne instrumente zamenjajo za električno energijo, ki jo je možno porabiti v Republiki Sloveniji. Kolikšen delež električne energije bodo dobavitelji nabavljali na kratkoročnih trgih, je odvisno od odprtosti portfelja. Ker se odprtost portfelja giblje v območju do $\pm 30\%$, na ceno najbolj vpliva nakup pasovne in vršne električne energije na terminskih trgih oziroma direktni nakupi pri slovenskih proizvajalcih, ki so zaradi svojih specifičnosti navadno ugodnejši, četudi je ponujena cena enaka.¹⁴⁰
321. Pomembnost možnosti nabave električne energije podjetja HSE pod konkurenčnimi pogoji so izpostavili tudi konkurenti na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem. Po oceni stanja konkurence na trgu prodaje električne energije na debelo Urad ocenjuje, da je možnost konkurenčnega nakupa električne energije od podjetja HSE ključna za vzdrževanje likvidnosti trga na še vzdržnem nivoju za ohranjanje konkurenčne strukture trga.
322. Priglasitelja sta navedla, da iz razporeditve čezmejnih prenosnih zmogljivosti na slovenskih mejah sledi, da podjetje HSE nima moči, da bi z umaknitvijo proizvodnih zmogljivosti vplivalo na zvišanje cene električne energije na slovenskem veleprodajnem trgu. Glede na relativno visoke deleže pri uvozu električne energije v Slovenijo in pri proizvodnih zmogljivostih v Republiki Sloveniji ima podjetje HSE pomembno tržno moč na slovenskem veleprodajnem trgu. Tudi Javna agencija RS za energijo navaja, da če domači proizvajalci električne energije »nevtralizirajo« vpliv uvoza, torej zmanjšujejo razpoložljive količine drugim udeležencem trga (tudi s tranzitom čez Slovenijo), lahko dejansko vplivajo na oblikovanje cen na način, da te-te odražajo ceno na referenčnih trgih (EEX) s pribitkom cene čezmejnih prenosnih zmogljivosti (potemtakem ni mogoče uvoziti dovolj velike količine električne energije za domače potrebe), vpliv uvožene električne energije na upoštevni trg pa je, ne glede na ceno, zaradi manjših količin tako neznaten.¹⁴¹ Kot je ugotovil Urad, tudi Javna agencija RS za energijo ugotavlja, da je eno bistvenih vprašanj, kolikšno tržno moč imajo v koncentraciji udeležena podjetja pri uvozu električne energije na slovenski trg za potrebe končnih odjemalcev na slovenskem trgu, kar je Urad tudi analiziral in pri tem ugotovil, da ima podjetje HSE precejšnjo stopnjo tržne moči pri uvozu električne energije v Republiko Slovenijo.

POZITIVNI UČINKI KONCENTRACIJE

323. Priglasitelja sta navedla, da se bodo s povezavo med proizvajalcem in trgovcem električne energije ter dobavitelji na drobno zmanjšala tveganja, ki jim je na eni strani izpostavljen proizvajalec in trgovec na debelo, na drugi strani pa dobavitelj na drobno. Kot navajata, so tveganja povezana s količinskim tveganjem, saj na eni strani proizvajalec nima zagotovljenih prodajnih količin, na drugi strani pa kupec nima zagotovljenih nakupnih količin. Poleg tega ocenjujeta, da bo mogoče na podlagi boljšega poznavanja prodajnega portfelja in potreb kupcev električne energije bolje planirati proizvodnjo električne energije, kar se bo odražalo tudi v nižjih stroških odstopanj od voznih redov in posledično nižjih stroških zagotavljanja električne energije za končne odjemalce. Po priglasiteljevih navedbah je zaradi razdrobljenosti oskrbe končnih odjemalcev in s tem pomanjkanja kritične mase strokovnega kadra za pokrivanje prodaje na drobno treba doseči kritično

¹⁴⁰ Dokument opr. št. 306-113/2011-229 (dopis Javne agencije RS za energijo).

¹⁴¹ Dokument opr. št. 306-113/2011-229 (dopis Javne agencije RS za energijo).

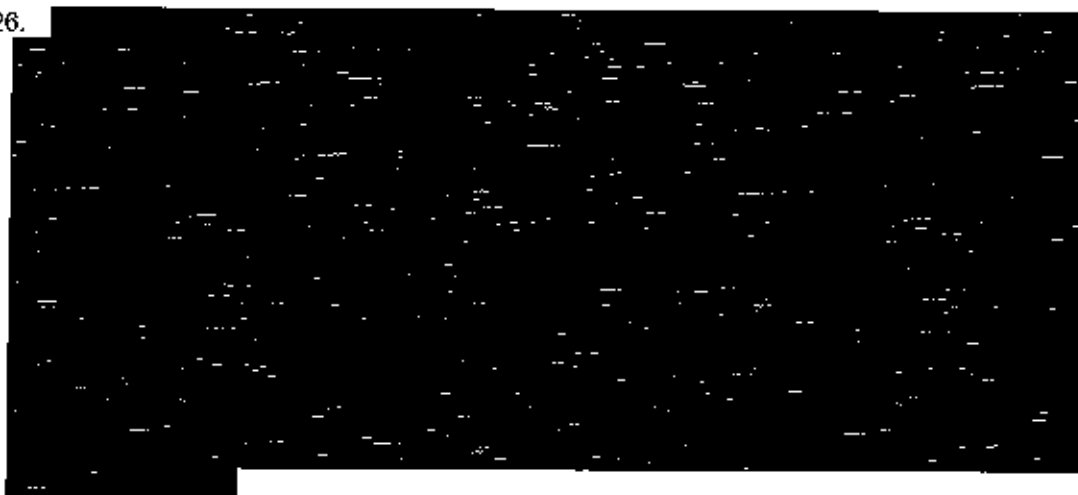
maso strokovnega kadra, kar naj bi priglasiatelja dosegla s predmetno koncentracijo. Tako bosta lahko končnim odjemalcem ponudila tudi nove proizvode na trgu električne energije. Dalje navajata, da je pomanjkanje znanja in informacij ključno za izbiro ugodnega trenutka za prodajo električne energije, ki jo HSE prodaja takrat, ko so cene relativno visoke, medtem ko jo za potrebe slovenskih odjemalcev kupuje, ko le-ti povprašujejo oziroma, ko so cene na trgu nizke. Kot navajata priglasiatelja, je izbira pravega trenutka nakupa na veleprodajnem trgu velikega pomena za končnega odjemalca, saj lahko razlika med najvišjo in najnižjo ceno za dobavo pasovnega proizvoda na naslednje leto znaša tudi več kot 10 EUR/MWh.

324.

325. Priglasiatelja sta navedla, da se bodo pozitivni učinki koncentracije kazali v racionalizaciji in višji stopnji informacijske povezanosti nekaterih poslovnih procesov, ki se sedaj odvijajo v obeh družbah hkrati, uvajanju prodaje več različnih energentov (elektrika, plin, toplota) in uvajanju ekonomije obsega z nižjimi nabavnimi stroški in ugodnejšimi prodajnimi cenami za elektriko in plin. Hkrati sta priglasiatelja ocenila, da so tveganja pri tem zanemarljiva, saj so potrebni resursi že na razpolago in se bodo po koncentraciji le učinkoviteje uporabili, in sicer sta priglasiatelja ocenila, da bi do vseh teh učinkov lahko prišlo v obdobju enega leta po izvedeni koncentraciji. Dodatnih stroškov teh ukrepov priglasiatelja ne predvidevata, saj bosta večino le-teh izvedla z lastnimi resursi.

326.

327. Na trgu prodaje električne energije na debelo je najmočnejši konkurent v koncentraciji udeleženi podjetjem vertikalno integrirana skupina podjetij GEN. Podjetje GEN-I je v letošnjem letu začelo ponujati tudi zemeljski plin. To mu omogoča možnost dvojnih ponudb (dual offers), kar pomeni, da kupcu hkrati ponudi več proizvodov, v tem primeru električno energijo in zemeljski plin. Podjetje GEN-I ima tudi možnost posluževanja tako imenovanih dvojnih ponudb pri skupnih ponudbah električne energije in pogonskih goriv, na katerem ima pomembno tržno moč podjetje Petrol, ki posredno izvaja skupno kontrolo s podjetjem GEN-E nad podjetjem GEN-I. Navedeno ne pomeni, da se v koncentraciji udeležena podjetja tega ne bodo mogla posluževati v bližnji prihodnosti, saj so v svojih vlogah

izkazala jasne namene, da imajo namen razširiti svojo ponudbo tudi s ponudbo zemeljskega plina. Kratkoročno bo možnost največjega konkurenta na trgu prodaje električne energije na debelo, da se poslužuje tako imenovanih dvojnih ponudb, znižala njegove stroške in povečala njegovo konkurenčno moč, kar bo do neke mere omejilo povečano tržno moč, ki jo bodo pridobila v koncentraciji udeležena podjetja s predmetno koncentracijo.

VPLIVI KONCENTRACIJE NA KONKURENCO NA TRGU PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DEBELO IN NA TRGU PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DROBNO

328. Podjetje HSE ima veliko tržno moč na trgu prodaje električne energije na debelo na slovenskem trgu in ima možnost nuditi svojim distribucijskim podjetjem boljše nabavne pogoje kot svojim konkurentom na trgu dobave električne energije končnim odjemalcem na slovenskem trgu.

329. V koncentraciji udeležena podjetja niso uspela dokazati, da po izvedbi predmetne koncentracije ne bodo imela nobene spodbude k nudenju manj ugodnih pogojev za nakup električne energije tretjim subjektom na trgu. Na trgu proizvodnje in uvoza električne energije, na trgu prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji in na trgu prodaje električne energije na drobno bo s predmetno koncentracijo zaradi izhajajočih učinkov prišlo do povečanja tržne moči združenega subjekta in tako odprave konkurenčnega pritiska, ki sta ga udeleženca združitve pred tem izvajala drug na drugega, skupaj z zmanjšanjem konkurenčnega pritiska na preostale konkurente. Glede na navedeno, ob dejstvu, da bosta po izvedeni koncentraciji na trgu ostala dva približno enako močna konkurenta po velikosti tržnih deležev, skupina vertikalno povezanih podjetij GEN s tržnim deležem na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem 27,5 %, in podjetje Elektro Energija z 22,1 %, struktura tržnih deležev po izvedbi predmetne koncentracije na trgu prodaje električne energije na drobno še ne pomeni, da bo obravnavana koncentracija bistveno omejevala učinkovito konkurenco na upoštevanih trgih. Urad ocenjuje, da bi se v primeru morebitnega nadaljnega povečevanja tržne moči podjetja HSE na trgu prodaje električne energije na drobno povečala tudi nevarnost za nastanek proti konkurenčnih učinkov, ki bi lahko povzročili bistveno zmanjšanje učinkovite konkurence na upoštevanih trgih.

330. Na ožjem trgu prodaje električne energije na drobno odjemalcem na distribucijskem omrežju bodo po izvedeni koncentraciji v koncentraciji udeležena podjetja dosegla tržni delež 18,7 %, skupina GEN 23,1 % in podjetje Elektro Energija 25,9 %. Pri oskrbi gospodinjstvih odjemalcev bi po podatkih za leto 2011 v koncentraciji udeležena podjetja dosegla tržni delež 23 %, podjetje Elektro Energija 31,7 %, skupina GEN pa 5,5 %. Na tem trgu je med močnejšimi konkurenti podjetje Elektro MB Energija plus z 22,6 %, podjetje Elektro Celje pa dosega tržni delež 17,1 %. Na trgu oskrbe odjemalcev z letno porabo od 50 MWh do 2 GWh bodo v koncentraciji udeležena podjetja po koncentraciji dosegla tržni delež 24,8 %, skupina GEN 11,1 %, Elektro Ljubljana 28,5 %. Pri oskrbi odjemalcev nad 2 GWh samo podjetje HSE dosega 13,9 % tržni delež, s predmetno koncentracijo pa se bo, tudi ob upoštevanju podjetja Elektro Gorenjska prodaja, povečal na 25,9 %, pri čemer je ocenjeni tržni delež skupine GEN 39,3 %. Če upoštevamo vse poslovne odjemalce, bodo v koncentraciji udeležena podjetja po izvedeni koncentraciji po podatkih za leto 2011 dosegla tržni delež 23 %, skupina GEN 33,4 % in Elektro Energija 18,7 %. S pridobitvijo kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 (ob upoštevanju predhodne pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Gorenjska nad podjetjem Elektro Gorenjska prodaja, za kar je Urad že izdal odločbo o skladnosti koncentracije s pravili konkurence) bi v koncentraciji udeležena podjetja na maloprodajnih trgih električne energije po posameznih trgih torej dosegla tržni delež od 18,7 do 25,9 %.

331. Posebej je Urad analiziral, koliko bo k povečanju tržnih deležev po upoštevanih trgih in s tem k povečanju tržne moči v koncentraciji udeleženih podjetij prispevala predmetna koncentracija. S predmetno koncentracijo se bo tržni delež v koncentraciji udeleženih podjetij na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem povečal za

9,5 odstotnih točk, na trgu prodaje na drobno odjemalcem na distribucijskem omrežju za 11,2 odstotnih točk, na trgu oskrbe gospodinjstev odjemalcev za 13,4 odstotnih točk, na trgu oskrbe poslovnih odjemalcev skupaj pa za 8,2 odstotnih točk. Povečanje tržnih deležev v koncentraciji udeleženih podjetij bo sicer v posameznih odjemnih skupinah nekoliko večje, največje v skupini poslovnih odjemalcev z letno porabo pod 20 MWh (1), in sicer za 18,8 odstotnih točk, ter v odjemnih skupinah poslovnih odjemalcev z letno porabo od 20 MWh do 500 MWh (2) ter od 500 MWh do 2.000 MWh (3) ter v odjemni skupini gospodinjstev odjemalcev z letno porabo 5.000 do 15.000 MWh (4) za približno 14 odstotnih točk. Po podatkih za leto 2010 pa bi k povečanju tržnega deleža na trgu prodaje električne energije na drobno podjetje E 3 največ prispevalo v odjemni skupini odjemalcev z letno porabo do 50 MWh, in sicer 15,4 odstotnih točk, v odjemni skupini 50 MWh do 2 GWh pa 13,9 odstotnih točk. V nobeni odjemni skupini se tržni delež podjetja E 3 ni bistveno povečal, v nekaterih se je minimalno zmanjšal.

332. Poleg navedenega verjetnost, da bi se v koncentraciji udeležena podjetja postluževala izključevanja konkurentov pri surovinah, zmanjšuje tudi dejstvo, da je največji konkurent podjetja HSE na trgu prodaje na drobno končnim odjemalcem, skupina GEN, tudi sam v skupini povezanih podjetij, katerih dejavnosti so v vertikalni povezavi. Tudi Smernice o presoji nehorizontalnih združitvev na podlagi Uredbe Sveta o nadzoru koncentracij podjetij (2008/C 265/07) navajajo, da če bo na spodnjem delu oskrbne verige ostalo dovolj primernih konkurentov, za katere se stroški najbrž ne bodo povišali, ker so na primer medsebojno vertikalno povezani, lahko konkurenca teh podjetij pomeni dovolj velik pritisk na združeni subjekt in tako prepreči, da bi prodajne cene presegle stopnje, ki so veljale pred združitvijo. Po mnenju Urada ni verjetno, da bi predmetna koncentracija ob danf strukturi trga prodaje električne energije na drobno, na katerem bo podjetje HSE imelo zgoraj navedene tržne deleže, imela negativne učinke na konkurenco, ki bi se odrazili kot bistveno zmanjšanje učinkovite konkurence na obravnavanih trgih.
333. Priglasitelja sta navedla, da ima podjetje HSE namen tudi po izvedeni koncentraciji električno energijo še naprej ponujati vsem trgovcem in večjim kupcem po primerljivih pogojih, zato se po priglasiteljevih navedbah s predmetno koncentracijo nabavne možnosti ostalih dobaviteljev električne energije na drobno ne bodo v ničemer poslabšale. Skupina GEN ima sicer lastne proizvodne vire znotraj Republike Slovenije in je aktivna tudi v trgovanju z električno energijo, vendar so tretjim subjektom na trgu na razpolago le omejene količine električne energije iz proizvodnih virov teh podjetij. Urad ocenjuje, da povečanje tržnih deležev na trgu prodaje električne energije na drobno, do katerega bo prišlo s predmetno koncentracijo, še ne pomeni bistvenega oviranja ali onemogočanja učinkovite konkurence. Glede na proizvodne zmogljivosti podjetja HSE je zavračanje dobav tretjim subjektom na trgu manj verjetno, saj bo razpolagalo z viškimi električne energije, ki naj bi jo imelo glede na zasledovanje ekonomskih ciljev podjetja interes tudi prodati. Pritisk na dvig cene električne energije v koncentraciji udeleženim podjetjem po izvedbi predmetne koncentracije in posledičnim povečanjem tržnih deležev na trgu prodaje na drobno lahko do neke mere nevtralizirajo konkurenti s svojimi razpoložljivimi količinami električne energije, ki jih lahko ponudijo tretjim subjektom na trgu, vendar so te količine precej omejene.
334. Kljub temu, da je analiza Urada v primeru presoje predmetne koncentracije pokazala, da bi v primeru pridobitve skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 prišlo do povečanja tržne moči v koncentraciji udeleženih podjetij na upoštevni trgih, je Urad ocenil, da horizontalni učinki koncentracije v povezavi z vertikalnimi učinki koncentracije ob doseženem tržnem deležu v koncentraciji udeleženih podjetij na trgu prodaje električne energije na drobno od 18,7 do 25,9 % ne bodo onemogočali učinkovite konkurence na upoštevni trgih. Hkrati to povečanje tržne moči ni tolikšno, da bi povzročilo, da bi morebitni proti konkurenčni učinki, ki bi lahko nastali po koncentraciji, prevladali nad pozitivnimi učinki, kar bi imelo za posledico skupni negativni vpliv na konkurenco oziroma potrošnika.

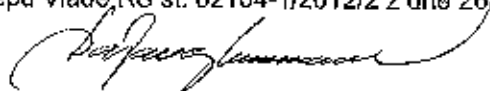
VI. ZAKLJUČEK

335. Na podlagi posredovanih podatkov priglasitelja koncentracije in ob upoštevanju drugih razpoložljivih podatkov Urad ugotavlja, da bo pridobitev skupne kontrole podjetij HSE in Elektro Primorska nad podjetjem E 3 sicer povečala tržno moč podjetja HSE, vendar s koncentracijo ne bo prišlo do nevarnosti ustvarjanja oziroma krepitve prevladujočega položaja, kar bi povzročilo izločitev ali bistveno zmanjšanje učinkovite konkurence na proizvodnih oziroma storitvenih trgih udeležencev koncentracije in da v zvezi z obravnavano koncentracijo ni izkazan resen sum o neskladnosti koncentracije s pravili konkurence, zato je odločeno, kot izhaja iz izreka te odločbe.

POUK O PRAVNEM SREDSTVU:

Zoper to odločbo je dovoljeno vložiti tožbo pri Vrhovnem sodišču Republike Slovenije, Tavčarjeva 9, 1000 Ljubljana, v roku tridesetih dni od dneva vročitve odločbe. Tožba se v dveh izvodih vloži pri sodišču ali pa se pošlje po pošti. Šteje se, da je bila tožba vložena pri sodišču tisti dan, ko je bila priporočeno oddana na pošto.

mag. Dajana Muženič Abramovič
Vodja oddelka ekonomske analitike
po sklepu Vlade RS št. 02104-1/2012/2 z dne 26.1.2012

Vročiti:

- Holding Slovenske elektrarne d.o.o., Koprška ulica 92, 1000 Ljubljana (*različica za HSE*);
po pooblaščenju: Odvetniška pisarna Soršak d.o.o., Poljanski nasip 8, 1000 Ljubljana
- osebno po ZUP.
- Elektro Primorska, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Erjavčeva ulica 22, 5000 Nova Gorica (*različica za Elektro Primorska*);
po pooblaščenju: Odvetniška pisarna Soršak d.o.o., Poljanski nasip 8, 1000 Ljubljana
- osebno po ZUP.

Vložiti:

- zbirka dokumentarnega gradiva, tu.

